

*Załącznik do Uchwały Nr XXXIX/350/2005
Sejmiku Województwa Opolskiego
z dnia 11 października 2005 r.*

“Strategia rozwoju województwa opolskiego”

Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego 2005

Spis treści

WSTĘP

Kluczowe przesłanki aktualizacji	3
Uzasadnienie przyjętych rozwiązań metodologicznych	4
Określenie horyzontu czasowego	4
Wybór tez	5
Uwzględnienie wniosków z analiz planów i programów w aspekcie przestrzennym	7
POŁOŻENIE I WALORY WOJEWÓDZTWA	9
STATYSTYCZNY OBRAZ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO NA TLE KRAJU	11
STREFY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO ..	12
BILANS STRATEGICZNY REGIONU (ANALIZA SWOT)	13
Mocne strony	13
Słabe strony	15
Szanse	17
Zagrożenia	18
WIZJA WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO	20
MISJA WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO	20
PRIORYTETY ROZWOJU	20
CZĘŚĆ POSTULATYWNA	21
I. Innowacyjny region z dobrze wykształconymi i aktywnymi mieszkańcami	21
II. Zapewnienie dogodnych warunków życia w regionie	24
III. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury regionu	28
IV. Aktywizacja gospodarcza regionu z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju	32
V. Rozwój funkcji metropolitalnych aglomeracji opolskiej	35
VI. Wielofunkcyjne, różnorodne oraz atrakcyjne dla inwestycji i zamieszkania obszary wiejskie	38
VII. Rozwój wielokulturowej tożsamości oraz międzynarodowej i krajowej współpracy regionalnej	42
REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO	49
PODZIAŁ KOMPETENCJI W REALIZACJI WYTYCZONYCH KIERUNKÓW ROZWOJU	53
MONITOROWANIE I OCENA REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO	55
SŁOWNIK DO STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO.....	57
ANEKS.....	74

WSTĘP

Kluczowe przesłanki aktualizacji

Najważniejszym elementem programowania strategicznego na poziomie regionu jest strategia rozwoju województwa. Uchwalona przez Sejmik Województwa Opolskiego w dniu 30 V 2000 r. „Strategia rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015” stanowi podstawę realizacji polityki rozwojowej w regionie. Nie jest ona dokumentem o charakterze zamkniętym. Jedną bowiem z integralnych zasad opracowania regionalnych dokumentów strategicznych jest zasada otwartości, wyrażająca potrzebę ich nieustannego dostosowywania do stale ewoluującej rzeczywistości. Zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania, które wynikają ze zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, wśród których jednym z najistotniejszych było przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, spowodowały konieczność zweryfikowania dotychczasowych zapisów strategii i ponownego zidentyfikowania możliwości oraz kierunków rozwoju regionu. Część z nich ma charakter uwarunkowań rozwojowych, inne definiują sytuację strategiczną województwa. Rozpoznanie i ocena ich wpływu na rozwój regionalny oraz osiąganie strategicznych i operacyjnych celów wyznacza niniejszą strategię.

Jedną z przesłanek uzasadniających aktualizację „Strategii rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015” jest potrzeba uwzględnienia na poziomie regionalnym zapisów Strategii Lizbońskiej – najważniejszego programu społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej (UE). Polska strategia integracyjna nastawiona jest na prokonkurencyjne reformy gospodarcze oraz możliwie szybkie dostosowanie do wymogów unijnych. Podejmowane działania w pełni respektują kierunki rozwoju Unii wyznaczone przez dokumenty programowe, zwłaszcza wspomnianą Strategię Lizbońską i powiązaną z nią koncepcję zrównoważonego rozwoju. Założeniem Strategii Lizbońskiej jest „radykalna transformacja” gospodarki europejskiej w kierunku gospodarki opartej na wiedzy. „Strategia rozwoju województwa opolskiego”, jako dokument programowania strategicznego na poziomie regionu, powinna sprostać wymogom stawianym przez Strategię Lizbońską.

Większość istotnych dla rozwoju regionu opolskiego dokumentów, a w szczególności „Strategia rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015”, powstała w czasie poprzedzającym ogłoszenie Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006 (NPR 2004–2006). Dokumenty te w zdecydowanej przewadze nie mają, analogicznego do NPR 2004–2006, okresu perspektywicznego, nie uwzględniają również bezpośrednio jego zapisów. Można natomiast spodziewać się, że aktualizowane dokumenty regionalne zostaną wykorzystane w dyskusji nad Narodowym Planem Rozwoju na lata 2007–2013 (NPR 2007–2013), a sformułowane w nich cele strategiczne rozwoju województwa opolskiego znajdą odzwierciedlenie w krajowych kierunkach rozwoju. NPR 2007–2013 jest kompleksowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego, a jednocześnie podstawą negocjacji z Komisją Europejską w zakresie dostępu Polski do środków funduszy strukturalnych. Dokument ten powinien być polskim wydaniem Strategii Lizbońskiej.

Opracowanie Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007–2013 oraz szeroka dyskusja nad zapisanymi w nim priorytetami zmuszają do przewartościowania i ponownego sformułowania zarówno wizji, jak i misji regionu opolskiego, odniesienia się do regionalnych kierunków rozwoju oraz uwzględnienia wniosków i uwarunkowań wynikających z oceny pięciu lat (2000–2004) realizacji pierwszej regionalnej strategii¹. Potrzebę aktualizacji uzasadnia ponadto zapowiadane w NPR 2007–2013 zastąpienie Zintegrowanego Programu

¹ W Urzędzie Marszałkowskim Województwa Opolskiego w pierwszej połowie 2004 r. przygotowano dokument pn. „Sprawozdanie z realizacji Strategii rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015 w latach 2000–2003”; wnioski zostały uwzględnione w części postulatywnej.

Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004–2006 szesnastoma regionalnymi programami operacyjnymi – wśród nich regionalnym programem operacyjnym województwa opolskiego, będącym głównym instrumentem realizacji strategii wojewódzkiej. Wprowadzenie regionalnych programów operacyjnych ma ogromne znaczenie dla decentralizacji całego systemu polityki regionalnej. Podstawą dla opracowania programu jest strategia województwa i powiązane z nią regionalne dokumenty strategiczne, a także Narodowy Plan Rozwoju i Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego (NSRR).

Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego jest dokumentem określającym uwarunkowania, cele i kierunki wspierania rozwoju regionalnego przez państwo oraz koordynacji polityki sektorowej w województwach. Dokument określa priorytety i kryteria wyodrębniania obszarów wsparcia, zasady i kryteria wsparcia finansowego programów wojewódzkich z punktu widzenia polityki państwa oraz regionalnych programów operacyjnych. Stanowi punkt odniesienia dla przewidywania wysokości i kierunków wydatkowania środków z budżetu państwa, w tym środków zagranicznych, na realizację kontraktów wojewódzkich oraz innych zadań (m. in. programów doradczych, informacyjnych oraz działań o charakterze pilotażowym) z zakresu rozwoju regionalnego. Zapewnienie spójności celów NSRR z głównymi kierunkami rozwoju województwa opolskiego, przy jednoczesnym zaspokojeniu potrzeb życiowych jego mieszkańców, było również jedną z ważniejszych przesłanek aktualizacji strategii rozwoju regionalnego.

Przegląd zapisów „Strategii rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015” i ich konfrontacja z realizowanymi inicjatywami rozwojowymi, procesami społecznymi i gospodarczymi w regionie oraz zjawiskami zewnętrznymi został dokonany przez Urząd Marszałkowski w Opolu w 2004 r. Następnie przeprowadzono prace nad przygotowaniem „Założeń aktualizacji strategii rozwoju województwa opolskiego”².

Wnioski z wyżej wymienionych działań i dokumentów skłoniły Zarząd Województwa Opolskiego do podjęcia prac nad gruntowną aktualizacją dotychczasowej strategii.

Uzasadnienie przyjętych rozwiązań metodologicznych

-

Aktualizowana „Strategia rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015” zawiera pięć pól wyjściowej i przyszłej sytuacji regionu (tj.: możliwości maksymalnego wykorzystania zewnętrznych sposobności i silnych stron regionu [1], wykorzystania zewnętrznych sposobności i rezygnacji ze „starego” [2], poszukiwania nowych sposobności i dążenia do eliminacji zewnętrznych zagrożeń [3], poszukiwania przetrwania i minimalizacji skutków narastającego kryzysu [4], oczekiwania na wykorzystanie sposobności i otwarcie uwarunkowań zewnętrznych [5]).

Opiera się ona na diagnozie i bilansie strategicznym regionu (zestawienie szans i zagrożeń rozwojowych oraz identyfikacja silnych i słabych stron), określa pola strategiczne, wizję i misję rozwoju regionu oraz ustala priorytety i cele strategiczne. Przekłada priorytety rozwoju i strategiczne cele na ustalenia o charakterze operacyjnym (cele operacyjne). Wskazuje wreszcie sposoby monitorowania i ewaluacji strategii rozwoju w okresie jej realizacji oraz wymienia działania, które leżą w kompetencjach samorządu regionalnego i wskazuje te, których realizacja zależy w zdecydowanym stopniu od aktorów zewnętrznych. W tym ostatnim wypadku samorząd regionalny spełnia funkcje postulatywne i negocjacyjne.

Określenie horyzontu czasowego

Obowiązującą „Strategię rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015” przygotowano z myślą o piętnastoletniej perspektywie realizacji. Jej horyzontem czasowym

² „Założenia aktualizacji strategii rozwoju województwa opolskiego” były efektem prac Zespołu ds. Opracowania Założeń...; zostały przyjęte uchwałą Zarządu Województwa Opolskiego w dniu 1 II 2005 r.

jest rok 2015. Gdy wprowadzano w życie jej zapisy, zasadniczym zmianom uległy zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania rozwoju regionalnego w kraju i województwie opolskim, a w szczególności zaistniała konieczność dostosowania regionalnych planów rozwojowych do periodyzacji przyjętej w krajach Unii Europejskiej. Charakter przejściowy, związany z akcesją Polski do Unii Europejskiej, mają lata 2004–2006, w których realizowany jest Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006 oraz Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004–2006, jak również przygotowywane są nowe dokumenty programowe i strategiczne na kolejny okres programowania. Ponieważ opracowanie Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2007–2013 powinno brać pod uwagę strategię wojewódzkie, proces uchwalania tych strategii i ich weryfikacji musi być dostosowany do rządowego rytmu działania.

Dotychczasowe i perspektywiczne zasady planowania wieloletniego w Unii Europejskiej stały się argumentem za przyjęciem jednolitego horyzontu czasowego dla aktualizowanych strategii regionalnych, tak aby mogły stanowić one podstawę planowania rozwoju regionalnego na kolejne perspektywy finansowe do roku 2020.

Wybór tez

Załączona do aktualizowanej „Strategii rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015” „Diagnoza aktualnego stanu województwa opolskiego” umożliwia sformułowanie wielu stwierdzeń i tez, które charakteryzują sytuację konkurencyjną regionu, jego zasoby oraz potencjał, a także uwarunkowania rozwoju, wynikające z analizy otoczenia regionu.

Waga wybranych tez i opisów sytuacji strategicznej regionu jest zróżnicowana, a ich znaczenie dla budowy bilansu strategicznego województwa opolskiego nie jest jednakowe. Układ tez i stwierdzeń opisowych odpowiada strukturze dokumentu „Diagnozy”. Zostały one wykorzystane w pracach nad sformułowaniem priorytetów rozwojowych i celów strategicznych rozwoju regionu oraz ich operacjonalizacją.

- Pozycja konkurencyjna województwa opolskiego jest kształtowana przez przynależność do licznej grupy małych regionów europejskich.
- Województwo opolskie jest regionem zróżnicowanym kulturowo, rozwijającym współpracę transgraniczną i wykorzystującym doświadczenia zagranicznych partnerów gospodarczych.
- Pozycja województwa opolskiego pod względem wartości PKB na 1 mieszkańca jest niekorzystna i relatywnie wolne tempo wzrostu gospodarczego wymaga przeformułowania akcentów w priorytetach rozwoju regionalnego.
- Struktura gospodarcza regionu ze względu na bardzo wysoki udział przemysłu i rolnictwa wymaga działań przyspieszających zmiany w kierunku nowocześniejszych proporcji.
- Przeciętna atrakcyjność inwestycyjna i średni poziom rozwoju społeczno-gospodarczego zmusza do podejmowania projektów zachęcających do inwestowania w regionie i włączenia się w konkurowanie o inwestycje i przedsięwzięcia gospodarcze.
- W strukturze produkcji przemysłowej dominują przemysły: spożywczy, energetyczny, chemiczny, surowców niemetalicznych, maszynowy i elektromaszynowy, metalowy i meblarski.
- Przemysł i budownictwo regionu charakteryzuje się nieustabilizowaną sytuacją finansową.
- Sektor usług, pomimo trwałej tendencji wzrostowej i wysokiej efektywności, jest słabo rozwinięty.

- Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej i intensywność produkcji rolniczej sytuuje region opolski na 1 miejscu w Polsce.
- Przetwórstwo rolno-spożywcze w regionie wymaga modernizacji i znacznych nakładów na unowocześnianie produkcji.
- W porównaniu z innymi sektorami regionalnej gospodarki wydajność rolnictwa jest niska.
- Obszary wiejskie wyróżniają się ładem przestrzennym, estetyką i wyposażeniem infrastrukturalnym oraz relatywnie wysokim standardem przestrzeni publicznej i indywidualnej zabudowy. Region opolski, jako jeden z niewielu w Polsce, kształtuje swój wizerunek eksponując wieś.
- Poziom przedsiębiorczości jest niski, a rozmieszczenie w regionie podmiotów gospodarczych nierównomierne.
- W regionie dominują małe i średnie przedsiębiorstwa, maleje skłonność do zakładania nowych firm.
- Wzrasta liczba firm z otoczenia biznesu, są one jednak skoncentrowane w aglomeracji opolskiej.
- Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle wzrastają, ale są niewielkie.
- Sektor badawczo-rozwojowy jest bardzo słabo rozwinięty i nie wykazuje tendencji wzrostowych, a nakłady i wydatki w tym dziale są najniższe w kraju.
- W regionie opolskim jest 6 szkół wyższych, w których studiuje 55 tys. studentów, ale równocześnie charakteryzuje się on bardzo niskim wskaźnikiem ludności z wyższym wykształceniem.
- Infrastruktura teleinformatyczna w województwie opolskim nie jest dobrze rozwinięta, a dostęp do Internetu ograniczony.
- Ze względu na utrzymującą się wysoką migrację zagraniczną na pobyt stały oraz ujemny przyrost naturalny liczba mieszkańców regionu opolskiego zmniejsza się.
- Region opolski charakteryzuje się najniższym w Polsce wskaźnikiem umieralności niemowląt, co potwierdza wysoki standard jakości życia.
- Ujemne saldo migracji zagranicznych wynika z tradycji migracyjnych regionu i istnienia trwałych sieci powiązań migracyjnych, a także z możliwości podejmowania legalnej pracy za granicą.
- Województwo opolskie zajmuje pierwszą lokatę w kraju pod względem intensywności migracji zagranicznych, a skala migracji oraz trwałość tego procesu powoduje, że skutki i konsekwencje migracji są tu najbardziej odczuwalne gospodarczo i społecznie.
- Region jest atrakcyjny dla obcokrajowców, chociaż liczba cudzoziemców przebywających na terenie opolskiego nie jest duża.
- Niekorzystnym zmianom ulega struktura wiekowa ludności – wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym, gwałtownie zmniejsza się udział ludzi młodych.
- W roku 2030 województwo opolskie będzie zamieszkiwało 866,5 tys. osób, co oznacza, iż liczba mieszkańców zmniejszy się o 189,6 tys. osób.
- Rynek pracy w województwie opolskim cechuje się trwałym spadkiem liczby pracujących oraz przeciętnym – na tle kraju – poziomem bezrobocia.
- Struktura zatrudnienia w regionie opolskim nie jest korzystna, charakteryzuje się bowiem wysokim udziałem zatrudnienia w rolnictwie, niskim zaś w usługach.
- Poziom dochodów ludności w województwie opolskim jest niższy niż średnio w kraju.

- Województwo opolskie jest jednym z regionów w kraju, w którym notuje się stosunkowo niski wskaźnik osób objętych pomocą społeczną.
- Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na osobę jest najwyższa w kraju (24 m²).
- Liczba nowych mieszkań w stosunku do liczby ludności jest najniższa w kraju.
- Województwo opolskie należy do grupy regionów o wysokim poziomie bezpieczeństwa.
- Poziom ochrony zdrowia w województwie opolskim, zarówno pod względem personelu medycznego, jak i infrastruktury nie jest zadowalający. Wszystkie wskaźniki dotyczące standardów w tym zakresie kształtują się poniżej średniej krajowej.
- Stosunkowo wysoki potencjał instytucji kultury łączy się w regionie opolskim z niskim poziomem uczestnictwa w kulturze.
- Województwo opolskie charakteryzuje się zróżnicowanymi uwarunkowaniami rozwoju w zakresie turystyki, niestety zły stan zabytków, brak informacji turystycznej, słaba infrastruktura wypoczynku i bardzo skromna sieć miejsc noclegowych zdecydowanie obniża atrakcyjność regionu.
- Województwo opolskie wyróżnia się dobrą i rozwiniętą siecią dróg krajowych i wojewódzkich oraz wysoką dostępnością komunikacyjną wszystkich obszarów regionu.
- Region opolski jest bardzo dobrze skomunikowany w układzie europejskim (korytarz paneuropejski) i transgranicznym (liczne przejścia graniczne do Republiki Czeskiej).
- Potencjał gęstej sieci kolejowej i drogi wodnej Odry jest w regionie słabo wykorzystywany.
- Możliwości rozwoju komunikacji lotniczej nie są w regionie wykorzystywane (regionalny port lotniczy).
- Istniejący w województwie opolskim system zabezpieczeń przeciwpowodziowych jest niewystarczający, stwarza poczucie zagrożenia powodziowego na znacznym obszarze.
- Infrastruktura komunalna w regionie opolskim charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Wysoki jest poziom dostępności do sieci wodociągowej (1 miejsce w kraju), stosunkowo dobry do sieci ciepłowniczych i niski do kanalizacji (51% ludności) i gazu (14%).
- Wydatki na ochronę środowiska są wysokie, jednak tylko nieco ponad połowa mieszkańców regionu opolskiego jest obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków. Zmniejsza się emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych.
- Województwo opolskie cechuje się występowaniem atrakcyjnych i zróżnicowanych zasobów przyrodniczych. Obszary objęte ochroną prawną zajmują ponad 27% powierzchni regionu. Najcenniejsze stanowiska gatunków i siedlisk o znaczeniu europejskim zostały włączone do propozycji europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000.

Przewidywany wzrost inwestycji, napływających do nowo przyjętych krajów Unii Europejskiej, zmusza do konstruowania regionalnej strategii przyciągania nowych przedsięwzięć gospodarczych i skutecznego konkurowania o nie z krajowymi i europejskimi strukturami regionalnymi.

Uwzględnienie wniosków z analiz planów i programów w aspekcie przestrzennym

Analiza planów i programów rozwoju na poziomie interregionalnym skłania do formułowania koncepcji współdziałania i współpracy z sąsiednimi regionami (w szczególności województwem dolnośląskim i śląskim oraz łódzkim) w osiągnięciu celów strategicznych rozwoju i urzeczywistnianiu wizji regionu opolskiego.

Istotne dla sformułowań aktualizowanej „Strategii rozwoju województwa opolskiego” są priorytety koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, nadające nadrzędne

znaczenie wzrostowi efektywności polskiej gospodarki i zrównoważonemu rozwojowi przez koncentrację aktywności społeczno-gospodarczej w miejscach najkorzystniejszych dla rozwoju gospodarczego. Oznacza to konieczność dążenia do koncentracji aktywności społeczno-gospodarczej w celowo wybranych węzłach i pasmach systemu zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z obiektywnie uwarunkowanym mechanizmem funkcjonowania gospodarki rynkowej. W strategii regionu opolskiego przekłada się ono na wzmocnienie potencjału rozwojowego aglomeracji opolskiej. Priorytet wyrównywania ukształtowanych historycznie dysproporcji, dyskryminujących społeczności regionalne i lokalne, zwraca uwagę na konieczność umacniania inicjatyw i działań przyspieszających rozwój obszarów wiejskich, przygranicznych i peryferyjnych. Uwzględnienie w strategii regionalnej postulatów niwelujących lukę infrastrukturalną i komunikacyjną w strefach zewnętrznych aglomeracji opolskiej umożliwi przyspieszenie rozwoju, zgodnego z parametrami europejskimi, oraz zapewni udział w procesach cywilizacyjnych współczesnego świata wszystkim mieszkańcom regionu.

Analiza planów i programów rozwoju na poziomie intraregionalnym skłania do przeformułowania koncepcji struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa opolskiego w układ trzech charakterystycznych stref:

- strefa centralna, obejmująca aglomerację opolską, charakteryzująca się licznymi funkcjami metropolitalnymi (Opole i powiaty opolski oraz krapkowicki);
- strefa wschodnia (powiaty: kędzierzyńsko-kozielski, strzelecki, oleski i kluczborski);
- strefa zachodnia (powiaty: namysłowski, brzeski, nyski, prudnicki i głubczycki).

Koncepcja układu hierarchiczno-funkcjonalnego województwa opolskiego nawiązuje do hierarchizacji struktur europejskich i formułuje cztery poziomy ośrodków, ze względu na kryterium funkcji obsługi: ośrodek wojewódzki, ośrodki subregionalne, powiatowe ośrodki obsługi ponadlokalnej oraz centra obsługi lokalnej.

POŁOŻENIE I WALORY WOJEWÓDZTWA³

Województwo opolskie leży w południowo-zachodniej części Polski, w dorzeczu Odry. Zajmuje powierzchnię 9412 km², z czego użytki rolne zajmują ok. 60%, lasy ok. 27%, grunty pozostałe ok. 13%. Graniczy z województwami: dolnośląskim, wielkopolskim, łódzkim i śląskim. Na południu województwo opolskie sąsiaduje z Republiką Czeską. Stolicą województwa jest Opole, liczące 128,6 tys. mieszkańców.

Pod względem geograficznym ok. 75% powierzchni województwa stanowi Nizina Śląska, pozostały obszar przypada na tereny górskie Sudetów Wschodnich (Góry Opawskie), Przedgórze Sudeckiego i Wyżyny Śląskiej (grzbiet Chełma z Górą św. Anny) oraz Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej (Próg Woźnicki).

Województwo opolskie jest najmniejszym obszarowo regionem w kraju oraz jednym z najmniejszych pod względem potencjału ludnościowego (przed lubuskim). Na tle kraju wyróżnia się wysokim, ujemnym saldem migracji w większości spowodowanym zagranicznymi wyjazdami zarobkowymi (głównie do Niemiec). Ponad połowa ludności województwa mieszka w miastach. Sieć osadniczą województwa tworzy 35 miast, na czele z Opolem, które jest ośrodkiem gospodarczym, usługowym, kulturalnym, akademickim i naukowym. Poza Opolem przeważają miasta średnie i małe. Do największych z nich należą Kędzierzyn-Koźle, Brzeg i Nysa – liczące od 40 tys. do prawie 66 tys. mieszkańców. Typowe dla województwa opolskiego są wsie, będące dużymi jednostkami osadniczymi, charakteryzujące się wysokim stopniem urbanizacji.

Województwo opolskie zalicza się do regionów o dobrze rozwiniętej sieci dróg krajowych i wojewódzkich oraz dobrej dostępności wszystkich obszarów regionu. Najważniejszym połączeniem drogowym przebiegającym przez region jest autostrada A-4 – stanowiąca część transportowego korytarza paneuropejskiego z Francji na Ukrainę.

Województwo jest regionem dobrze uprzemysłowionym. Przemysł charakteryzuje się rozbudowaną strukturą działową i równomiernym rozmieszczeniem przestrzennym. Do dominujących branż zalicza się: spożywczą, energetyczną, chemiczną, mineralną, maszynową, metalową i meblarską. W regionie wytwarza się ponad 38% koksu i półkoksu, 28% silników trójfazowych oraz ponad 22% cementu.

Istotnym czynnikiem świadczącym o konkurencyjności regionu oraz poziomie jego gospodarki jest struktura własności w przemyśle. Sektor prywatny w województwie opolskim zatrudnia niemal 79% ogółu pracujących w przemyśle.

Opolskie gospodarstwa rolne należą pod względem wielkości do średnich w kraju. Obszar przeciętnego gospodarstwa indywidualnego wynosi 8,9 ha. Najwyższa w Polsce efektywność opolskiego rolnictwa wynika z wysokiej kultury rolnej, dobrego wyposażenia gospodarstw rolnych i korzystnych warunków glebowo-klimatycznych. W województwie opolskim występują wysokiej jakości gleby – ok. 60% powierzchni zajmują gleby dobre i średnie. Region charakteryzuje się jednym z najcieplejszych klimatów w kraju, a okres wegetacyjny roślin trwa od 200 do 225 dni.

Większość aktywnych zawodowo mieszkańców województwa posiada wykształcenie średnie i pod tym względem opolskie zajmuje czołową lokatę wśród województw. Systematycznie wzrasta również liczba absolwentów szkół wyższych. Szkolnictwo wyższe na Śląsku Opolskim oparte jest na silnym opolskim ośrodku naukowo-akademickim, w którym działają 4 szkoły wyższe, w tym uniwersytet i politechnika.

Województwo jest regionem wielokulturowym. Widoczne są tutaj wpływy trzech kultur: polskiej, niemieckiej oraz czeskiej. Śląsk Opolski dysponuje zróżnicowaną ofertą turystyczną. Jej walorem są zabytki architektury świeckiej i sakralnej, m.in.: zamek Piastów śląskich w Brzegu – perła śląskiego renesansu, zwany „Śląskim Wawelem”, klasztor na Górze Świętej Anny oraz fortyfikacje obronne w Nysie i Paczkowie.

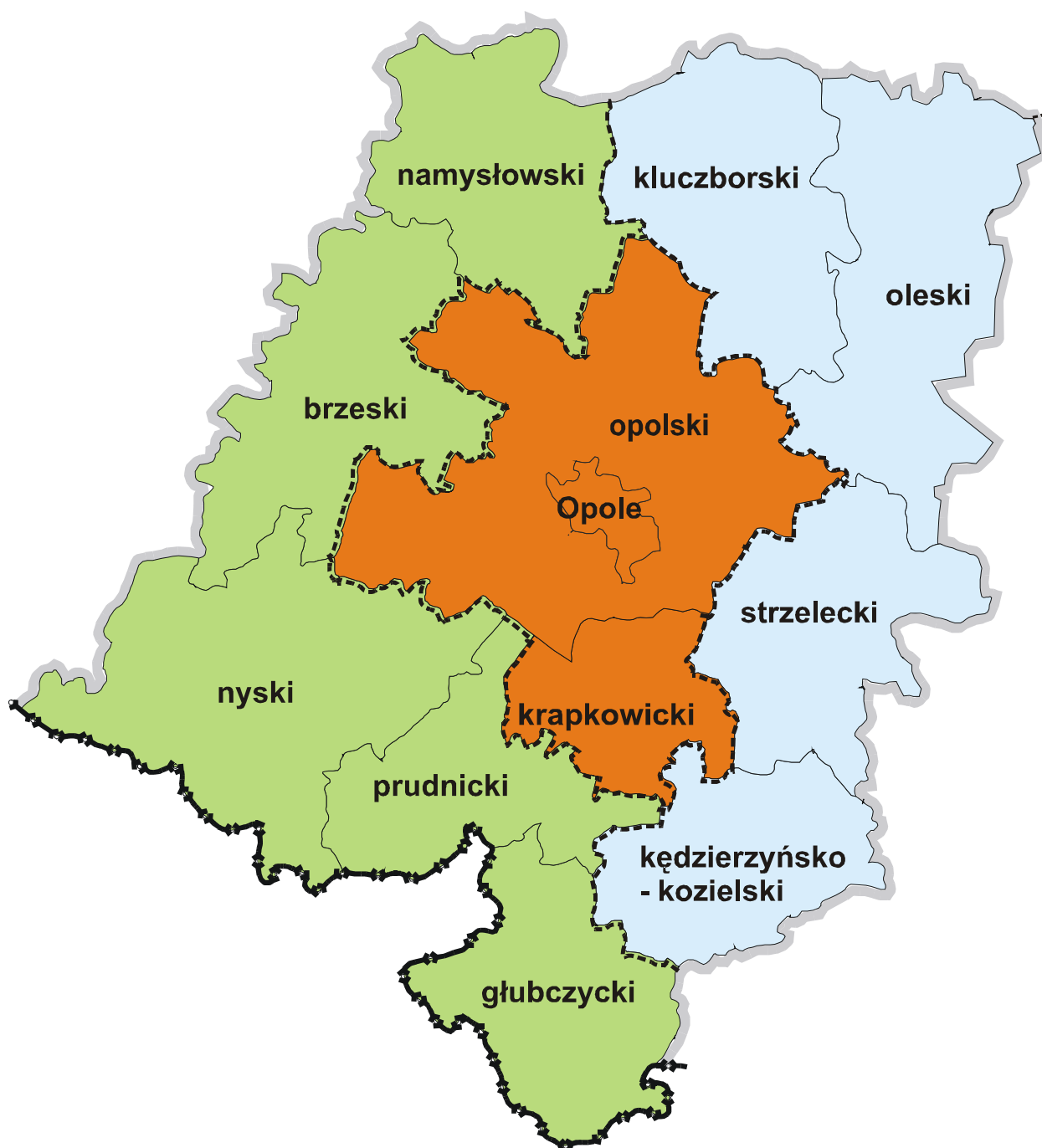
³ Pełna wersja diagnozy stanowi załącznik 1 do niniejszego dokumentu.

Województwo dysponuje zapleczem obiektów sportowych i rekreacyjnych. Miejsce do uprawiania sportów wodnych oferują duże jeziora turawskie, Jezioro Nyskie i Jezioro Otmuchowskie, natomiast liczne lasy i obszary chronione krajobrazowo mogą cieszyć się zainteresowaniem wśród zwolenników agroturystyki, turystyki pieszej, rowerowej. Śląsk Opolski wyróżnia się również wysokim poziomem tożsamości regionalnej, która w połączeniu z etosem pracy i samoorganizacją mieszkańców tworzy cenny kapitał.

Statystyczny obraz województwa opolskiego na tle kraju

Lp.	Treść	Województwo	Polska
1.	Powierzchnia (w %) – 2003 r.	3,0	100,0
2.	Liczba ludności (w %) – 2003 r.	2,8	100,0
3.	Gęstość zaludnienia (liczba osób/km ²) – 2003 r.	112,0	122,0
4.	Wskaźnik urbanizacji (w %)	52,4	61,6
5.	Liczba ludności w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców (w tys.) – 2003 r. Opole	128,6	
6.	Pracujący według sektorów (w %) – 2002 r.	100,0	100,0
	I – rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	17,3	17,4
	II – przemysł, budownictwo	30,6	28,5
	III – usługi	52,1	54,1
7.	PKB na 1 mieszkańca (w %) w stosunku do średniej w kraju – 2002 r.	81,9	100,0
8.	WDB na 1 pracującego (w %) – 2002 r.		
	– ogółem w województwie	96,5	100,0
	– w sektorze I – rolnictwo	151,5	100,0
	– w sektorze II – przemysł, budownictwo	101,1	100,0
	– w sektorze III – usługi:		
	rynkowe	90,5	100,0
	nierynkowe	104,3	100,0
9.	Wartość brutto środków trwałych ogółem (w %) – 2003 r.	2,9	100,0
10.	Nakłady inwestycyjne ogółem (w %) – 2003 r.	1,9	100,0
11.	Nakłady na działalność badawczo-rozwojową na 1 mieszkańca (w zł) – 2003 r.	27,0	119,0
12.	Stopa bezrobocia (stan na koniec września) – 2004 r.	19,7	18,9
13.	Liczba studentów (na 10 tys. mieszkańców) – 2003 r.	348,1	481,4
14.	Drogi publiczne o nawierzchni twardej (w km/100 km ²) – 2003 r.	90,4	79,6
15.	Ofiary śmiertelne wypadków (na 100 tys. ludności) – 2003 r.	15,4	14,8
16.	Emisja zanieczyszczeń pyłowych (na 1 km ² w t) – 2003 r.	0,5	0,4
17.	Emisja zanieczyszczeń gazowych (na 1 km ²) – 2003 r.	5,3	6,2
18.	Udział ścieków nieoczyszczonych przemysłowych i komunalnych w ogólnej liczbie ścieków – 2003 r.	3,5	2,3
19.	Lasy i grunty leśne w powierzchni ogólnej (w %) – 2003 r.	26,3	28,6
20.	Sieć wodociągowa rozdzielcza (w km na 100 km ²) – 2003 r.	67,9	74,3
21.	Sieć kanalizacyjna rozdzielcza (w km na 100 km ²) – 2003 r.	17,3	22,0

STREFY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

- strefa centralna - aglomeracja opolska
- strefa wschodnia
- strefa zachodnia

BILANS STRATEGICZNY REGIONU (ANALIZA SWOT)

Spośród pięciu pól wyjściowej i przyszłej sytuacji regionu w aktualizacji „Strategii rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015” niezwykle istotne jest dokonanie bilansu strategicznego regionu (zestawienie szans i zagrożeń rozwojowych oraz identyfikacja mocnych i słabych stron). Opiera się on z jednej strony na przesłankach wynikających z krytycznej oceny diagnozy stanu (sytuacji wyjściowej) regionu, z drugiej jest punktem wyjścia do określenia pól strategicznych i wizji rozwoju regionu. Zestawienie szans i zagrożeń rozwojowych oraz identyfikacja mocnych i słabych stron (tzw. analiza SWOT) ma podstawowe znaczenie dla ustalenia priorytetów i celów strategicznych rozwoju regionu. W powiązaniu z diagnozą staje się elementem operacjonalizacji tych ostatnich.

W aktualizowanej strategii bilansu strategicznego zestawiono szanse i zagrożenia rozwoju oraz zidentyfikowano mocne i słabe strony regionu. Dokonano ich wewnętrznego podziału na: czynniki najważniejsze (1), istotne dla rozwoju regionalnego (2) oraz pozostałe problemy i możliwości rozwojowe regionu (3) przez nadanie zidentyfikowanym zagadnieniom wag. Ich bonitacja i ocena, w układzie czterech grup problemowych, pozwoliła na wskazanie kluczowych zagadnień warunkujących strategię i kierunki przyszłego rozwoju regionu opolskiego. Grupy problemowe bilansu strategicznego to uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności (I), zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne (II), infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowiskowe (III) oraz rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo (IV).

A. MOCNE STRONY

A. 1. NAJWAŻNIEJSZE:

I. Uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności:

- 1) zróżnicowana struktura działowa przemysłu i potencjał przemysłów: spożywczego, chemicznego, energetycznego, wyrobów z metali, maszynowego, elektromaszynowego,**
- 2) wysoka innowacyjność średnich i dużych przedsiębiorstw;**
- 3) najwyższe w Polsce techniczne uzbrojenie pracy (wartość brutto środków trwałych *per capita*);**
- 4) najwyższy w Polsce poziom dochodów rozporządzalnych i konsumpcji w przeliczeniu na 1 mieszkańca;**

II. Zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne:

- 5) silne poczucie tożsamości regionalnej oraz tradycje gospodarności,**
- 6) wzrastające aspiracje edukacyjne mieszkańców województwa,**
- 7) rozwijające się szkolnictwo wyższe;**

III. Infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowiskowe:

- 8) położenie regionu w III korytarzu paneuropejskim i warunki do tworzenia centrów logistycznych,**
- 9) gęsta sieć połączeń drogowych i kolejowych;**

IV. Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo:

- 10) wysoka wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej i najniższy w kraju udział obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania,
- 11) wysoki udział nowoczesnych gospodarstw rolnych o dużym potencjale produkcyjnym,
- 12) wysoki poziom samoorganizacji społecznej na poziomie lokalnym, liczne grono liderów oraz funkcjonowanie programu, grup i stowarzyszeń odnowy wsi.

A. 2. ISTOTNE:

I. Uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności:

- 13) najwyższe przeciętne dochody własne gmin (na 1 mieszkańca);
- 14) wysoka jakość życia mieszkańców,

II. Zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne:

- 15) mobilność przestrzenna ludności,
- 16) najniższa w kraju śmiertelność niemowląt;

III. Infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowiskowe:

- 17) unikatowe w skali europejskiej stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Trias” w Krasiejowie,
- 18) istnienie drogi wodnej na Odrze o charakterze międzynarodowym,
- 19) dobra dostępność komunikacyjna ośrodka centralnego i ośrodków lokalnych,
- 20) zasoby surowców mineralnych i wód podziemnych;

IV. Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo:

- 21) wysoki standard przestrzeni publicznej i zasobów mieszkaniowych,
- 22) atrakcyjne i zróżnicowane lokalnie zasoby przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe, korzystne dla rozwoju aktywności gospodarczej w zakresie turystyki, rekreacji i krajoznawstwa (m.in. obszary przedgórskie i Masyw Chełmski z Górą św. Anny),
- 23) zasobność, różnorodność i funkcjonowanie infrastruktury społecznej.

A. 3. POZOSTAŁE:

I. Uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności:

- 24) zaawansowanie procesów restrukturyzacji i prywatyzacji dużych przedsiębiorstw,
- 25) potencjał i dynamiczny rozwój przemysłu meblarskiego i materiałów budowlanych oparty na długoletniej tradycji,

II. Zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne:

- 26) otwartość związana z wielokulturowością i bogactwem doświadczeń,
- 27) wysoka aktywność lokalnych środowisk kulturalnych, w tym mniejszości narodowych,
- 28) dobrze rozwinięta współpraca zagraniczna samorządów;

III. Infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowiskowe:

- 29) przygraniczne położenie z Republiką Czeską,
- 30) relatywnie dobry stan dróg w obrębie miejscowości,

- 31) relatywnie dobry stan środowiska,
- 32) równomiernie rozwinięty układ osadniczy regionu,

IV. Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo:

- 33) wysoka jakość krajobrazu i zasobu kulturowego wsi opolskiej (wysoki udział wsi o charakterze tradycyjnym),
- 34) zwarty charakter osadnictwa wiejskiego i najwyższy w kraju stopień urbanizacji wsi,
- 35) bogate życie kulturalne oraz tradycje rękodzielnicze i kulinarne,
- 36) zwarte kompleksy leśne związane z obszarami rolnymi objętymi programami rolno – środowiskowymi,
- 37) duże zasoby biomasy jako potencjalne źródło energii odnawialnej.

B. SŁABE STRONY

B. 1. NAJWAŻNIEJSZE:

I. Uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności:

- 1) **relatywnie wolne tempo wzrostu gospodarczego,**
- 2) **niedostatecznie rozwinięte funkcje metropolitalne aglomeracji opolskiej,**
- 3) **bardzo niski poziom nakładów na działalność badawczo-rozwojową (B + R),**
- 4) **niedobór znaczących inwestycji,**
- 5) **słabe otoczenie biznesu, mało silnych organizacji wspierających rozwój gospodarki, słabe ośrodki innowacji**
- 6) **niedostatecznie rozwinięty, słaby sektor usług i handlu;**

II. Zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne:

- 7) **stały i wysoki odpływ migracyjny ludności za granicę,**
- 8) **mały i malejący potencjał ludnościowy;**

III. Infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowiskowe:

- 9) **niewystarczająca liczba obwodnic miast i wsi na drogach o charakterze tranzytowym;**

IV. Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo:

- 10) **niskie wykorzystanie mocy przerobowych przetwórstwa rolno-spożywczego oraz niski udział miejscowego przerobu żywności wieprzowej i wołowej.**

B. 2. ISTOTNE:

I. Uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności:

- 11) **relatywnie niski poziom zatrudnienia i przedsiębiorczości,**
- 12) **wysokie bezrobocie (rejestrowane i ukryte) w niektórych miastach i na obszarach popegeerowskich oraz dominacja małych gospodarstw rolnych,**
- 13) **niekorzystny wizerunek regionu i słaba promocja województwa,**

14) niedobór koncepcji oraz programów rozwoju lokalnego i regionalnego;

II. Zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne:

15) niedostatek właściwie wykwalifikowanych kadr i specjalistów,

16) brak atrakcyjnego i konkurencyjnego produktu turystycznego;

III. Infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowiskowe:

17) słabo rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna ograniczająca dostęp do szerokopasmowego Internetu,

18) niewystarczająca infrastruktura dla potrzeb turystyki,

19) brak nowoczesnej infrastruktury technicznej dla aktywizacji drogi wodnej na Odrze;

IV. Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo:

20) słabo rozwinięte usługi, rzemiosło i wytwórczość na obszarach o dominującej funkcji rolniczej,

21) przewaga obszarów pozbawionych kanalizacji zbiorczej,

22) niski wskaźnik pokrycia terenów wiejskich planami zagospodarowania przestrzennego:

B. 3. POZOSTAŁE:

I. Uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności:

23) mały potencjał sektora wysokich technologii,

24) silny niedobór instytucji rozwoju lokalnego,

25) słabe wykorzystanie walorów aglomeracji opolskiej,

26) dysproporcje w rozwoju regionu w układzie przestrzennym,

27) mała konkurencyjność oferty naukowo-badawczej,

28) słaba współpraca międzywojewódzka,

29) niska integracja i niedobór form współpracy (partnerstw) na poziomie subregionalnym;

II. Zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne:

30) negatywny wpływ migracji zarobkowej na więzi rodzinne i społeczności lokalne oraz budżety samorządów gmin,

31) niski poziom wykształcenia ludności,

32) niski stan wiedzy o regionie i jego dziedzictwie oraz niewystarczające uwzględnianie wielokulturowości przez instytucje edukacyjne i kulturalne,

33) dysproporcje w warunkach życia ludności,

34) zły stan i ograniczona dostępność zabytków;

III. Infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowiskowe:

35) niewystarczające zabezpieczenia przeciwpowodziowe,

36) brak powszechnego i w pełni funkcjonującego systemu wykorzystania odpadów komunalnych,

37) uciążliwa niska emisja,

38) niski poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii,

39) utrzymujące się zanieczyszczenie wód powierzchniowych i pogarszająca się jakość wód podziemnych;

IV. Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo:

40) zły stan urządzeń melioracyjnych i cieków podstawowych,

41) słabo wykorzystany i niezagospodarowany potencjał turystyczny obszarów wiejskich,

42) niechęć zrzeszania i słabe zorganizowanie producentów rolnych i organizacji rolniczych,

43) przewaga obszarów o przeciętnych lub słabych walorach przyrodniczo-krajobrazowych,

44) niedobór urządzonych terenów rekreacyjno-wypoczynkowych w obrębie miejscowości,

- 45) niska produkcja ogrodnicza i warzywnicza,
- 46) niedobory zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych,
- 47) liczne posesje opuszczone i o nieustalonym statusie własnościowym oraz liczne pustostany i zdewastowane obiekty gospodarcze,
- 48) rozpowszechnienie obcych dla kultury regionu wzorców architektonicznych i sposobów modernizacji,
- 49) duży udział użytków rolnych zagrożonych erozją wodną i wietrzną.

C. SZANSE

C. 1. NAJWAŻNIEJSZE:

I. Uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności:

- 1) **transfery: dochodów, wiedzy i technologii pochodzących z migracji zarobkowej,**
- 2) **aktywne uczestniczenie w europejskiej polityce spójności oraz programach międzynarodowych,**
- 3) **dostęp do zagranicznych rynków i wzorców produkcji, pracy oraz organizacji rzemiosła i usług,**
- 4) **wzrost znaczenia sektora małych i średnich przedsiębiorstw;**

II. Zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne:

- 5) **rozwój społeczeństwa obywatelskiego, w tym znaczenia organizacji pozarządowych i roli aktywizacji środowisk wiejskich;**
- 6) **współpraca i kontakty zagraniczne oraz możliwości korzystania z doświadczeń europejskich,**

III. Infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowiskowe:

- 7) **wykorzystanie potencjału infrastruktury autostrady A-4,**
- 8) **unijna polityka spójności i rozwoju regionalnego;**

IV. Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo:

- 9) **unijna polityka rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa,**
- 10) **zainteresowanie osiedleniem na obszarach wiejskich ze strony ludności miejskiej i z zagranicy.**

C. 2. ISTOTNE:

I. Uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności:

- 11) **liczni emigranci za granicą, w szczególności w Niemczech,**
- 12) **rosnąca konkurencyjność polskiej gospodarki,**
- 13) **turystyka sentymentalna i reemigracja,**
- 14) **rozwój społeczeństwa informacyjnego,**
- 15) **wzrost znaczenia partnerstwa publiczno-prywatnego;**

II. Zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne:

- 16) wielość kontaktów i powiązań z partnerami zagranicznymi,
- 17) wzrost znaczenia usług oświatowych, zdrowotnych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych;

III. Infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowiskowe:

- 18) pełna realizacja „Programu dla Odry 2006”,
- 19) proekologiczny model rozwoju gospodarki europejskiej i krajowej;

IV. Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo:

- 20) wzrost popytu na produkty regionalne, rękodzieło i żywność ekologiczną,
- 21) wzrost atrakcyjności obszarów wiejskich m.in. dla wypoczynku i rekreacji, usług edukacyjnych i opieki społecznej,
- 22) obecność w sąsiedztwie dużych rynków zbytu na produkty spożywcze.

C. 3. POZOSTAŁE:

I. Uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności:

- 23) sąsiedztwo metropolii,
- 24) decentralizacja finansów publicznych,
- 25) rozwój budownictwa mieszkaniowego w kraju;

II. Zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne:

- 26) kształcenie ustawiczne społeczeństwa,
- 27) subregionalna i mikroregionalna współpraca samorządów terytorialnych,
- 28) rozwój profilaktyki zdrowotnej i jednostek ochrony zdrowia;

III. Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo:

- 29) upowszechnienie podejścia typu LEADER oraz programów odnowy wsi i zwiększanie finansowania tych działań z funduszy strukturalnych,
- 30) ekologizacja rolnictwa.

D. ZAGROŻENIA

D. 1. NAJWAŻNIEJSZE:

I. Uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności:

- 1) wysoka pozycja konkurencyjna województw ościennych w przyciąganiu inwestycji,**
- 2) niewielkie zainteresowanie regionem ze strony inwestorów zewnętrznych,**
- 3) niedoinwestowanie sfery B + R,**
- 4) utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia;**

II. Zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne:

- 5) dalsze nasilenie migracji zarobkowej i jej transformacja w stałą,**
- 6) odpływ wysoko kwalifikowanej kadry z regionu,**
- 7) ograniczenia w dostępie do edukacji z powodów ekonomicznych i utrzymujący się niski poziom wykształcenia społeczeństwa,**
- 8) zmniejszająca się liczba ludności regionu;**

III. Infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowiskowe:

9) słaba komunikacyjna konkurencyjność aglomeracji opolskiej;

IV. Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo:

10) wysoka pozycja konkurencyjna województw ościennych w przetwórstwie rolno-spożywczym.

D. 2. ISTOTNE:

I. Uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności:

- 11) zahamowanie procesu decentralizacji państwa,
- 12) niewielka ilość ofert dla inwestorów zagranicznych i krajowych;

II. Zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne:

- 13) wzrost zagrożenia wykluczeniem społecznym,
- 14) potencjalne niebezpieczeństwo konfliktów związanych z wielokulturowością;

III. Infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowiskowe:

- 15) inwestowanie i wybór miejsca zamieszkania poza regionem opolskim,
- 16) wstrzymanie lub opóźnienie realizacji budowy zbiornika wodnego „Racibórz”,
- 17) niewystarczająco przygotowane tereny pod inwestycje,
- 18) marginalizacja transportu wodnego w europejskim korytarzu transportowym;

IV. Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo:

19) słaby postęp w rozbudowie przetwórstwa rolno-spożywczego;

D. 3. POZOSTAŁE:

I. Uwarunkowania sytuacji makroekonomicznej i innowacyjności:

20) niekontrolowana imigracja;

II. Zasoby ludzkie i zagadnienia społeczne:

21) ograniczona skuteczność rządowych programów restrukturyzacyjnych i programów wspierających restrukturyzację służby zdrowia i opieki społecznej;

IV. Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo:

22) upowszechnianie się niezgodnych z regionalnym stylem budownictwa wzorców architektonicznych i sposobów modernizacji zabudowy na terenach wiejskich.

WIZJA WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Otwarty na świat, wielokulturowy region przyjaznego zamieszkania i konkurencyjnej gospodarki, uczestniczący we współpracy międzynarodowej, z dobrze wykształconym i aktywnym społeczeństwem.

MISJA WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Podjęmowanie i wspieranie działań, które zapewnią dynamiczny i zrównoważony rozwój, konkurencyjność, spójność społeczno-gospodarczą i przestrzenną regionu przy zachowaniu tożsamości, specyfiki dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych Śląska Opolskiego.

PRIORYTETY ROZWOJU

- I. Wzmocnienie konkurencyjności województwa opolskiego,
- II. Wyrównywanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie opolskim.

CZEŚĆ POSTULATYWNA

I. INNOWACYJNY REGION Z DOBRZE WYKSZTAŁCONYMI I AKTYWNYMI MIESZKAŃCAMI

W obszarze tego celu strategicznego przewidziano cele operacyjne, które mają prowadzić do wzrostu poziomu wykształcenia, przygotowania do funkcjonowania na rynku pracy oraz aktywności społeczeństwa.

Innowacyjność jest pożądaną cechą całego społeczeństwa, w tym także społeczności lokalnych i dotyczy każdego obszaru jego aktywności, a zwłaszcza gospodarki.

Pobudzanie innowacyjności wymaga synergicznego oddziaływania na układ, który obejmuje: system oświaty i edukacji, kadre badawczą wraz z zapleczem oraz przedsiębiorców gotowych do wytwarzania i wdrażania innowacji, infrastrukturę techniczną, działania promujące i wspomagające rozwiązania innowacyjne, źródła finansowania inwestycji, powiązania naukowe i biznesowe z zagranicą oraz społeczeństwo przygotowane i otwarte na działania innowacyjne.

Nowoczesne społeczeństwo i oparta na wiedzy gospodarka wymaga między innymi włączenia we wszystkie sfery życia społeczno-gospodarczego technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT).

I. 1. Efektywna edukacja dla przygotowania społeczeństwa do wymogów rynku pracy

Lepsze dostosowanie systemu oświaty, w tym ustawicznego kształcenia społeczeństwa, do potrzeb rynku pracy wymaga przede wszystkim ukierunkowania edukacji na przedsiębiorczość, języki obce, technologie informacyjne i komunikacyjne. Koniecznym jest również ciągle dostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy, tak aby ułatwić zatrudnienie absolwentom szkół oraz zwiększyć mobilność zawodową społeczeństwa.

W obszarze kształcenia ustawicznego istotnym jest stworzenie programu oraz sieci instytucji służących temu celowi.

Większej efektywności systemu oświaty służyć będzie współpraca z partnerami z innych województw oraz regionów partnerskich z innych państw, taka jak m.in.: targi edukacyjne, wymiany młodzieży, praktyki.

Bardzo ważne znaczenie w realizacji celu pełnić będzie sieć szkół i placówek o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, wymienionych w załączniku 2.

Lepszemu przygotowaniu społeczeństwa, szczególnie absolwentów uczelni i szkół wyższych, do wymogów rynku pracy służyć będą również akademickie inkubatory przedsiębiorczości.

I. 2. Wzrost powiązań nauki z rozwojem regionu

Należy zmierzać do systematycznego wzrostu liczby osób z wyższym wykształceniem. Przyczyni się do tego rozwój bazy materialnej i intelektualnej uczelni i szkół wyższych działających w województwie.

Wspierać należy rozwój i współpracę ośrodków naukowo-badawczych z sektorem gospodarki oraz sektorem publicznym, w szczególności z jednostkami samorządu terytorialnego, w zakresie unowocześniania życia społeczno-gospodarczego i podwyższania innowacyjności.

Niezadowolający poziom wsparcia organizacyjnego i finansowego nie motywuje ani firm, ani naukowców do działań twórczych i innowacyjnych, stąd konieczne jest zintensyfikowanie działań na rzecz pozyskiwania funduszy na badania.

Za ważne uznać należy także zwiększenie działań integracyjnych, które obejmą środowiska naukowe uczelni, instytuty naukowo-badawcze, kadre zakładów pracy i biur rozwojowych. Zintegrowanie powyższych środowisk pozwoli na bardziej intensywny udział w programach międzynarodowych, w których dotychczasowe uczestnictwo środowisk naukowo-badawczych ze Śląska Opolskiego jest słabe. Zmierzać należy również do większego powiązania twórców nowych technologii z ich praktycznym wykorzystaniem, co znacznie obniży koszty działalności jednostek badawczo-rozwojowych. Silne powiązanie sfery badawczo-rozwojowej z biznesem pozwoli na udział przedsiębiorstw w tworzeniu nowoczesnych systemów zarządzania oraz unowocześniania wytwarzanych produktów i świadczonych usług.

Ważnym czynnikiem służącym rozwojowi i promocji opolskiej nauki będzie współpraca z partnerami krajowymi i zagranicznymi.

I. 3. Budowanie społeczeństwa informacyjnego i rozwój bazy technicznej na jego potrzeby

W celu upowszechnienia stosowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych istotne jest podnoszenie umiejętności ich wykorzystania przez mieszkańców, przez prowadzenie szkoleń w ramach kształcenia ustawicznego ze zwróceniem uwagi na zjawisko „wykluczenia cyfrowego”.

Konieczne jest wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w edukacji, dlatego wspierać należy podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie ICT, a także upowszechniać umiejętność obsługi komputera.

Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, rozszerzanie usług publicznych dla mieszkańców i sektora małych i średnich przedsiębiorstw, jak również podnoszenie poziomu kompetencji w zakresie stosowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych mieszkańców naszego województwa to niezwykle istotne elementy strategiczne władz regionu.

Należy zespolić podejmowane w regionie przedsięwzięcia wspólnie z samorządami, z zastosowaniem nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Działania te winno się oprzeć na modernizacji infrastruktury umożliwiającej dostęp do Internetu przez pogłębienie wiedzy z zakresu stosowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Aby to osiągnąć, konieczne jest stworzenie w regionie nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej przez wspieranie, inicjowanie, współuczestnictwo w projektach, których zadaniem jest rozbudowa i modernizacja sieci dostępowej, celem uzyskania szerokopasmowego i bezpiecznego dostępu do Internetu, zwłaszcza na obszarach wiejskich i małych miast, umożliwiającego mieszkańcom korzystanie z otwartych punktów dostępowych (PIAP). Wykształcenie informatyczne wraz z łatwym dostępem do Internetu oraz istniejącymi platformami usług on-line, dostępnymi dla każdego mieszkańca, będą miarą rozwoju województwa opolskiego jako nowoczesnego regionu.

I. 4. Budowanie efektywnego regionalnego systemu innowacyjności

Współczesna, oparta na wiedzy gospodarka wymaga stosowania we wszystkich sferach życia społeczno-gospodarczego technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Regionalny system wsparcia innowacyjności wykorzystywać powinien jej narzędzia w oparciu o rozbudowaną nowoczesną infrastrukturę szerokopasmowego dostępu do Internetu oraz platformy e-usług.

Konieczne i niezbędne będzie dążenie do zbudowania systemu poszczególnych ogniw generujących, wspierających i wdrażających postęp technologiczny. W ramach systemu działać będą: podmioty gospodarcze, instytucje naukowe, badawczo-rozwojowe, okołobiznesowe i finansowe oraz organizacje wspierające takie działania. Dążyć więc należy

do stworzenia regionalnego systemu innowacyjności, który będąc komponentem ogólnokrajowego systemu wspierania innowacji i transferu technologii wraz ze wszystkimi partnerami tego procesu zapewni przyspieszenie rozwoju gospodarczego regionu. Jednocześnie w dalszej perspektywie czasu regionalny system innowacji utrzyma wysoki poziom rozwoju. Główną rolę w systemie będzie pełniła jednostka odpowiedzialna za zarządzanie, wyłoniona w drodze konkursu, stanowiąc element regionalnego systemu innowacyjności. Celem działania będzie monitorowanie, koordynacja działań innowacyjnych, animacje inicjatyw podnoszących poziom kultury i postaw innowacyjnych, jak również pozyskiwanie i wykorzystanie funduszy pomocowych.

I. 5. Wzmocnienie konkurencyjności firm

Jednym z istotnych elementów wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw w dobie dzisiejszych przemian gospodarczych jest poziom wykorzystania i dostęp do innowacji. Jednocześnie mankamentem w inicjowaniu myślenia kategoriami innowacyjności jest brak odpowiednio przygotowanych ośrodków szkolących i doradczych w dziedzinie procesów wdrażania innowacji i kształtowania postaw innowacyjnych. Jedynie odpowiedni poziom kształtowania postaw proinnowacyjnych przez wdrożenie regionalnego systemu innowacji może spowodować, iż działania innowacyjne nie trafią na barierę niezrozumienia.

Słaba absorpcja innowacji wśród sektora małych i średnich przedsiębiorstw ma również przyczynę w braku zachęt finansowych oraz słabym zapleczu instytucjonalnym w postaci centrów innowacji, inkubatorów i parków przedsiębiorczości. Źródła i wielkość środków przeznaczonych na wspieranie działalności innowacyjnych dostępnych w regionie, sposób ich pozyskania, rozdziału i wykorzystania zdecydują o osiągniętych wynikach w trakcie wdrażania innowacji.

Jednym z instrumentów służących rozwojowi nowoczesnej gospodarki są parki technologiczne i parki przemysłowe. Dają one szansę na podwyższanie innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw, a także unowocześnianie produkcji pozostałych podmiotów.

Statystyki regionalne wykazują, iż innowacyjność opolskich mikro, małych i średnich przedsiębiorstw jest zbyt niska. Dlatego też za konieczne uznaje się wykorzystanie istniejącego potencjału gospodarczego i naukowego regionu do utworzenia parków technologicznych, łączących w sobie inkubatory wysokiej technologii, pracujące na rzecz podmiotów gospodarczych. Wspierać należy te działania, które będą prowadzić do powstawania nowoczesnych technologii oraz będą znajdowały zbyt na ponadlokalnych rynkach.

Istotną rolę w procesie tworzenia konkurencyjności firm odgrywa innowacyjność. Wspierać zatem należy wszelkie przedsięwzięcia związane z rozwojem innowacyjności w przedsiębiorstwach.

Wzmocnienie konkurencyjności firm powinno być realizowane przez sprzyjanie tworzeniu w regionie klastrów.

I. 6. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Istotnym warunkiem rozwoju społeczno-gospodarczego i samorządności regionu jest wzrost aktywności społecznej mieszkańców i profesjonalizacja samorządów. Konieczne jest zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w zarządzaniu i realizacji określonych segmentów życia społecznego. Można to uzyskać tworząc warunki dla rozwoju istniejących oraz powstawania kolejnych organizacji, szczególnie na obszarach wiejskich i małych miejscowości. Wspieranie organizacji działających wśród młodzieży winno być ważnym narzędziem oddziaływania wychowawczego. Należy także sprzyjać propagowaniu, m.in. przez środki przekazu, edukacji obywatelskiej, aktywności społecznej i przedsiębiorczości.

Stworzenie warunków mających na celu lokalne ożywienie gospodarcze jest przesłanką sprawnego funkcjonowania systemu samorządności. Konieczne jest wsparcie lokalnej społeczności i lokalnych liderów oraz zwiększenie ich udziału w kreowaniu polityki regionu. Można to osiągnąć przez wdrażanie programów i modeli partnerstw lokalnych oraz innych programów mających na celu ożywienie lokalnych społeczności. Rezultatem tych działań będzie zwiększenie potencjału mieszkańców, polepszenie nastrojów oraz wzrost świadomości społecznej.

Wspieranie organizacji działających wśród społeczności lokalnej jest bardzo ważnym elementem, który pozwoli zachęcić mieszkańców do działania na rzecz rozwoju gospodarczego w całym regionie. Efektem tego może być powstanie wielu ciekawych inicjatyw lokalnych.

II. ZAPEWNIENIE DOGODNYCH WARUNKÓW ŻYCIA W REGIONIE

W obszarze tego celu strategicznego określono cele operacyjne, które prowadzić mają do poprawy negatywnych tendencji demograficznych oraz zapewnienia podstawowych potrzeb człowieka związanych z pracą, mieszkaniem w bezpiecznym otoczeniu, opieką medyczną i realizacją potrzeb oświatowych i kulturalnych.

Mieszkanie w bezpiecznym otoczeniu to przede wszystkim życie w czystym środowisku naturalnym – podstawowym komponencie przestrzeni, wymagającym permanentnej ochrony. Stan środowiska naturalnego decyduje o wielu aspektach jakości życia człowieka, przede wszystkim o jego zdrowiu, możliwościach wypoczynku, rekreacji i regeneracji sił.

Procesowi polaryzacji struktury przestrzennej regionu będą towarzyszyć działania zmierzające do równoważenia rozwoju przez dążenie do stałego wzmacniania, poza aglomeracją opolską, innych ośrodków miejskich, przede wszystkim subregionalnych Kędzierzyna-Koźla i Nysy oraz Brzegu i Kluczborka. Zadaniem regionu będzie wspieranie ośrodków ponadlokalnych (powiatowych) i lokalnych w realizacji własnych strategii, komplementarnych ze strategią rozwoju województwa i ukierunkowanych na wielofunkcyjny rozwój regionu.

II. 1. Wzmocnienie potencjału ludnościowego

Województwo opolskie charakteryzują między innymi bardzo niekorzystne tendencje demograficzne. Dlatego należy podejmować działania na rzecz wzrostu potencjału ludnościowego, wspierać inicjatywy i poczynania służące wprowadzeniu na poziomie kraju uregulowań prawnych na rzecz rozwoju rodziny. Realizując zadania własne, samorządy terytorialne wszystkich szczebli powinny uwzględniać politykę prorodzinną, promować pracodawców uwzględniających w polityce zatrudnienia ten ważny aspekt społeczny, a także wspierać akcje i inicjatywy uświadamiające negatywne skutki społeczne malejącego przyrostu demograficznego dla rodziny, społeczeństwa i kraju.

Inicjować należy działania zmierzające do poszerzania oferty edukacyjnej, ułatwiające podejmowanie nauki, np. przez stypendia, staże, które zachęcać będą młodych ludzi podejmujących naukę w szkołach i uczelniach wyższych regionu do stałego zamieszkania w województwie opolskim. Dla wzmocnienia potencjału ludnościowego ważnym zadaniem będzie również poprawa możliwości w zakresie zatrudnienia i zamieszkania, które mogą wpłynąć na zmniejszenie salda migracji.

II. 2. Tworzenie warunków dla zwiększenia zatrudnienia

Wzrost zatrudnienia można osiągnąć m.in. przez rozwój nowych jego form, takich jak: samozatrudnienie, praca czasowa, praca na czas określony, telepraca i pracoprzyjazna zmiana organizacji pracy. Istotnym będzie podjęcie działań na rzecz zwiększenia liczby nowych miejsc pracy, podniesienia kwalifikacji pracujących, jak i poszukujących pracy. Zadbaj należy o zwiększenie udziału kobiet i osób migrujących na rynku pracy, a także przeciwdziałać wszelkim przejawom dyskryminacji na tym rynku.

Najważniejsze to zapewnienie gospodarce trwałych tendencji rozwojowych, przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, pracy i zamieszkania.

W regionie konieczne jest zintensyfikowanie działań proinwestycyjnych, wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa. Trzeba także zorganizować sieć doradztwa dla podejmowania aktywności gospodarczej i stworzyć warunki w zakresie infrastruktury.

Systematycznie należy prowadzić analizy rynku pracy i sporządzać prognozy, umożliwiające uwzględnienie ich przez pracodawców i pracodawców oraz w ofercie edukacyjnej. Dążyć trzeba do zwiększenia oferty edukacyjnej, ocenianej przez pryzmat przygotowania do funkcjonowania na rynku pracy. Podejmowane będą przedsięwzięcia zachęcające społeczeństwo do udziału w kształceniu ustawicznym. Poprawić również należy jakość edukacji szkolnej i pozaszkolnej oraz dostosowywać ją do wymogów rynku pracy.

II 3. Aktywizacja zawodowa osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy

Duże znaczenie będzie miała realizacja programów aktywizujących grupy społeczne i obszary w województwie, które charakteryzują się niekorzystną sytuacją na rynku pracy. Dążyć należy do rozwoju doradztwa zawodowego, aktywnego pośrednictwa pracy, dostosowania kształcenia ustawicznego do wymogów rynku pracy.

Proces restrukturyzacji obszarów wiejskich wymagać będzie podwyższania poziomu wykształcenia, zwiększania mobilności zawodowej, ukierunkowania rozwoju kadr na usługi. Walory środowiskowe, turystyczne i kulturowe w regionie traktować trzeba jako potencjalne źródło nowych możliwości rozwoju usług w sektorze prywatnym.

II. 4. Korzystne warunki zamieszkania i rozwoju

Stan ilościowy i jakościowy substancji mieszkaniowej bezpośrednio decyduje o jakości i poziomie życia mieszkańców. Posiadanie odpowiednich warunków mieszkaniowych jest istotnym czynnikiem umożliwiającym rozwój społeczny regionu (zakładanie rodziny, odwrócenie tendencji migracyjnych).

Obszarami o największym deficycie mieszkań w wymiarze bezwzględny są miasta regionu (im większe miasto tym większy deficyt), natomiast obszarami o największym zużyciu technicznym substancji mieszkaniowej (z zabudową najstarszą) – zachodnia i południowa część województwa opolskiego.

Niedobór mieszkań jest barierą rozwoju miast, co zmusza do podjęcia zintegrowanych działań na skalę regionalną. Służyć temu będzie zaangażowanie samorządów terytorialnych oraz instytucji społecznych i podmiotów prywatnych w tworzenie nowej substancji mieszkaniowej i modernizację istniejącej, wraz z „otoczeniem usługowo-socjalnym”, zwiększające dostępność mieszkań. Przygotowanie uzbrojonych terenów dla budownictwa mieszkaniowego, zbiorowego i indywidualnego oraz rozwój infrastruktury technicznej i systemów komunikacji będą służyć realizacji tego celu.

II. 5. Rewitalizacja miast i miasteczek

Rewitalizacja obejmuje kompleksowe działania na trzech poziomach: przestrzenno-funkcjonalnym, inwestycyjno-budowlanym i społeczno-gospodarczym. Mają one na celu poprawę warunków życia i pracy mieszkańców, przywrócenie ładu przestrzennego oraz ożywienie gospodarcze i budowę więzi społecznych w istniejących przestrzeniach zurbanizowanych.

Działaniami rewitalizacyjnymi należy obejmować obszary miejskie w celu przywrócenia ich do dawnej świetności (centra starych miast) oraz zapewnienia rozwoju dzielnic mocno zdekapitalizowanych, terenów poprzemysłowych, powojkowych i „blokowisk”.

Rewitalizację ukierunkować należy na rozwój lokalny w celu zachowania walorów historycznych, integracji form historycznych i współczesnych, wyrównywania standardów nowych i starych zasobów, przeciwdziałania powstawaniu społecznej alienacji i dysfunkcji w szczególności w tzw. „złych dzielnicach” (humanizacja osiedli), podniesienia lub utrzymania wartości substancji mieszkaniowej, zwiększenia estetyki otoczenia, zabezpieczenia warunków atrakcyjnego wypoczynku oraz usuwania trudności komunikacyjnych.

W dzielnicach zdegradowanych, na terenach powojkowych i poprzemysłowych należy wspierać tworzenie warunków lokalowych i infrastrukturalnych do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości oraz inwestowania kapitału prywatnego w sektor usług komunalnych i finansowych, a także rozwijać działalność edukacyjną i kulturalną, aby zapobiec wykluczeniu społecznemu ich mieszkańców.

Lista miast i miasteczek objętych kompleksową rewitalizacją zawarta jest w załączniku 3.

II. 6. Województwo opolskie bezpiecznym regionem

Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania jest przez mieszkańców regionu stawiane na jednym z pierwszych miejsc w hierarchii potrzeb, dlatego wspierać należy wszelkie działania podnoszące bezpieczeństwo publiczne. Zadanie to winno być w zasadniczej warstwie realizowane przez administrację publiczną, dysponującą instytucjami, finansami i strukturą organizacyjną niezbędną do urzeczywistnienia tego celu. W rozwoju regionalnym należy uwzględnić w szerszym zakresie wspieranie bezpieczeństwa publicznego przez organizacje pozarządowe. Instytucje obywatelskie współpracujące w obszarze bezpieczeństwa powinny uzyskać pomoc organizacyjną i finansową pochodzącą ze wszystkich poziomów samorządu. Wspierać i kreować należy współpracę międzyinstytucjonalną w zakresie bezpieczeństwa.

II. 7. Tworzenie warunków poprawy zdrowia mieszkańców i skutecznej pomocy społecznej

Szczególnie ważnym segmentem działań strategicznych jest wzrost poziomu jakości usług medycznych i ich dostępności dla pacjentów. Służyć temu będzie wzmocnienie podstawowej opieki zdrowotnej gwarantującej sprawny kontakt z pacjentem oraz tworzenie optymalnej sieci zmodernizowanego leczenia szpitalnego z rozwijającymi się nowoczesnymi specjalistycznymi usługami, zwiększającymi skuteczność leczenia.

Wspierać należy proces modernizacji bazy leczniczej – zarówno w odniesieniu do istniejącej substancji lokalowej, jak i instalowania nowoczesnych urządzeń diagnostycznych oraz leczniczych. Jednym z działań priorytetowych w tym obszarze będzie doskonalenie systemu ratownictwa, w tym medycznego.

Za niezwykle istotny uważa się rozwój działań z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia, zwłaszcza dotyczących poprawy świadomości prozdrowotnej oraz zmierzających do ograniczeń zachorowalności na choroby cywilizacyjne.

Konieczne jest wsparcie osób i rodzin, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej i samodzielnie nie są w stanie jej sprostać, w tym osób niepełnosprawnych oraz innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Szczególnie ważne jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do infrastruktury medycznej i rehabilitacyjnej, odpowiadającej ich potrzebom. Niezbędne są również działania zmierzające do przełamywania barier ograniczających ich uczestnictwo w życiu społecznym i gospodarczym przez rozwój sieci centrów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej oraz klubów integracji społecznej i pracy socjalnej. Osiągnięciu jak najwyższej skuteczności nakreślonych celów i zadań służyć będzie zlecenie ich w najszerszym zakresie organizacjom pozarządowym.

Wzrost populacji osób w podeszłym wieku powoduje konieczność podjęcia odpowiednich działań skierowanych do tej grupy społecznej. Mogą być one realizowane między innymi przez rozwój systemu wsparcia, a w szczególności tworzenie instytucji opieki. Zdecydowanie należy rozbudować infrastrukturę podnoszącą jakość życia osób starszych, umożliwiając im jak najpełniejsze i aktywne uczestnictwo w życiu społecznym.

Sprawą niezwykle istotną jest również przygotowanie pracowników służb społecznych do pracy z osobami starszymi. Należy to wprowadzać przez rozwój i wspieranie kształcenia w zakresie profesji socjalnych.

Aktywność ruchową osób dorosłych należy traktować jako integralną część profilaktyki zdrowotnej. Będzie ona realizowana równoległe z programem upowszechniania sportu i kultury fizycznej, jak również przez uczestnictwo i współorganizowanie programów ogólnopolskich.

Konieczne jest aktywne zaangażowanie osób niepełnosprawnych w działalność sportową oraz umożliwienie im dostępu do obiektów sportowych.

II. 8. Tworzenie warunków do realizacji potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa

Realizacja potrzeb oświatowych wymaga zapewnienia dostępności i warunków korzystania z odpowiedniego standardu usług, które są oferowane przez instytucje oświatowe.

Rozwój instytucji oświatowych służyć ma głównie zapewnieniu powszechnej edukacji na poziomie co najmniej średnim – zarówno w środowiskach miejskich, jak i wiejskich. Podwyższanie standardu tych instytucji, lepsze wyposażenie oraz stosowanie najnowszych metod nauczania powinny zagwarantować odpowiednią jakość procesu kształcenia. W ramach tego działania w większym stopniu powinien być uwzględniany czynnik demograficzny, stąd potrzeba kontynuacji procesu racjonalizacji sieci szkół.

Podstawę do stworzenia optymalnych warunków realizacji potrzeb kulturalnych społeczeństwa, a także rozwoju turystyki stanowią m.in.: urozmaicona oferta kulturalna regionu, jego instytucje kultury oraz liczne zabytki. Uzyskanie pozytywnych efektów tego procesu uzależnione jest od unowocześnienia i rozbudowy infrastruktury kulturalnej, renowacji i ochrony zabytków, wspierania twórców i animatorów kultury, wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w sferze kultury, ze szczególnym uwzględnieniem jej reklamy i promocji.

Wzrost aktywności kulturalnej społeczeństwa regionu można osiągnąć dzięki edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży oraz wspieraniu ważnych imprez kulturalnych o zasięgu regionalnym, których koordynacją powinny zajmować się wyspecjalizowane instytucje wspierające i promujące działania kulturalne w województwie opolskim. Duże znaczenie ma

również wspieranie imprez ogólnopolskich i międzynarodowych oraz rozwijanie międzynarodowej i międzyregionalnej współpracy kulturalnej.

W zakresie szeroko rozumianej kultury fizycznej należy podjąć działania zapobiegające spadkowi kondycji biologicznej i sprawności fizycznej dzieci i młodzieży. Konieczne jest wdrożenie spójnego programu rozwoju wychowania fizycznego i sportu szkolnego, traktowanego jako szeroka oferta dla dzieci i młodzieży wraz z czynnym udziałem rodziców, co udoskonali system współzawodnictwa sportowego młodzieży oraz stworzy podstawy organizacyjno-prawne dla szkolenia sportowego uczniów uzdolnionych w tym względzie. Wspierać należy ośrodki i inicjatywy o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym, integrujące wiele środowisk i promujące opolski sport, a przez to również Śląsk Opolski.

II. 9. Zachowanie, popularyzacja i wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych Śląska Opolskiego

Ochrona naturalnej bio- i georóżnorodności służyć będzie zarówno zachowaniu najatrakcyjniejszych przyrodniczo obszarów województwa, jak i wykorzystaniu ich do wypoczynku, rekreacji i regeneracji sił człowieka. Potrzebna jest realizacja programów ochrony oraz restytucji gatunków i siedlisk zagrożonych oraz wymarłych. Pełniejsze wykorzystanie obiektów i obszarów chronionych w edukacji przyrodniczej wymaga wsparcia istniejących i planowanych instytucji działających w zakresie oświaty i ochrony przyrody, a w szczególności: Zespołu Opolskich Parków Krajobrazowych, Muzeum Śląska Opolskiego, opolskiego Ogródu Zoologicznego i projektowanego ogrodu botanicznego.

Rozwijanie obszarowego systemu ochrony przyrody, dopasowujące go do walorów przyrodniczych i stopnia zagospodarowania województwa, pilnie wymaga utworzenia i zabezpieczenia ostoii europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000.

Żywotnym zadaniem jest zachowanie zróżnicowanych i wielofunkcyjnych lasów województwa, cennych ekosystemów wodnych oraz śródpolnych i przydrożnych zadrzewień pełniących funkcję korytarzy ekologicznych⁴.

Ochronę przyrody należy prowadzić także przez racjonalne wykorzystanie jej zasobów oraz popularyzację wiedzy przyrodniczej.

III. ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY REGIONU

W ramach tego celu strategicznego przewiduje się realizację celów operacyjnych, które mają doprowadzić do zmniejszenia luki cywilizacyjnej, słabości gospodarczej regionu oraz przygotować go do konkurencji na rynku krajowym i zagranicznym, a także uczynić przyjaznym dla człowieka i środowiska przyrodniczego.

III. 1. Podniesienie standardu infrastruktury komunikacyjnej

Wysoki standard infrastruktury komunikacyjnej to w pierwszej kolejności unowocześnienie i rozbudowa połączeń drogowych, kolejowych, wodnych i lotniczych.

W województwie opolskim planuje się stworzenie sprawnego i bezpiecznego połączenia regionu z autostradą A-4 i aglomeracją opolską, a także modernizację dróg alternatywnych do autostrady.

⁴ Zapis dotyczący korytarzy ekologicznych wynika z opinii Wojewody Opolskiego; nie będzie on uniemożliwiał działań realizowanych na rzecz bezpieczeństwa publicznego

Szczególnie ważna będzie modernizacja wszystkich szlaków komunikacyjnych o znaczeniu ponadregionalnym i transgranicznym (m.in. Trasa Sudecka i Szlak Staropolski), które przyspieszą i ułatwią skomunikowanie województwa z Warszawą, województwami ościennymi i Republiką Czeską, a także zwiększenie liczby przejść granicznych oraz podniesienie kategorii już istniejących.

Dla zwiększenia bezpieczeństwa i komfortu podróżowania po drogach województwa opolskiego dążyć należy do poprawy parametrów dróg o znaczeniu regionalnym i lokalnym, budowy obwodnic miejscowości oraz przepraw mostowych.

Wszystkie uprzednio wymienione działania zmierzać będą również do poprawy dostępu do głównych ośrodków rozwoju gospodarczego regionu.

Przez teren województwa przebiegają jedne z najważniejszych, magistralnych i pierwszorzędnych linii kolejowych w Polsce, w tym o znaczeniu europejskim.

Modernizacja linii kolejowych magistralnych oraz lokalnych (obejmująca między innymi odbudowę dworców, przystanków oraz pozostałej towarzyszącej infrastruktury, zakup taboru kolejowego, budowę systemu ruchu i zarządzanie kolejami regionalnymi) będzie mieć więc znaczenie dla poprawy dostępności komunikacyjnej w regionie oraz dla lepszego wykorzystania istniejących połączeń w transporcie pasażerskim i towarowym. Odciaży to połączenia drogowe i przyczyni się do powstania sprawnej komunikacji zbiorowej w regionie.

Jako ważny element zintegrowanego systemu komunikacyjnego w regionie należy uznać uruchomienie cywilnego portu lotniczego w Kamieniu Śląskim, obsługującego połączenia pasażerskie i towarowe. Konieczne w związku z tym jest zagwarantowanie niezbędnej infrastruktury lotniczej, prowadzenie aktywnej promocji lotniska jako „wrót regionu” oraz zapewnienie dogodnych połączeń drogowych lotniska z węzłami na autostradzie A-4 oraz stolicą regionu – Opolem. Funkcjonowanie lotniska w regionie będzie miało istotne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego, otwierając region dla partnerów zagranicznych oraz umożliwiając społeczeństwu większą mobilność za sprawą nowoczesnego medium komunikacyjnego.

Jednocześnie wspierać należy działania aktywizujące rozwój lokalnych lotnisk sportowo-rekreacyjnych, a także lotnisk spełniających ważną rolę w ratownictwie medycznym oraz ochronie przeciwpożarowej.

Zakłada się szersze wykorzystywanie rzeki Odry, jako ciągu komunikacji wodnej dla transportu ładunków masowych i wielkogabarytowych – w ruchu krajowym i międzynarodowym. Rzeka Odra powinna być lepiej wykorzystana jako potencjalne źródło energii odnawialnej.

III. 2. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego

Niezbędnym warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego regionu będzie poprawa pewności zasilania, niezawodności i jakości dostaw energii elektrycznej, gazu ziemnego i ciepła dla istniejących odbiorców w regionie, wdrażanie idei oszczędności energii i podnoszenie świadomości konsumentów energii, zmniejszenie zużycia energii w procesach produkcyjnych, rolnictwie i bytowaniu człowieka, optymalizacja wytwarzania energii przez produkcję energii w układach skojarzonych, wspieranie ekologicznych systemów ogrzewania i wzrostu wykorzystania energii odnawialnej.

Dążyć należy do wspierania rozwoju technologii tak w obszarze wytwórców, dystrybutorów i odbiorców energii elektrycznej, jak również ciepłej i paliw gazowych.

Wspierane powinny być wszelkie działania innowacyjne w powyższych obszarach.

Znaczącym dla programów oszczędzania wszelkich rodzajów energii będzie propagowanie i wspieranie projektów, które zmierzają do eliminacji uciążliwych i nieekonomicznych źródeł energii, a zastąpienie ich nowymi proekologicznymi i wysokowydajnymi.

Wspierać należy również wszelkie działania samorządów lokalnych i innych instytucji, które zmierzają do tworzenia systemowych opracowań dokumentów strategicznych w zakresie planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Tylko prawidłowa gospodarka energetyczna oparta na nowoczesnych technologiach, innowacyjności oraz pełnych i kompleksowo przygotowanych strategiach w tych obszarach zapewni bezpieczeństwo wytwarzania, przesyłu i odbioru wszelkich rodzajów energii w województwie polskim.

III. 3. Wzrost poziomu produkcji i wykorzystania energii odnawialnej

Odnawialne źródła energii są źródłami wykorzystującymi w procesie przetwarzania zakumulowaną energię w rozmaitych postaciach, w szczególności energię rzek, wiatru, biomasy, promieniowania słonecznego i geotermalną. Wzrost wykorzystania źródeł odnawialnych w ogólnym bilansie źródeł energii jest istotny z punktu widzenia wymogów obowiązujących w Unii Europejskiej, a ponadto przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa energetycznego regionu, zwłaszcza do lepszego zaopatrzenia w energię terenów o słabo rozwiniętej infrastrukturze. Potencjalnie największym odbiorcą energii ze źródeł odnawialnych może być rolnictwo, a także mieszkalnictwo i komunikacja. Uprawa specjalnych roślin energetycznych daje możliwość wykorzystania mało urodzajnych lub skażonych gleb pod uprawę. Szersze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii przyczyni się do poprawy stanu środowiska przyrodniczego, co stanowi jeden z ważniejszych elementów zrównoważonego rozwoju regionu. Należy promować i wspierać projekty w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii odnawialnej.

III. 4. Pełna dostępność mediów technicznych

O atrakcyjności inwestycyjnej regionu w znacznej mierze decyduje dostępność na odpowiednim poziomie mediów technicznych. Modernizacja i rozbudowa sieci: wodociągowych, kanalizacyjnych, energetycznych, gazowych i ciepłowniczych stworzy warunki dla właściwego rozwoju infrastruktury technicznej w regionie, a tym samym przyczyni się do aktywizacji gospodarczej całego regionu. Zagwarantowanie nowoczesnej, spełniającej światowe standardy, infrastruktury technicznej jest jednym z zasadniczych elementów konkurencyjności regionu, warunkującym dalsze możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego. Dostępność mediów technicznych bezpośrednio przekłada się na poziom życia ludności oraz wartość regionalnej gospodarki i jej potencjał promocyjny. Konieczne jest w związku z tym wspieranie wszelkich działań inwestycyjnych, które zagwarantują poprawę w zakresie ilości i jakości mediów technicznych w regionie.

Istotnym elementem mediów technicznych, ważnym dla funkcjonowania regionu na rynku europejskim, jest również zapewnienie pełnego dostępu do nowoczesnych technologii komunikacyjnych oraz odpowiednio rozbudowanej sieci telekomunikacyjnej. Działania w tym zakresie muszą zagwarantować stabilizację na rynku usług telekomunikacyjnych, które świadczone będą na poziomie adekwatnym do obowiązujących obecnie standardów wraz z poszanowaniem interesu społecznego. Konieczne jest tu zwrócenie szczególnej uwagi na te kwestie oraz wsparcie działań zmierzających do poprawy dostępu społeczeństwa do łączności internetowych.

III. 5. Systemowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe

Systemowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe powinno być ukierunkowane na zwiększenie retencji wód powierzchniowych przez budowę zbiorników małej retencji,

utrzymanie zdolności retencyjnej dużych istniejących zbiorników wodnych: Turawa, Nysa, Otmuchów, Kozielno, prowadzenie sprawnego monitoringu przeciwpowodziowego, opracowanie systemu i planu zapobiegania powodziom, a także zasad finansowania usuwania ich skutków.

Niebezpieczeństwo występowania groźnych powodzi na terenie województwa opolskiego powoduje, że ochrona przed ich skutkami jest ważnym problemem rozwoju regionu. Aby ograniczyć do minimum straty powodowane powodzią konieczna jest pełna realizacja „Programu dla Odry 2006”, w trosce o bezpieczeństwo Opola, Nysy, Kędzierzyna-Koźła, Brzegu oraz pozostałych terenów leżących w jej dorzeczu. Działania wspierające budowę zbiornika „Racibórz” będą integralną częścią tego programu. Skuteczna ochrona przeciwpowodziowa wymaga koordynacji działań w zlewni Odry, w szczególności w ramach współpracy międzyregionalnej oraz transgranicznej z Republiką Czeską.

III. 6. Ochrona zasobów i jakości wód podziemnych oraz powierzchniowych

Celem ochrony zasobów i jakości wód podziemnych oraz powierzchniowych powinno być dążenie do poprawy ich czystości, a także powstrzymania ich degradacji. Stanowią one jeden z podstawowych elementów regionalnego potencjału środowiska. Ochrona tych wód stanowi warunek zaopatrzenia województwa opolskiego oraz regionów ościennych w wodę pitną dobrej jakości. Powinno dążyć się do stworzenia stabilnego i powszechnego systemu zaopatrzenia w wodę, usprawnienia systemów zarządzania pozyskaniem i przesyłem wody, skutecznym przestrzeganiem zasad ochrony ujęć wody i obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych, objęcia stałym monitoringiem wód podziemnych, ze szczególnym uwzględnieniem zbiorników GZWP 333 i GZWP 335.

Niemniej ważnym obszarem działania jest ochrona i poprawa jakości wód powierzchniowych w poszczególnych zlewniach wodociągowych. Ich ochrona powinna zapewnić możliwość wielokierunkowego wykorzystania w przemyśle i rolnictwie, a poprawa stanu czystości wód, w szczególności w obrębie zbiorników wodnych, stworzyć warunki do rozwoju turystyki i rekreacji.

III. 7. Ochrona powietrza i ochrona przed hałasem

Dla osiągnięcia pożądanej jakości powietrza na obszarze całego województwa opolskiego konieczna jest kontynuacja zapoczątkowanych w okresie transformacji procesów zapobiegania, ograniczania i usuwania zanieczyszczeń oraz jego negatywnych skutków w sektorze przemysłowym i komunalnym. Działania prowadzone zarówno w sferze organizacyjnej, jak i technicznej ukierunkowane będą na upowszechnianie stosowania nowoczesnych systemów zarządzania środowiskiem (BAT, IPPC, EMAS), ograniczanie energochłonności technologii i systemów grzewczych, eliminację niskiej emisji zanieczyszczeń z sektora komunalnego i przemysłowego, hermetyzację procesów technologicznych. Wzrastać będzie ranga mechanizmów ekonomicznych, opartych na zasadzie „zanieczyszczający płaci”, handlu emisjami zanieczyszczeń, jak również proekologicznych podatków („zielone podatki”, „zielone certyfikaty”).

Przemianom społeczno-gospodarczym towarzyszy szybki rozwój komunikacji (zwłaszcza transportu drogowego, kolejowego i lotniczego) i związanych z nią, uciążliwych dla zdrowia fizycznego i psychicznego mieszkańców, oddziaływań (hałas, zanieczyszczenie powietrza).

Zmniejszenie niekorzystnej skali zjawiska wymagać będzie ukierunkowanych działań o charakterze pozainwestycyjnym, obejmujących rozpoznanie skali zagrożenia oraz zapobieganie jego dalszemu rozszerzaniu przy wykorzystaniu instrumentów planowania przestrzennego i systemu monitorowania zagrożeń, przez opracowanie programów

ochronnych, realizację konkretnych inwestycji – obwodnic i obejść miejscowości, budowę ekranów akustycznych, poprawę stanu technicznego dróg oraz zmiany w organizacji ruchu.

III. 8. Systemowa gospodarka odpadami i ściekami

Wdrożenie racjonalnego systemu gospodarki odpadami i ściekami jest wymogiem współczesnego świata i interesem gospodarki regionu. Stanowi zasadniczy element współczesnej polityki w zakresie ochrony środowiska. Prawidłowa gospodarka ściekami powinna być prowadzona przez budowę i rozbudowę systemów kanalizacyjnych, podłączonych do oczyszczalni ścieków – bezwzględnie na terenach miast, jak również w pełni na terenach wiejskich. W zakresie gospodarki odpadami należy przeprowadzić likwidację lub rekultywację wysypisk śmieci i wyeksploatowanych składowisk odpadów, wdrożyć segregację, selekcję i wtórne wykorzystanie odpadów (recykling), zrealizować budowę regionalnych centrów utylizacji odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych, i przerobu surowców wtórnych. Ważnym elementem będzie powszechna edukacja proekologiczna.

IV. AKTYWIZACJA GOSPODARCZA REGIONU Z ZACHOWANIEM ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Wielokierunkowy rozwój nowoczesnej gospodarki należy uznać za jeden z priorytetów tworzenia wartości i konkurencyjności regionu. Polska po wejściu do struktur Unii Europejskiej stanęła w obliczu wielu szans rozwoju. Umiejętne ich wykorzystanie pozwoli na wyrównywanie poziomu rozwoju regionów i utrwalenie stabilnej pozycji na kontynencie europejskim.

Rozwój regionu uwzględniać będzie konieczność ochrony istniejącego potencjału przyrodniczego, poszanowanie walorów i różnorodności biologicznej przestrzeni województwa.

IV. 1. Rozwój sektora MŚP

W rozwoju sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw upatruje się szansę na dywersyfikację i rozwój regionalnej gospodarki oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Procesowi temu musi towarzyszyć wysoka innowacyjność. Rozwój sektora MŚP wraz z mikroprzedsiębiorstwami – także na obszarach wiejskich – wymaga stworzenia w regionie skoordynowanego systemu doradztwa i systemu informacyjnego, między innymi w zakresie kooperacji, eksportu, dostępnych źródeł finansowania inwestycji, funduszy pomocowych. Konieczne jest udoskonalanie już istniejących oraz tworzenie nowych instrumentów finansowych do wspierania rozwoju tego typu przedsiębiorstw.

Także rozwój infrastruktury i poprawa czystości środowiska będą sprzyjać temu procesowi. Tworzenie instytucji pozwalających na załatwianie spraw związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej w jednym miejscu (zasada „jednego okienka”) może ułatwiać przyciąganie kapitału i zachęcać inwestorów do lokalizacji działalności na obszarze województwa.

IV. 2. Rozwój sektora usług

Mała dynamika rozwoju gospodarczego oraz znaczna liczba bezrobotnych w regionie wymusza podjęcie działań mających na celu przeciwdziałanie tym zjawiskom.

Jednym z nich będzie wsparcie rozwoju usług, którego efektem powinien być wzrost znaczenia tego sektora w gospodarce regionu, wyrażający się między innymi zwiększeniem zatrudnienia w usługach. Podejmowane będą działania na rzecz stworzenia sieci usług, jakie województwo może świadczyć na rzecz regionów sąsiednich. Konieczne jest również wspieranie rozwoju instytucji szkoleniowych, przygotowujących kadry do pracy w sektorze usług oraz zaangażowanie samorządów gospodarczych, które będą głównym kreatorem procesu rozwoju tego sektora.

Rozwijane powinny być tradycyjne usługi rynkowe m.in. budowlane, handlowe i transportowe (zwłaszcza transport rzeczny i lotniczy), jak również mniej popularne, na które rodzi się duży popyt w takich branżach, jak: pośrednictwo finansowe, informatyka czy otoczenie biznesu.

Wspierany będzie rozwój usług nierynkowych w obszarze edukacji, zdrowia i kultury, a także usług z tradycjami, jak np. kowalstwo czy rękodzieło.

Szczególne znaczenie należy nadać rozwojowi usług turystycznych i agroturystycznych, któremu towarzyszyć powinno tworzenie nowoczesnej bazy turystycznej oraz zaplecza rekreacyjno-rozrywkowego (np. parków wodnych, centrów o zróżnicowanych funkcjach handlowych), a także szeroko zakrojone działania promocyjne.

IV. 3. Wykorzystanie potencjału i pozycji znaczących przedsiębiorstw w gospodarce regionu z zastosowaniem proekologicznych technologii

Działania zmierzające do umacniania regionalnej gospodarki muszą obejmować również rozwój oraz modernizację wszystkich gałęzi przemysłu. Dynamiczny postęp technologiczny, konkurencyjność rynkowa, a także uwarunkowania prawne wymuszają ciągle unowocześnianie bazy technicznej oraz stosowanie nowoczesnych technologii, przyjaznych środowisku, a jednocześnie bardziej wydajnych w sensie techniczno-ekonomicznym (ograniczanie materiałochłonności, minimalizacja zużycia wody, energii i surowców). Prowadzeniu powyższych działań sprzyjać będą nowoczesne systemy zarządzania środowiskiem (BAT, IPPC, EMAS), handel emisjami zanieczyszczeń i preferencje dla rozwoju energii odnawialnej. Przemysł wykorzystując zasoby surowcowe, istotne bogactwo regionu opolskiego, winien przestrzegać zasad racjonalnego z nich korzystania. W tym celu trzeba stworzyć program eksploatacji tych zasobów dla celów gospodarczych oraz określić zasady na jakich proces ten może się odbywać. Winny opierać się one na ekorozwoju, a więc zapewnieniu zgodności działalności gospodarczej z potrzebami ochrony przyrody. W kontekście ekorozwoju szczególnego znaczenia nabiera dobrze rozwinięta baza agrarna oraz bogate tradycje rolnicze Śląska Opolskiego. Potencjał w tym zakresie powinien wymuszać dynamiczny rozwój sektora rolno-spożywczego w regionie. Strategia przewiduje wspieranie rozwoju przemysłu, działającego w oparciu o lokalną bazę surowcową, na warunkach określonych we wspomnianym programie.

IV. 4. Autostrada A-4 jako oś rozwoju gospodarczego

Istnienie na terenie województwa opolskiego III paneuropejskiego korytarza transportowego, łączącego państwa Europy Zachodniej z terenami położonymi na wschodzie, stwarza naturalne warunki do rozwoju obszarów leżących w tej strefie. Usytuowanie sześciu węzłów autostradowych na terenie regionu otwiera wiele szans dla ośrodków leżących w ich sąsiedztwie.

W ramach rozwoju regionalnego przewiduje się prowadzenie, wspólnie z gminami, działań przygotowujących te tereny pod lokalizację inwestycji. Realizowana będzie szeroka promocja, zmierzająca do pozyskiwania inwestorów i aktywizowania gospodarczego tych terenów. Konieczne jest również połączenie autostrady A-4 z systemem drogowym północnych Czech. Wymaga to przystosowania regionalnych połączeń drogowych ułatwiających dojazd do autostrady A-4. Może to przyczynić się do aktywizacji terenów leżących na południe od autostrady. Autostrada A-4, ze względu na znaczenie jakie odgrywa w europejskim systemie komunikacyjnym, powinna stanowić przestrzeń stwarzającą najlepsze warunki dla rozwoju gospodarczego regionu.

IV. 5. Rozwój centrów logistycznych

Centra logistyczne, wykorzystujące istniejącą infrastrukturę, mają być miejscami przeładunku, ekspedycji i magazynowania towarów, wykorzystującymi różnorodne środki transportu.

W województwie opolskim szczególne predyspozycje dla lokalizacji potencjalnych centrów logistycznych wykazują: Opole (transport drogowy, lotniczy, kolejowy i wodny), Kędzierzyn-Koźle (połączenie transportu drogowego, kolejowego i wodnego) oraz Brzeg (transport drogowy, kolejowy i wodny). Istotną również będzie aktywizacja terenów inwestycyjnych położonych w strefie oddziaływania autostrady A-4 przez rozwój lokalnej infrastruktury drogowej. Powstanie centrum zależeć będzie od aktywności środowisk lokalnych i potrzeb w tym zakresie. Konieczne jest udzielanie wsparcia dla inicjatyw lokalnych, tak w zakresie organizacyjnym, jak i finansowym.

IV. 6. Rozwój i wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu

Konieczne jest opracowanie i wdrożenie zestawu działań na rzecz wzrostu liczby podmiotów gospodarczych, zwłaszcza w obszarze małych i średnich przedsiębiorstw. Ich powodzenie wymaga rozwoju instytucji okołobiznesowych, wspierających wzrost gospodarczy. Strategia przewiduje inicjowanie, a nawet bezpośrednie kreowanie podmiotów otoczenia biznesowego, głównie z zakresu doradztwa, wspierania przedsiębiorczości, oferowania konkurencyjnych instrumentów finansowych oraz marketingu regionalnego. Rozbudowany zespół instytucji otoczenia biznesu, funkcjonujących komplementarnie w powszechnie dostępnych dla przedsiębiorców systemie, warunkuje rozwój sektora MSP i mikroprzedsiębiorstw oraz właściwą absorpcję zewnętrznych funduszy pomocowych.

W systemie instytucji otoczenia biznesu, służących rozwojowi nowoczesnej gospodarki, ważną rolę odgrywają również parki technologiczne i parki przemysłowe.

Istotnym elementem działań na rzecz wzmocnienia sfery otoczenia biznesu jest rozwój potencjału instytucji finansowych, w tym banków spółdzielczych funkcjonujących w regionie. Działania w tym zakresie powinny zmierzać do umacniania pozycji instytucji finansowych posiadających siedziby na terenie województwa opolskiego, co zapewni kumulowanie kapitału w regionie.

IV. 7. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu

Istotnym obszarem rozwoju regionalnej gospodarki jest inicjowanie działań na rzecz wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej regionu przez tworzenie potencjału inwestycyjnego oraz aktywizowanie procesów pozyskiwania i obsługi inwestorów zewnętrznych.

Działania w tym zakresie powinny koncentrować się przede wszystkim na precyzyjnym i kompleksowym przygotowaniu ofert inwestycyjnych z regionu oraz ich skutecznej promocji. Szczególnie istotne jest również organizowanie przestrzeni aktywizacji gospodarczej o

charakterze specjalnych stref ekonomicznych, które mogą zwiększyć atrakcyjność inwestycyjną regionu.

Kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych, według standardów obowiązujących w Unii Europejskiej, jest zasadniczym elementem tworzenia optymalnych warunków dla inwestorów. Działania zmierzające w tym kierunku powinny obejmować następujące elementy:

- uregulowany prawnie ład przestrzenny gmin – posiadanie przez samorzady aktualnych planów zagospodarowania przestrzennego,
- wyposażenie terenów w niezbędne media techniczne,
- zagwarantowanie odpowiedniego połączenia terenów z siecią drogową.

Istotnym elementem konkurencyjnej oferty inwestycyjnej jest również zagwarantowanie wykwalifikowanych zasobów pracy na danym obszarze.

Kolejnym podstawowym elementem o charakterze organizacyjnym jest wypracowanie jednolitego systemu obsługi administracyjnej obecnych i przyszłych inwestorów. Rolę taką powinny spełniać centra obsługi inwestora.

Istota działalności centrów obsługi inwestora powinna sprowadzać się do kompleksowej obsługi inwestorów, począwszy od wypromowania i zaprezentowania ofert, przez doradztwo prawne, finansowe, pomoc administracyjną, aż do ostatecznego sfinalizowania kontraktów inwestycyjnych.

IV. 8. Turystyka jako element rozwoju gospodarczego regionu

Produkty turystyczne powstają wokół naturalnych i tworzonych walorów turystycznych.

Obszary priorytetowe rozwoju turystyki w regionie opierają się na produktach turystycznych, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki aktywnej i wypoczynkowej na bazie zbiorników wodnych w Nysie, Otmuchowie, Turawie, Paczkowie i mającego powstać zbiornika głubczyckiego. Ważną rolę odegra turystyka uzdrowiskowa i zdrowotna w gminach, gdzie naturalne źródła, kopaliny lecznicze i klimat oraz odpowiednia infrastruktura techniczna pozwolą na stworzenie profesjonalnej oferty i komercyjnego wykorzystania istniejących już naturalnych warunków, niezbędnych do prowadzenia i rozwijania lecznictwa. Możliwości rozwoju produktu turystycznego leżą w wykorzystaniu rzeki Odry, upowszechnianiu i promocji turystyki miejskiej i kulturowej oraz wiejskiej i agroturystycznej.

Kolejnym istotnym elementem rozwoju turystyki w regionie jest posiadanie wykwalifikowanej kadry, która będzie stanowiła element usługi turystycznej.

W rozwoju turystyki niezbędne jest całe spektrum działań marketingowych, które będą prowadzić do efektywnej sprzedaży produktu.

Niezmiernie ważnym elementem będzie prowadzenie w regionie polityki w zakresie kształtowania przestrzeni turystycznej, uwzględniając dostępność do walorów turystycznych i poszanowanie zasady zrównoważonego rozwoju.

Zamierzone efekty możliwe będą do zrealizowania dzięki wsparciu instytucjonalnemu regionalnych i lokalnych organizacji turystycznych przez jednostki samorządu terytorialnego, ukierunkowane na pozyskiwanie wsparcia funduszy strukturalnych UE.

V. ROZWÓJ FUNKCJI METROPOLITALNYCH AGLOMERACJI OPOLSKIEJ

W dążeniu do realizacji tego celu prowadzona będzie rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej, komunikacyjnej i technicznej Opola, tak aby stało się ono liczącym

krajowym ośrodkiem przepływu: osób, dóbr, kapitału i informacji. Celem nadrzędnym rozwoju aglomeracji opolskiej jest stymulowanie rozwoju gospodarczego, społecznego, przestrzennego całego regionu przez wzmacnianie jej funkcji metropolitalnych. Funkcje metropolitalne, do których należą polityka, administracja, gospodarka i finanse; turystyka, rekreacja i rozrywka; komunikacja i telekomunikacja; szkolnictwo wyższe, badania i rozwój oraz kultura wyższego rzędu i mass media, przez relacje współlistnienia wzajemnie wzmacniają się, napędzając rozwój aglomeracji opolskiej.

Działania powinny być skoncentrowane na rozwoju i modernizacji infrastruktury naukowo-badawczej, szkolnictwa wyższego, ochrony środowiska, kultury i sztuki, komunikacyjnej i telekomunikacyjnej, tak aby umożliwić Opolu efektywny udział w konkuroowaniu oraz w wymianie kulturalnej i ekonomicznej między miastami w Unii Europejskiej.

V. 1. Rozwój węzłowych funkcji komunikacyjnych

Rozwój regionalnego węzła komunikacyjnego w Opolu do obsługi międzynarodowych i międzymiastowych połączeń w ruchu kolejowym i drogowym wzmocni metropolitalne funkcje aglomeracji opolskiej. Ośrodek opolski stanie się punktem łączącym obsługę komunikacji regionalnej i lokalnej z głównymi metropoliami w Polsce i Europie. Podobną rolę będzie spełniał regionalny port lotniczy zlokalizowany w Kamieniu Śląskim w aglomeracji opolskiej. Połączenia krajowe i międzynarodowe Opola ułatwią i wzmocnią kontakty biznesowe regionalnych kół gospodarczych, a także przyczynią się do skrócenia czasu dojazdów do pracy, szkół i uczelni oraz przejazdów w ruchu międzynarodowym. Przez organizację usług logistycznych w rejonie Opola nastąpi ograniczenie niektórych kosztów produkcji i obrotu towarowego dla co najmniej ¼ podmiotów gospodarczych istniejących w województwie. Ograniczone zostaną skutki oddziaływania transportu na stan środowiska w otoczeniu głównych szlaków komunikacyjnych. Nastąpi poprawa jakości życia na terenach zurbanizowanych.

V. 2. Wzmocnienie opolskiego centrum edukacyjnego

Wzmacnianie funkcji metropolitalnych aglomeracji opolskiej w zakresie oferty edukacyjnej i podnoszenia poziomu kształcenia będzie realizowane przez jej znaczące poszerzenie oraz skierowanie do mieszkańców regionu, jak i do społeczności pozaregionalnych. Szczególny nacisk położony zostanie na nowe kierunki kształcenia zawodowego, języków obcych, w tym nauczania bilingwalnego, przedsiębiorczość oraz nowe techniki informatyczne.

Szczególne znaczenie dla rozwoju funkcji metropolitalnych będzie miało opolskie centrum edukacyjne, w którym wzmacniane będą wiodące funkcje uniwersytetu i politechniki. Położony zostanie nacisk na wspomaganie kierunków kształcenia i rozwoju kadry naukowej, umożliwiające aktywne włączenie się opolskich uczelni w realizację europejskich i międzynarodowych programów badawczych oraz przyciągnięcie studentów z innych krajów europejskich oraz spoza UE. Rozwój uniwersyteckich kierunków kształcenia będzie dokonywany zarówno przez poprawę jakości kształcenia, jak i rozszerzenie profilu kształcenia (nowe kierunki studiów), wzmocnienie kadry nauczycieli akademickich oraz istotne zwiększenie i unowocześnienie zasobów materialnych szkół. Budowanie wysokiej pozycji opolskiego centrum edukacyjnego wzmocni pozycję miasta w konkuroowaniu o lokalizację zagranicznych i krajowych przedsięwzięć naukowych, usługowych i przemysłowych oraz poprawi innowacyjność w regionie. Wspomaganie rozwoju pozaakademickiej sfery badawczej i potencjału naukowego zlokalizowanych w aglomeracji opolskiej jednostek naukowo-badawczych, poprawi w perspektywie jej konkurencyjność w

zakresie pozyskiwania kadry naukowo-badawczej, jak i skutkować będzie wzrostem jego atrakcyjności dla studiujących.

V. 3. Wzmocnienie kulturotwórczej i promocyjnej roli Opolą w skali krajowej oraz międzynarodowej

Funkcje metropolitalne aglomeracji opolskiej wzmocnione będą przez zabieganie i wspieranie lokalizacji oraz organizacji w Opolu międzynarodowych i krajowych przedsięwzięć kulturalnych, społecznych, sportowych i rekreacyjnych. Oddziaływać one będą także na promocję miasta i regionu opolskiego, wskazując zarówno potencjał organizacyjny, jak i możliwości infrastrukturalne opolskiego ośrodka. W tym celu wspomagać należy rozwój regionalnych mass mediów o krajowym i międzynarodowym zasięgu oddziaływania (regionalny ośrodek telewizyjny, radiowy, Internet, prasa codzienna i tygodniowa, wydawnictwa, festiwale krajowe, w tym Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki w Opolu oraz międzynarodowe, imprezy targowe i inne). Wspierane będą działania intensyfikujące i integrujące środowiska studenckie w zakresie tworzenia i odbioru kultury, a także zmierzające do utworzenia w Opolu centrum kultury studenckiej.

Realizacja krajowych i międzynarodowych przedsięwzięć kulturalnych, społecznych, sportowych i rekreacyjnych w Opolu odbywać się będzie zarówno przy wykorzystaniu istniejącej, jak i projektowanej infrastruktury społecznej aglomeracji opolskiej. Modernizacja obiektów kultury umożliwi uzyskanie najwyższej jakości w dziełach i demonstracjach artystycznych, a regionalne i pozaregionalne środowiska twórcze będą miały dostęp do właściwej jakości warsztatów w wielu dziedzinach kultury. Szersze uczestnictwa w życiu kulturalnym społeczności regionalnej uatrakcyjni ośrodek, stwarzając szansę do organizacji w nim ważnych krajowych i międzynarodowych imprez oraz przedsięwzięć kulturalnych i sportowych. Unowocześnienie istniejących i budowa nowych obiektów sportowych umożliwi organizację międzynarodowych imprez sportowych oraz rekreacyjnych. Wspieranie działań zmierzających do powstawania obiektów sportowych, rekreacyjnych i turystycznych na terenie Opolą i jego terenach podmiejskich, w tym w otoczeniu jezior turawskich oraz rejonie Góry św. Anny i Mosznej, podniesie rangę walorów rekreacyjno-wypoczynkowych aglomeracji opolskiej. Podejmowane będą działania intensyfikujące rozwój usług turystyczno-rekreacyjnych, uatrakcyjnijające walory rekreacyjno-sportowe miasta w kraju i w UE.

V. 4. Harmonijny rozwój przestrzenny i gospodarczy aglomeracji opolskiej

Harmonijny rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy aglomeracji opolskiej sprzyjać będzie kreowaniu wizerunku Opolą jako miasta o wysokim standardzie życia i dużych możliwościach rozwoju jego mieszkańców. Intensyfikować i dywersyfikować się będzie systemy komunikacji miejskiej w aglomeracji opolskiej. Wzmocnieniu, modernizacji i intensyfikacji ulegną funkcje usług wyższego rzędu oraz usługowo-handlowe o wysokim standardzie przez ich lokalizację w Opolu. Rozwijana będzie funkcja mieszkaniowa ośrodka opolskiego i całej aglomeracji opolskiej w kierunku poprawy jakości i standardu środowiska mieszkalnego.

Pełne wykorzystanie walorów rekreacyjno-turystycznych i sportowych zespołu jezior turawskich, kompleksu Borów Stobrawskich, doliny Małej Panwi i Odry oraz rejonu Góry św. Anny i Mosznej stanie się elementem wysokiej jakości życia w aglomeracji opolskiej. Tworzenie nowoczesnych kompleksów przemysłowych w Opolu oraz w ośrodkach wspomagających aglomerację opolską – Krapkowicach, Gogolinie, Dobrzenu Wielkim i w restrukturyzowanym ośrodku przemysłowym w Ozimku – sprzyjać będzie tworzeniu się regionalnego centrum wytwórczego, szeroko powiązanego z gospodarką regionu opolskiego, z regionami transgranicznymi oraz Unią Europejską.

Przy użyciu planów zagospodarowania przestrzennego zachowana będzie zasada zrównoważonego rozwoju, poprawiająca jakość życia i pracy mieszkańców aglomeracji opolskiej.

Przewiduje się stymulowanie rozwoju zabudowy o charakterze usługowym i wytwórczym na przygotowywanych terenach inwestycyjnych, położonych w strefach wzmocnienia funkcji gospodarczych aglomeracji opolskiej. Będą to obszary leżące wzdłuż tras z Opola do Niemodlina, Krapkowic, Zdieszowic, Dobrzienia Wielkiego i Ozimka. Szczególna uwaga będzie zwrócona na intensyfikację rozwoju gospodarczego w strefach wiążących centrum aglomeracji opolskiej z węzłami komunikacyjnymi autostrady A-4. Podejmowane działania administracyjne, promocyjne, infrastrukturalne i inwestycyjne wzmocnią atrakcyjność lokalizacyjną tych terenów (m.in. uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, uzbrojenie w podstawową infrastrukturę techniczną, zapewnienie powiązań komunikacyjno-transportowych). Harmonijnemu rozwojowi przestrzennemu i społeczno-gospodarczemu aglomeracji opolskiej oraz realizacji ważnych celów poprawiających warunki życia i możliwości rozwojowe mieszkańców, będzie sprzyjać tworzenie ponadlokalnych związków miast i gmin na tym obszarze. Promowanie takiej koncepcji rozwoju łączyć będzie interesy miast i gmin oraz poprawiać atrakcyjność i konkurencyjność oferty inwestycyjnej Opola oraz jakość życia w aglomeracji opolskiej, a także w całym regionie opolskim.

VI. WIELOFUNKCYJNE, RÓŻNORODNE ORAZ ATRAKCYJNE DLA INWESTYCJI I ZAMIESZKANIA OBSZARY WIEJSKIE

Podniesienie atrakcyjności obszarów wiejskich, jako miejsca zamieszkania, pracy i prowadzenia działalności gospodarczej jest warunkiem do równomiernego rozwoju regionu i zapobieżenia jego polaryzacji. Poprawa konkurencyjności obszarów wiejskich wymaga podjęcia działań ukierunkowanych na poprawę infrastruktury technicznej i społecznej, stworzenie lepszych warunków do rozwoju rolnictwa i przedsiębiorczości w sektorach okołoi i pozarolniczych, a także promocję walorów kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych wsi. Ochrona wartościowych zasobów i rozbudowa przestrzennych struktur przyrodniczych będą podstawą kształtowania różnorodności biologicznej województwa.

Istotne znaczenie będą miały działania związane z poprawą lokalnej infrastruktury drogowej, energetycznej (w tym energia odnawialna) i wodno-ściekowej oraz kompleksowym uzbrojeniem terenu pod nowe inwestycje. Wszystkie inwestycje związane z rozwojem infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich będą znacząco wpływały na poprawę warunków życia i pracy mieszkańców wsi.

Wielofunkcyjny model rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa promuje pozarolnicze funkcje wsi, zmierzając do niwelowania różnic rozwojowych w regionie i zmniejszając zapóźnienia peryferyjne wobec centrów rozwoju.

Przekształcenia strukturalne w rolnictwie, zmniejszenie liczby pracujących w tym sektorze wpłyną na poprawę struktury agrarnej, co spowoduje ukierunkowanie na rozwój zatrudnienia, przy stworzeniu możliwości przejścia ludności związanej z rolnictwem do pracy w innych sektorach gospodarki. Wymusi to działania o charakterze szkoleniowym i rozwój usług doradczych.

Podniesienie standardu życia na obszarach wiejskich jest warunkiem wznowienia funkcji ekonomicznych i społecznych wsi.

VI. 1. Zachowanie i wykorzystanie zasobów kulturowych oraz przyrodniczych wsi, poprawa stanu środowiska

Zachowanie i wykorzystanie zasobów kulturowych oraz przyrodniczych wsi, a także poprawa stanu środowiska to jeden z podstawowych, wskazanych do realizacji, celów operacyjnych strategii. Jego realizacja powinna odbywać się przez zachowanie tradycyjnej wiejskiej zabudowy i rewitalizację obiektów zabytkowych. Niezwykle ważne jest również zachowanie cennych bądź charakterystycznych dla budownictwa wiejskiego obiektów gospodarczych przez ich adaptację do nowych funkcji.

By umożliwić przyszłym pokoleniom korzystanie z dorobku ich przodków, konieczne jest udokumentowanie i promocja zasobu kulturowego wsi oraz wsparcie innowacyjnych kierunków jego wykorzystania. O atrakcyjności wsi decyduje również przestrzeń rekreacyjno-wypoczynkowa, jaką wieś oferuje swoim mieszkańcom i turystom, stąd istotnym elementem będzie zachowanie i rewitalizacja parków wiejskich, alei i obszarów zieleni oraz zbiorników i cieków wodnych.

Obecnie niezwykle ważną kwestią są zagadnienia związane z ochroną środowiska naturalnego, również na wsi. Należy zwrócić szczególną uwagę na usuwanie i neutralizację odpadów niebezpiecznych, upowszechnienie stosowania źródeł zaopatrzenia w energię o zmniejszonej emisji zanieczyszczeń, jak również efektywne gospodarowanie zasobami wody i zwiększenie ich retencji. O atrakcyjności obszarów wiejskich decydująca ma bioróżnorodność i kształtowanie krajobrazu. Należy więc dążyć nie tylko do zachowania trwałych możliwości korzystania z zasobów i walorów przyrody, zapewnienia ciągłości przestrzennej systemu przyrodniczego, lecz przede wszystkim do powiększenia powierzchni obszarów poddanych ochronie prawnej, zwiększenia i wzmocnienia zróżnicowania biologicznego, a także ochrony walorów przyrody ożywionej i nieożywionej. Istotne znaczenie przypisać należy popularyzacji ekologicznych metod gospodarowania przez promocję dobrych praktyk rolniczych.

W przyszłości nieodłącznymi działaniami w tej sferze powinny być zalesienia i zadrzewienia oraz różnorodne przedsięwzięcia rolno-środowiskowe (renaturalizacja bagien, łąk i torfowisk, zalesianie gruntów marginalnych).

VI. 2. Poprawa zagospodarowania obszarów wiejskich i kształtowanie warunków życia z udziałem społeczności lokalnych

Poprawa zagospodarowania obszarów wiejskich i kształtowanie warunków życia z udziałem społeczności lokalnych jest celem, który ma doprowadzić do zwiększenia atrakcyjności, funkcjonalności i estetyki struktur przestrzennych, tak by eksponować i promować lokalne walory. Będzie to możliwe m.in. przez poprawę ładu przestrzennego i architektonicznego, wsparcie planowania przestrzennego i promocję wzorców w tym zakresie. Ponieważ obszar przestrzeni publicznej to miejsce o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia, sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, priorytetem stają się działania zmierzające ku kształtowaniu i rewitalizacji centrów miejscowości. W ramach promocji kultury fizycznej i sportu ważne jest dążenie do poprawy i upowszechnienia obiektów sportu, wypoczynku i rekreacji ruchowej. Podnoszeniu poziomu życia na wsi służyć będzie rozwój infrastruktury społecznej warunkującej rozwój życia społeczno-kulturalnego wsi przy równoczesnym wsparciu innowacyjnych form edukacji i opieki społecznej.

VI. 3. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich i rozwój infrastruktury technicznej

Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich będzie odbywać się między innymi przez wyodrębnianie terenów mieszkaniowych i inwestycyjnych, tak jednak by nie zakłócać tradycyjnego wizerunku wsi. Realizacja tych zamierzeń będzie wymagała dobrze rozwiniętej infrastruktury technicznej tych obszarów. Dotyczy to nie tylko kanalizacji, wodociągów, sieci energetycznej czy gazowej, ale także infrastruktury drogowej i polepszenia dostępności komunikacyjnej. Istotnym zagadnieniem wymagającym rozwiązania jest wymiana przestarzałej sieci wodociągowej (rury azbestowe) oraz reelektryfikacja sieci, które nie spełniają wymaganych standardów.

Niezwykle ważne dla realizacji podmiotowego celu będzie upowszechnienie rozwiązań w sferze usług komunalnych, które zwiększą zdolności inwestycyjne gmin.

VI. 4. Rozwój turystyki wiejskiej

Turystyka wiejska, dzięki rosnącemu zaangażowaniu społeczności wiejskich, może stać się istotnym kierunkiem rozwoju obszarów wiejskich. Do realizacji tego celu niezbędne są działania w zakresie rozwoju infrastruktury związanej z kreowaniem i obsługą ruchu turystycznego. Dotyczy to podniesienia standardu bazy turystycznej (hotelowej, gastronomicznej, rekreacyjnej i wypoczynkowej), wspierania budowy i modernizacji infrastruktury związanej z komunikacją i informacją w tym względzie oraz ochroną środowiska na terenach sprzyjających rozwojowi turystyki.

By osiągnąć pożądane rezultaty w zakresie agroturystyki, konieczne są działania polegające na wspieraniu współpracy gospodarstw agroturystycznych i innych podmiotów w kreacji i promocji produktu turystycznego. Ważnym czynnikiem warunkującym rozwój agroturystyki i całej turystyki wiejskiej jest tworzenie i działalność większej liczby regionalnych stowarzyszeń. Organizacje te podejmują w coraz większym stopniu działania marketingowe, zwłaszcza w dziedzinie promocji i dystrybucji, przeprowadzają szkolenia, współpracują z lokalną administracją i samorządami, pracują na rzecz ochrony interesów swoich członków.

Rozwojowi turystyki wiejskiej sprzyjać będzie również budowanie i wdrażanie regionalnych koncepcji produktu turystycznego. Ich celem jest stworzenie wielu lokalnych, unikalnych ofert, które dzięki swej różnorodności znaleźć mogą wielu nabywców. Postęp w rozwoju turystyki nie będzie możliwy bez ciągłej restrukturyzacji i modernizacji obiektów turystyki. Należy więc zmierzać do rewitalizacji zabytków techniki i architektury w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu, rozwijać i modernizować infrastrukturę noclegową i gastronomiczną oraz pozostałą infrastrukturę turystyczną, między innymi w obiektach, które stanowią o specyfice regionu, tworzyć infrastrukturę służącą rozwojowi aktywnych form turystyki, w tym budowę i modernizację obiektów sportowych i rekreacyjnych. Dla zwiększenia atrakcyjności województwa ważne jest też udostępnienie dla potrzeb turystyki rzek i zbiorników wodnych, obszarów leśnych i rolniczych.

VI. 5. Konkurencyjność i wzrost wielofunkcyjności gospodarstw rolnych

Realizacja tego celu jest konieczna dla wielofunkcyjnego rozwoju regionu by spełnić wymogi unijne. W tym przypadku niezbędne jest wsparcie przedsięwzięć z zakresu produkcji i usług z wykorzystaniem zasobów gospodarstw rolnych, wsparcie dywersyfikacji produkcji, w tym pszczelarstwa, produkcji owoców, warzyw i innych, rozwój grup producenckich i spółdzielczości wiejskiej oraz utworzenie regionalnego rynku hurtowego do sprzedaży produktów rolnych.

W najbliższych latach polskie gospodarstwa rolne będą konkurować z producentami z innych krajów UE. Służyć temu będzie wsparcie porejestrowego doświadczałnictwa odmianowego. Szansą dla naszych rodzimych producentów, zwłaszcza małych, rodzinnych gospodarstw będzie m.in.: tworzenie i rozwój sprzedaży bezpośredniej, tworzenie rynków lokalnych, produktu lokalnego i regionalnego.

Na terenie województwa opolskiego niezbędna jest również poprawa stanu urządzeń melioracyjnych oraz aktywizacja spółek wodnych. Właściwa gospodarka wodą wymaga budowy urządzeń i obiektów melioracyjnych oraz utrzymania i konserwacji istniejących. Istotny wpływ na właściwe wykorzystanie urządzeń melioracyjnych będzie miało realizowanie wojewódzkiego programu budowy zbiorników małej retencji.

Ważnym problemem stało się obecnie wyczerpywanie tradycyjnych źródeł energii oraz nadmierne zanieczyszczenie środowiska naturalnego. Stąd też następuje wzrost zainteresowania odnawialnymi źródłami energii oraz pozyskiwanie energii z biomasy, np. na cele grzewcze, co należy stale wspierać i rozwijać.

VI. 6. Rozwój przedsiębiorczości oraz poprawa efektywności ekonomicznej i produkcyjnej przetwórstwa rolno-spożywczego

Rozwój przedsiębiorczości oraz poprawa efektywności ekonomicznej i produkcyjnej przetwórstwa rolno-spożywczego będą możliwe przez wsparcie mikroprzedsiębiorstw i MŚP w szczególności w sektorach: przetwórstwa rolno-spożywczego, obsługi rolnictwa i urządzeń ochrony środowiska. Dla realizacji tego celu konieczne jest też wsparcie rozwoju gastronomii i usług bytowych dla mieszkańców, rękodzieła i rzemiosła artystycznego oraz wspomaganie postaw przedsiębiorczych. Działania ukierunkowane na rozwój zatrudnienia tworzyć będą warunki do przekształceń sektora rolnego, a zwłaszcza redukcji bezrobocia ukrytego, powiększania areалу gospodarstw rolnych, ich modernizacji, poprawy konkurencyjności i rynkowego ukierunkowania produkcji.

VI. 7. Poprawa edukacji oraz rozwój kapitału ludzkiego i społecznego wsi

Poprawa edukacji oraz rozwój kapitału ludzkiego i społecznego wsi jest jednym z wielu celów, mają one służyć wielofunkcyjnemu, zrównoważonemu rozwojowi obszarów wiejskich, który oznacza prawo do zaspokojenia aspiracji zawodowych obecnej generacji, bez ograniczania praw przyszłych pokoleń do zaspokajania potrzeb rozwojowych i odnosi się w zasadniczej mierze do aspektów środowiskowych rozwoju gospodarczego. Realizacja tego celu może odbywać się przez wzmocnienie i rozwój systemu kształcenia ustawicznego ludności wiejskiej, rozwój doradztwa dla społeczności wiejskich w zakresie wykorzystania zasobów oraz mechanizmów i źródeł finansowania rozwoju lokalnego, w szczególności na rzecz tworzenia miejsc pracy. W dobie społeczeństwa informacyjnego koniecznym staje się wsparcie dostępności do Internetu, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Atutem wsi ma być zachowanie jej kultury i tożsamości, stąd wzmacniać należy wszelkie formy działań temu służące.

Lokalne społeczności powinny mieć także wsparcie w zakresie różnych form samoorganizacji, podejmowanych na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Niezbędnym wymogiem jest dostosowanie systemu kształcenia do potrzeb nowoczesnego rolnictwa i przetwórstwa, celem wyodrębnienia określonej, niezbędnej liczby placówek szkolnych z istniejącej sieci szkół rolniczych.

VI. 8. Powszechność odnowy wsi i podejścia typu LEADER oraz usprawnienie instrumentów sterowania rozwojem

Odnowa wsi oraz podejście typu LEADER stanowią wyodrębnione i upowszechnione w Europie, komplementarne względem siebie, metody oddolnego rozwoju obszarów wiejskich, gdzie kluczową rolę odgrywa partnerstwo na szczeblu lokalnym w formułowaniu i wdrażaniu strategii rozwoju w oparciu o miejscowe zasoby, w tym zasoby kulturowe. Realizacja programów odnowy wsi aktywizuje działania lokalnych społeczności na rzecz poprawy warunków i jakości życia. Szczególnie ważne jest oparcie procesów rozwojowych o zachowanie i kształtowanie tożsamości oraz wartości, jakimi kierują się społeczności lokalne. Efektem jest uzyskanie podstaw trwałego rozwoju przez wzrost atrakcyjności wsi jako miejsca pracy i zamieszkania oraz ofert (produktów, usług i możliwości kooperacyjnych) adresowanych do społeczeństwa.

Opolski program Odnowy Wsi, do którego akces zgłosiło dotąd ponad 300 sołectw, jest największym i najdłużej działającym regionalnym programem aktywizacji społeczności lokalnych w Polsce. Stał się on wyróżnikiem regionu. Pojęcie odnowy wsi kojarzone jest ze Śląskiem Opolskim, a opolski program Odnowy Wsi ma naśladowców w innych województwach.

Działania typu LEADER prowadzą do zawiązania współpracy w ramach wyodrębnionych mikroregionów, a następnie realizacji projektów publicznych i komercyjnych wpływających ze Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszaru Wiejskiego. Nawiązanie takiej współpracy oraz przygotowanie lokalnych struktur do stosowania podejścia typu *Leader* ma szczególne znaczenie również wobec wymogu jego stosowania w UE po roku 2007 w ramach przyszłego Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich. Odnowa wsi i podejście typu LEADER dają możliwość realizacji szerokiej wiązki celów w ramach niniejszej strategii, jak również strategii lokalnych. Powszechność obu metod będzie związana ze wzmocnieniem kapitału ludzkiego i społecznego wsi, w tym organizacji i instytucji zajmujących się rozwojem lokalnym.

Kreowanie rozwoju obszarów wiejskich zgodnego ze strategią wymaga implementacji koncepcji i programów regionalnych oraz monitorowania utworzenia zaplecza analityczno-badawczego.

VII. ROZWÓJ WIELOKULTUROWEJ TOŻSAMOŚCI ORAZ MIĘDZYNARODOWEJ I KRAJOWEJ WSPÓŁPRACY REGIONALNEJ

Rozwój wielokulturowej tożsamości regionalnej Śląska Opolskiego nawiązuje do historycznej i rozpoznawalnej tradycji krainy geograficznej, określanej jako Śląsk. Posiada ona swoje polskie, niemieckie i czeskie korzenie, współcześnie wzbogacone szczególnie tradycjami kresowymi, góralskimi, romskimi. Kształtujący się wielokulturowy charakter regionu opolskiego staje się częścią współczesnego wizerunku województwa otwartego i atrakcyjnego oraz umożliwia budowę regionalnej marki.

Ustanowienie tego celu ma wzmocnić aktywne uczestnictwo województwa opolskiego w partnerskiej – międzynarodowej i krajowej – współpracy międzyregionalnej, a także pełne uczestnictwo w pracach Unii Europejskiej na poziomie regionalnym.

VII. 1. Tworzenie warunków do rozwoju wielokulturowej tożsamości regionalnej

Wszechstronny rozwój regionu związany jest ze świadomością tożsamości jego mieszkańców i ich poczuciem przynależności do wspólnoty regionalnej. Uznając fakt,

że w regionie współistnieją różne grupy kulturowe związane przynależnością narodową i etniczną, odmiennymi tradycjami i wartościami, posiadające własną historię i stosunek do niej, rozwój regionu wymaga przyjęcia wielokulturowości jako trwałego, pozytywnego i godnego wsparcia bogactwa. Jest to warunek powstania wspólnej tożsamości, integrującej wszystkich mieszkańców, opartej na wielowiekowej śląskiej tradycji wielokulturowego regionu, w którym tolerancja stanowi podstawową wartość. Dlatego należy wspierać działania w zakresie ochrony i przywracania dziedzictwa kulturowego regionu, tak materialnego, jak i niematerialnego, popularyzować historię Śląska ze szczególnym uwzględnieniem Śląska Opolskiego, jego znaczenia i dokonań mieszkańców na przestrzeni wieków.

Ważnym zadaniem jest uchronienie regionu przed utratą zabytków i dóbr kultury oraz podejmowanie działań na rzecz przywrócenia obiektów utraconych. Ochrona zabytków oraz całych zespołów zabytkowych jest obowiązkiem społeczności wobec przyszłych pokoleń. Szczególnym elementem kształtowania tożsamości jest powszechna edukacja regionalna. Dla integralności wspólnoty regionalnej ważne jest, by przekaz realizowany przez jednostki kulturalne i edukacyjne regionu, przy zachowaniu obiektywizmu, podkreślał wszystko co było i jest świadectwem zgodnego współżycia i tolerancji mieszkańców, pomimo ich różnorodności.

Wspierać należy istnienie wielu nurtów kultury (miejscowej i napływowej), odzwierciedlających w szczególności tradycje i współczesność Śląska Opolskiego. Powyższym celom winna służyć również treść programowa i ekspozycyjna istniejących w regionie instytucji kultury, w tym radia, telewizji, teatrów, filharmonii, bibliotek i muzeów.

Zdecydowanego wzmocnienia wymaga działalność kulturalna, edukacyjna i społeczna organizacji pozarządowych (w tym mniejszości narodowych i etnicznych), zwłaszcza w zakresie integracji regionalnej i tolerancji. Stałego wysiłku wymaga wspieranie badań naukowych i gromadzenia zbiorów (w tym relacji ustnych), które dotyczą najnowszej historii regionu. Działania kształtujące tożsamość regionalną powinny być skierowane do wszystkich osób związanych z regionem, także tych przebywających poza nim.

VII. 2. Region jako obszar wielokulturowego społeczeństwa otwartego na świat

Możliwości rozwojowe regionu zależą w znacznym stopniu od jego oceny zewnętrznej oraz pozycji wśród regionów ościennych i w przestrzeni europejskiej. Ważnym elementem tej oceny jest ukształtowany, pozytywny wizerunek wielokulturowego społeczeństwa województwa opolskiego.

Należy dbać o stworzenie i podtrzymywanie takiej wizji regionu, która wskazywałaby na historycznie ukształtowaną wielokulturowość oraz zróżnicowanie narodowe i etniczne społeczeństwa, podkreślając zgodne jego współżycie.

W zakresie komunikacji społecznej należy zabiegać o szczególne akcentowanie historycznych i współczesnych wątków wskazujących na tolerancję jego mieszkańców oraz na ich osadzenie w chrześcijańskim systemie wartości. Taki wizerunek regionu wyróżni go na tle innych, często skonfliktowanych społeczeństw. Dzięki temu jego mieszkańcy uznają tolerancję i wielokulturowość za wartości godne ochrony przed działaniami nakierowanymi na ich burzenie, a zwłaszcza manipulacjami medialnymi.

Wizerunek regionu powinien wyraźnie nawiązywać do historycznej i rozpoznawalnej tradycji krainy geograficznej określanej jako Śląsk, posiadając swe polskie, niemieckie i czeskie korzenie, współcześnie wzbogaconej regionalnymi tradycjami kresowymi, góralskimi i romskimi.

Wspierać należy działania, takie jak: imprezy integracyjne, obsługa obcojęzyczna i stosowanie języków mniejszości. Wskazywać należy, że zróżnicowanie społeczeństwa ma w wielu aspektach pozytywny wpływ na sytuację społeczną i ekonomiczną regionu. Taka

promocja ukaże go jako zróżnicowany, ale zintegrowany, nowoczesny i z tradycjami, otwarty i przyjazny dla mieszkańców oraz gości.

VII. 3. Odwrócenie tendencji migracyjnych oraz stworzenie warunków do reemigracji

Istotnym zagrożeniem dla demograficznej sytuacji regionu opolskiego są skutki masowej emigracji (z przyczyn historycznych, politycznych i ekonomicznych) w przeszłości oraz obecne utrzymywanie się i utrwalanie silnych tendencji migracyjnych (w tym zarobkowej migracji za granicę). Należy podjąć systemowe działania w celu zmniejszenia trwałego odpływu migracyjnego oraz stwarzać warunki dla reemigracji. Działania te skierowane do byłych i obecnych mieszkańców regionu powinny opierać się na istnieniu silnych więzi regionalnych. Powinny one wykorzystywać sferę promocji przedsiębiorczości i wzmacniać wysoką jakość życia w regionie.

Dla aktualnie migrujących środowisk szczególnie istotne jest promowanie przedsiębiorczości i pracy w miejscu zamieszkania. Specyfika tego środowiska sprawia, że wsparcia wymaga system inkubacji przedsiębiorczości, który akcentuje zwłaszcza poradnictwo, zastępstwo prawne, pomoc organizacyjną i obsługę. W zakresie tej promocji samorządy istniejące w regionie powinny współpracować ze środowiskami migracyjnymi, stowarzyszeniami społecznymi, kościołami oraz instytucjami okołobiznesowymi.

Reemigracji sprzyjać będzie stworzenie wizerunku regionu opolskiego, jako tego, który jest zainteresowany powrotem swych dawnych mieszkańców na każdym etapie ich życia. Wymaga ona stworzenia ułatwień prawnych, ale także musi być powiązana z powstaniem w regionie wysokich, konkurencyjnych standardów życia (infrastruktura, środowisko naturalne, komunikacja, zasoby mieszkaniowe itp.), ochroną zdrowia i bezpieczeństwa.

Wspieranie w regionie inwestycji, które są związane z kreowaniem zespołów opiekuńczych i leczniczych z możliwością obsługi w języku niemieckim i angielskim, ułatwiać będzie reemigrację osób w wieku emerytalnym.

VII. 4. Pobudzanie rozwoju gospodarki przez wykorzystanie migracyjnego transferu dochodów i wiedzy

Badania wskazują na silny wpływ ekonomiczny przychodów z migracji zarobkowych na procesy społeczno-gospodarcze zachodzące w regionie. Monitoringu wymaga zarówno skala i struktura migracji, jak i poziom oraz redystrybucja transferu dochodów, co winno służyć podejmowaniu właściwych decyzji ze strony samorządów, przedsiębiorców i mieszkańców.

Należy podejmować działania zmierzające do efektywnego wykorzystania transferów finansowych oraz wiedzy, dobrych praktyk i kultury pracy do pobudzenia gospodarki regionu, między innymi przez wspieranie rozwoju lokalnych instytucji i wykorzystania instrumentów finansowych. Transfer zarobków z migracji powinien posłużyć do aktywnego pozyskiwania przedsiębiorców i inwestorów. Szczególnego rozwoju wymaga sektor usług, zgodnie z tendencjami występującymi w krajach zarobkowania.

VII. 5. Tworzenie warunków do podtrzymywania i wzmacniania poczucia więzi z regionem

Poszukiwanie korzeni i przodków oraz turystyka sentymentalna jest znamiennym elementem współczesnej kultury. Silna tożsamość i więź regionalna, dostępność dóbr kultury, przyrody oraz miejsc kultu religijnego powinny stać się podstawą rozwoju turystyki. Dla osób powiązanych z regionem winien być on interesującym i łatwo dostępnym celem częstych wyjazdów turystycznych.

Region opolski, położony w centralnej części historycznego obszaru Śląska, z Opolem – historyczną stolicą Górnego Śląska, Górą św. Anny – celem pielgrzymek mieszkańców Śląska oraz Nysą i Brzegiem, powinien stworzyć warunki do przejścia głównego nurtu śląskiej turystyki sentymentalnej. Jego atutem jest także łatwy dostęp do Wrocławia, Katowic, Częstochowy i Krakowa.

Wsparcia wymaga tworzenie bazy turystycznej, zdolnej do rozwijania i zaspokojenia potrzeb turystyczno-rekreacyjnych i biznesowych. Bardzo ważne jest tworzenie właściwej dla tej turystyki atmosfery, która w naturalny sposób nastawiona jest na poszukiwanie śladów rodzimej, w tym niemieckiej i czesko-morawskiej, przeszłości regionu; to również powinno znaleźć swe odzwierciedlenie w prezentacjach muzealnych i ofercie kulturalnej.

Wsparcia i zachęt wymagają wszelkie inwestycje i przedsiębiorcy z branży turystycznej, w tym także zagranicznej. Ciągła edukacja językowa (zwłaszcza niemiecko- i angielskojęzyczna) winna prowadzić do stopniowego usuwania barier komunikacyjnych. Obsługa obcojęzyczna w niektórych instytucjach administracyjnych i kulturalnych, w miejscach szczególnego nasilenia tej turystyki, ułatwi stworzenie atmosfery gościnności. Więzy rodzinne mieszkańców regionu są szansą na stałe i istotne znaczenie specyficznej turystyki rodzinnej i świątecznej.

VII. 6. Przygotowanie regionu do imigracji

Wielokulturowość jest nie tylko tradycyjną i historyczną spuścizną regionu opolskiego. Procesy społeczne i demograficzne obserwowane w wysoko rozwiniętych krajach UE, polegające na stałej imigracji z gorzej rozwiniętych państw i regionów świata, stają się dostrzegalne także w Polsce, a w konsekwencji i w regionie opolskim.

Województwo opolskie, tradycyjnie wielokulturowe, jest szczególnie atrakcyjne dla imigrantów z innych kręgów kulturowych, systemów wartości i religii. Dostrzegając zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki imigracji, należy podjąć przygotowania uświadamiające to zjawisko w społeczności regionalnej, urzędach administracji rządowej i samorządowej.

Utrzymujący się trwały odpływ wysoko wykwalifikowanej kadry poza region może spowodować konieczność działań na rzecz kontrolowanej imigracji stałej lub zarobkowej do województwa opolskiego. Należy zadbać o właściwe wsparcie prawne i materialne oraz system monitorowania zjawiska. Wspieranie imigracji ludności z dawnych kresów może być istotnym czynnikiem przywracania w regionie równowagi demograficznej.

VII. 7. Zwiększenie atrakcyjności regionu i aktywny udział w polityce regionalnej Unii Europejskiej

Należy zwiększać atrakcyjność województwa jako obszaru zamieszkania, rozwoju różnorodnych form życia społeczno-kulturowego i gospodarczego zarówno w kraju, jak i w UE. W tym celu należy wypracować wyrazistą i nowoczesną markę regionalną oraz systematycznie wdrażać działania promocyjne. Docelowy, utrwalony korzystny wizerunek regionu zwiększy konkurencyjność opolskich firm i produktów oraz atrakcyjność i możliwości konkurencyjne województwa opolskiego.

Celem działań promocyjnych będzie stworzenie spójnego wizerunku regionu, rozumianego jako produkt, który umożliwia jednoznaczną identyfikację województwa opolskiego i wyróżnia go spośród innych. Koordynacja i ujednolicenie działań promocyjnych pozwoli na stworzenie wizerunku regionu otwartego na świat, nowoczesnego i innowacyjnego.

W działaniach promocyjnych należy także podkreślić charakterystyczne cechy regionu i jego społeczności – wielokulturowość, pracowitość i gospodarność oraz wysoki poziom życia na wsi. Należy dążyć do zidentyfikowania, wypromowania oraz uzyskania certyfikatów produktów regionalnych (m.in. ceramika, kroszonki).

Proponuje się wzmocnienie promocyjnych i kooperacyjno-informacyjnych funkcji Biura Województwa Opolskiego w Warszawie oraz Biura Informacyjnego Województwa Opolskiego w Brukseli i aktywny udział regionu w polityce regionalnej Unii Europejskiej przez jego przedstawicieli w instytucjach wspólnotowych (Parlament Europejski, Komitet Regionów, Komitet Społeczno-Gospodarczy).

Ważne jest dążenie do stworzenia sieci instytucji regionalnych i lokalnych oraz samorządów gospodarczych, współpracujących z różnymi organizacjami europejskimi na rzecz promocji i rozwoju (m.in.: Regionalne Centrum Informacji Europejskiej, Centrum Dokumentacji Europejskiej, Dom Europejski, Euro Info Centre, instytucje zajmujące się obsługą funduszy europejskich).

Istotne będzie rozwijanie współpracy z regionami europejskimi w zakresie transferu doświadczeń realizacyjnych w programach i inicjatywach wspólnotowych oraz korzystania z funduszy europejskich. Europejska współpraca międzyregionalna powinna być wykorzystywana do działań na rzecz wzmocnienia roli samorządów terytorialnych w procesie decyzyjnym UE.

VII. 8. Rozwój współpracy transgranicznej i międzyregionalnej

W ramach międzyregionalnej współpracy transgranicznej należy rozwijać partnerstwo z Krajem Ołomunieckim, a także nawiązać z Krajem Śląsko-Morawskim. Istotne jest podejmowanie inicjatyw, które mają na celu wytworzenie silnych więzi społecznych pomiędzy mieszkańcami po obu stronach granicy.

Ważne jest wspieranie działalności euroregionów Pradziad i Silesia, zwłaszcza w zakresie kreowania polityki współpracy transgranicznej i realizacji wspólnych projektów, w tym z samorządem województwa.

Głównym celem wspólnych projektów realizowanych na pograniczu powinien być rozwój gospodarczy. Należy usprawnić wymianę informacji o terenach i ofertach inwestycyjnych po obu stronach granicy, a także wprowadzić ułatwienia w podejmowaniu działalności gospodarczej. Warunkiem szybkiego rozwoju gospodarczego pogranicza będzie zapewnienie odpowiedniej infrastruktury, wspieranie współpracy w zakresie m.in. planowania przestrzennego, ochrony środowiska, ochrony przeciwpowodziowej, rynku pracy, ochrony zdrowia, edukacji, kultury i sportu oraz zarządzania kryzysowego, jak również współdziałania na rzecz promocji polsko-czeskiego pogranicza. W realizacji tych działań powinny wziąć aktywny udział samorzady gospodarcze i organizacje okołobiznesowe istniejące po obu stronach granicy.

Szczególny nacisk we współpracy transgranicznej należy położyć na rozwój turystyki. W tym celu trzeba zbudować nowoczesną infrastrukturę turystyczną oraz przygotować atrakcyjną ofertę turystyczną na terenach przygranicznych. Niezwykle istotne jest również stworzenie wspólnego systemu informacji i promocji turystycznej.

Województwo opolskie powinno dążyć do zintensyfikowania współpracy z innymi województwami, w szczególności z sąsiednimi, co uzasadnia jego położenie i duży potencjał rozwojowy. Współpraca ta powinna dotyczyć zarówno wspólnego lobbingu na rzecz interesów regionów na szczeblu centralnym i unijnym, jak również wspólnej reprezentacji interesów regionów w ramach organizacji międzywojewódzkich (Konwent Marszałków, Związek Województw RP, itp.). Wspólna reprezentacja interesów regionów powinna urzeczywistniać się przez współpracę biur regionalnych w Brukseli oraz połączone prace eurodeputowanych i członków Komitetu Regionów.

Należy realizować zapisy porozumienia podpisanego przez marszałków województw: opolskiego, śląskiego i dolnośląskiego. W interesie wymienionych regionów, a opolskiego w szczególności, jest poprawa jego zewnętrznej dostępności. Stąd też ważną płaszczyzną współpracy międzywojewódzkiej winna być solidarna aktywność (lobbing) na rzecz realizacji inwestycji infrastruktury technicznej.

Nie bez znaczenia dla województwa opolskiego pozostaną również rekomendowane priorytetowe przedsięwzięcia o charakterze ponadregionalnym, zwłaszcza regionów ościennych, które pozostają spójne z założeniami i kierunkami rozwoju naszego województwa. Do najistotniejszych z nich należą: realizacja „Programu dla Odry 2006”, rozwój pogranicza polsko-czeskiego, aktywizacja III paneuropejskiego korytarza transportowego oraz podejmowanie inicjatyw z zakresu turystyki (województwo dolnośląskie), budowa zbiornika retencyjnego „Racibórz” (województwo śląskie), a także inne zadania, w tym również priorytetowe przedsięwzięcia województw łódzkiego i wielkopolskiego.

Ze względu na konieczność zapewnienia zrównoważonego rozwoju regionalnego, szczególnie istotnym jest także wspieranie inicjatyw zapobiegających marginalizacji obszarów leżących na obrzeżach województw, a także rozwój lokalnej współpracy samorządów terytorialnych.

VII. 9. Wykorzystanie doświadczeń współpracy zagranicznej regionu i jego podmiotów gospodarczych do zwiększania atrakcyjności województwa

W ramach międzynarodowej współpracy regionalnej należy realizować i uaktualniać zapisy zawarte w umowach o współpracy międzyregionalnej oraz w dokumencie Priorytety współpracy zagranicznej województwa opolskiego, przyjmowanym uchwałą Sejmiku Województwa Opolskiego.

Brak znaczących inwestycji zagranicznych w regionie wymaga podjęcia kroków mających na celu aktywizację współpracy zagranicznej regionu w zakresie gospodarki.

Współpraca gospodarcza z Krajem Ołomunieckim (Czechy) dotyczy przede wszystkim działań w ramach współpracy transgranicznej przy wykorzystaniu wewnętrznych i zewnętrznych źródeł finansowania. Należy dążyć do likwidacji barier utrudniających wymianę handlową i działalność gospodarczą po obu stronach granicy oraz do wzmocnienia i współpracy samorządów gospodarczych oraz instytucji i organizacji okołobiznesowych. Konieczne jest rozpoznanie i wykorzystanie komplementarności przygranicznych zasobów pracy.

Z Krajem Związkowym Nadrenia-Palatynat (Niemcy) należy dążyć do intensyfikacji współpracy gospodarczej oraz działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i turystyki. W tym celu rozwijana będzie współpraca z Przedstawicielstwem Ministerstwa Gospodarki Nadrenii-Palatynatu w Opolu oraz instytucjami i organizacjami wspierającymi rozwój gospodarczy w regionie, które poszukują partnerów w tym kraju związkowym.

Z regionem iwanofrankiowskim (Ukraina) należy podejmować działania w zakresie realizacji wspólnych projektów, promocji opolskich firm na rynku ukraińskim i tworzenia wspólnych przedsiębiorstw. Nową szansą dla opolskich przedsiębiorców, instytucji oraz organizacji okołobiznesowych może być wsparcie inicjatyw łączących kapitał ukraiński i zachodni (w tym unijny).

Ważnym partnerem gospodarczym będzie również Kraj Związkowy Styria (Austria) ze względu na potencjał i doświadczenie tego regionu w zakresie pobudzania przedsiębiorczości, tworzenia międzynarodowych sieci współpracy gospodarczej, wzmocnienia sektora MŚP oraz formułowania i realizacji programów rozwoju lokalnego.

Istotną rolę we współpracy z Autonomiczną Wspólnotą Galicji, reprezentowaną przez Instytut Promocji Gospodarczej (IGAPE), pełni kooperacja Biura Województwa Opolskiego i Biura Autonomicznej Wspólnoty Galicji w Warszawie, która będzie ułatwiać inwestowanie w regionach oraz przyczyniać się do promocji opolskich przedsiębiorstw w Galicji.

Należy nawiązać i rozwijać współpracę gospodarczą z Burgundią (Francja). Podobieństwa w strukturze gospodarczej między Burgundią a województwem opolskim stwarzają możliwości współdziałania sektora rolno-spożywczego oraz firm sektora MŚP obu regionów.

Szczególne znaczenie dla rozwoju współpracy zagranicznej województwa ma Porozumienie czterostronne pomiędzy Nadrenią-Palatynatem, Burgundią, Krajem Środkowoczeskim i Województwem Opolskim. Współpraca ta umożliwia realizację i finansowanie projektów i inicjatyw wykorzystujących potencjał i doświadczenia partnerów z Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej w wielu obszarach. Ważne jest również, by czterostronne partnerstwo – przez realizację wspólnotowych inicjatyw społecznych oraz programów polityki zdrowia – przyczyniało się do budowania społeczeństwa równych szans i możliwości. Realizacja projektów na rzecz młodzieży w obszarze kultury, nauki i sportu ma na celu zapewnienie prawidłowego rozwoju przyszłych pokoleń.

Władze województwa opolskiego winny wspierać międzynarodowe projekty i inicjatywy międzyuczelniane i międzyszkolne, jak również współpracę instytutów naukowo-badawczych, umożliwiającą transfer wiedzy i technologii.

Konieczne jest poszukiwanie możliwości współdziałania z innymi regionami Unii Europejskiej, niebędącymi partnerami zagranicznymi województwa opolskiego. Jednocześnie należy wspierać i rozwijać kontakty z regionami, które znajdują się poza granicami UE.

Istotnym jest podjęcie i prowadzenie działań na rzecz stworzenia wewnątrzregionalnej sieci współpracy samorządów lokalnych, instytucji oraz organizacji pozarządowych, mającej na celu m.in. wymianę informacji na temat partnerstw zagranicznych oraz wspieranie, inicjowanie i promowanie partnerstw i projektów wielostronnych.

REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Podstawowym aktem prawnym nakładającym na samorząd województwa obowiązek określenia strategii rozwoju jest ustawa o samorządzie województwa z 5 VI 1998 r.⁵. Zgodnie z jej przepisami regiony dysponują określonym spektrum możliwości w zakresie realizacji polityki rozwoju, wytyczając jednocześnie główne kierunki strategiczne wdrażane między innymi przez programy wojewódzkie. Samorząd województwa, jako organ określający strategię rozwoju województwa, odpowiada za jej realizację, monitorowanie, a także za koordynowanie ogółu działań podejmowanych w zakresie polityki regionalnej, z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, również w dłuższym horyzoncie czasowym.

Możliwości prowadzenia polityki regionalnej zyskały nową perspektywę z chwilą wejścia w życie ustawy o Narodowym Planie Rozwoju z 20 IV 2004 r.⁶, w oparciu o którą – w perspektywie kolejnego okresu programowania – przygotowany został projekt Narodowego Planu Rozwoju 2007–2013. Jednym z zakładanych w projekcie instrumentów tak rozumianej polityki będą m.in. regionalne programy operacyjne, przygotowywane i wdrażane w uzgodnieniu ze stroną rządową.

Wiele istotnych instrumentów kreowania procesów rozwojowych w regionie wprowadza również ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 III 2003 r.⁷, która stanowi o kompetencjach województwa w zakresie wytyczania kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego w ujęciu przestrzennym.

Realizacja strategii – przy zachowaniu spójności z obowiązującymi przepisami prawa – będzie oparta na następujących zasadach:

- zrównoważonego rozwoju – oznaczającego, iż społeczność regionalna dążyć będzie do takiego rozwoju społeczno-gospodarczego, w którym osiąga się równowagę ekonomiczną, społeczną i ochrony środowiska przez realizację odpowiednio przemyślanych celów (zgodnie z implikacją założenia, iż zrównoważony rozwój to taki rozwój, w którym zarządza się przez środowisko i w którym przestrzeganie zasad ochrony środowiska generuje zyski, a jakość życia społeczeństwa się poprawia);
- subsydiarności (pomocniczości) – oznaczającej, że dopełnieniem środków własnych samorządu przeznaczonych na rozwój regionalny będzie wsparcie ze środków budżetu państwa i funduszy unijnych, zasada ta obowiązywać będzie również przy wspieraniu działań lokalnych z budżetu województwa;
- spójności – oznaczającej zachowanie zgodności z obowiązującymi dokumentami krajowymi i unijnymi o charakterze strategicznym oraz programowym, umożliwiającej tym samym zgodną realizację założonych celów;
- partnerstwa – oznaczającego, iż ustalone do realizacji zadania, w przyjętych horyzontach czasowych, będą realizowane przez wszystkie poziomy samorządu w województwie, tj. gminy, powiaty i samorząd województwa, a także podmioty publiczne, organizacje pozarządowe i sektor prywatny działający na terenie regionu;
- koncentracji – oznaczającej skupienie wysiłków całej społeczności regionalnej na realizacji wytyczonych przez strategię kierunków rozwoju,
- otwartości – oznaczającej, iż strategia nie ma charakteru zamkniętego, ponieważ nie pozwala na to stale ewoluująca rzeczywistość. Jej zapisy będą monitorowane, co

⁵ DzU 2001, nr 142, poz. 1590 z późn. zm.

⁶ DzU 2004, nr 116, poz. 1206.

⁷ DzU 2003, nr 80, poz. 717 z późn. zm.

umożliwi szybkie reagowanie w przypadku działań nieprzynoszących oczekiwanych efektów, a tym samym wprowadzanie ewentualnych zmian;

- równości szans – oznaczającej dążenie do zapewnienia równego udziału kobiet i mężczyzn w kreowaniu rzeczywistości regionalnej.

Realizacja głównych założeń strategii powinna przebiegać przy jednoczesnym uwzględnieniu priorytetów rozwojowych innych regionów, zwłaszcza sąsiednich. Zmierzać należy do zacieśniania współpracy międzywojewódzkiej oraz podejmowania inicjatyw służących wzajemnej pomocy w osiąganiu zamierzeń o charakterze ponadregionalnym. Kluczowe znaczenie w tym zakresie będą miały priorytetowe przedsięwzięcia rozwojowe, rekomendowane przez Zarząd Województwa, dotyczące zadań o zasięgu ponadregionalnym – rozwoju i uatrakcyjnienia obszarów górskich i podgórskich południowej Polski poprzez modernizację infrastruktury drogowej (Trasa Sudecka), modernizacji i aktywizacji pasma zrównoważonego rozwoju „Szlak Staropolski” oraz budowy systemu ochrony przeciwpowodziowej górnej Odry wraz z przywróceniem rzece funkcji transportowych.

Dla zwiększenia skuteczności realizacji zapisów strategii wskazane jest, aby samorządy gminne i powiatowe uwzględniały główne kierunki rozwoju województwa w lokalnych dokumentach strategicznych. Ponadto konieczne jest uzyskanie szerokiego poparcia społecznego dla przyjętych w strategii kierunków rozwoju.

Rozwój świadomości obywatelskiej i wzrost uczestnictwa społeczeństwa w życiu publicznym stanowi jeden z ważniejszych do zrealizowania celów, szczególnie w odniesieniu do zasady partnerstwa. Dlatego też konieczne będzie wspieranie inicjatyw obywatelskich, zachęcanie do aktywności społecznej oraz nawiązywanie szerszych kontaktów pomiędzy organizacjami pozarządowymi i sektorem prywatnym, władzami lokalnymi oraz obywatelami.

Istotnym elementem współpracy organów samorządu województwa z organizacjami pozarządowymi jest zlecenie lub powierzenie, w drodze otwartych konkursów, realizacji zadań publicznych. Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z 24 IV 2004 r.⁸ określa główne zasady i warunki realizacji tej współpracy.

Wytyczone kierunki rozwoju realizowane będą również przez partnerstwo publiczno-prywatne (PPP) w celu wykonywania pewnych zadań publicznych przez lub z udziałem podmiotu prywatnego. Kluczowy dla partnerstwa jest podział ryzyka zgodnie z zasadą, iż każda ze stron podejmuje się tego, co pozostaje zgodne z jego specjalizacją (umiejętnościami). Współpraca ta nie ma jednak charakteru doraźnego lub jednorazowego, lecz powinna odbywać się w szerszej perspektywie, w oparciu o regułę, iż podmiot prywatny dostarcza zamówionych usług, a partner publiczny planuje i monitoruje ich wykonanie.

Możliwości realizacji strategii nie stanowią katalogu zamkniętego. Będzie się ona odbywać na podstawie delegacji ustawowych i przy wykorzystaniu wszelkich dostępnych instrumentów prawnych (np. uchwały, decyzje, umowy, porozumienia, a także plany, programy, strategie sektorowe i in.). Wszystkie wykorzystane we wdrażaniu zapisów strategii mechanizmy służyć będą optymalnemu wykorzystaniu potencjału regionu oraz pozyskiwaniu dodatkowych źródeł finansowania wytyczonych kierunków rozwoju.

Koncentracja wysiłku na rzecz zapewnienia niezbędnych do realizacji zapisów strategii środków finansowych spoczywa w głównej mierze na podmiotach sektora publicznego, reprezentowanego przez samorząd wojewódzki, powiatowy oraz gminne jednostki samorządu terytorialnego. Istotne znaczenie w tym obszarze ma partnerskie współdziałanie z niepublicznymi instytucjami gospodarczymi, społecznymi oraz organizacjami pozarządowymi. Bardzo ważne są również relacje samorządu wojewódzkiego i administracji rządowej na poziomie regionalnym i krajowym.

⁸DzU 2003, nr 96, poz. 873 z późn. zm.

Strategia rozwoju województwa będzie realizowana przy udziale środków własnych samorządu, stanie się również podstawą pozyskiwania finansowania zewnętrznego, w tym środków budżetu państwa oraz funduszy unijnych.

Do najważniejszych środków krajowych służących realizacji strategii (poza własnymi samorządu) należą środki z budżetu krajowego, uruchamiane przede wszystkim w ramach Kontraktu Wojewódzkiego oraz grantów globalnych, a także środki finansowe funduszy i agencji centralnych. Użytecznym instrumentem będą także poręczenia i gwarancje Skarbu Państwa udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego za pośrednictwem Funduszu Poręczeń Unijnych, Ministra Finansów lub Rady Ministrów, a także pożyczki na prefinansowanie projektów współfinansowanych ze środków unijnych. Struktura publicznych środków krajowych, które po 2006 r. będą mogły być przeznaczone na realizację strategii, jest trudna do określenia. Postulowane reformy: systemu finansów publicznych państwa, systemu budżetów jednostek samorządu terytorialnego, oraz ewentualne modyfikacje państwowych funduszy celowych i innych form organizacyjnych sektora finansów publicznych mogą istotnie zmienić zasady finansowania procesu wdrażania regionalnych strategii rozwoju.

Głównym źródłem współfinansowania zadań wynikających ze strategii wojewódzkiej są fundusze strukturalne, stanowiące dopełnienie krajowych środków, umożliwiając szybszą realizację założonych celów. Zgodnie z projektem Narodowego Planu Rozwoju 2007–2013, Komisja Europejska zasugerowała uruchomienie w kolejnym okresie programowania jedynie dwóch funduszy strukturalnych – Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego, a także trzeciego instrumentu – Funduszu Spójności. Planowane jest również przesunięcie działań z zakresu rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich do Wspólnej Polityki Rolnej i uruchomienie nowego Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich. Na poziomie regionu niezbędne będą działania informacyjne, promocyjne oraz doradcze dla potencjalnych beneficjentów w celu osiągnięcia wysokiego wskaźnika skuteczności pozyskiwania środków ze wszystkich dostępnych źródeł wspólnotowych.

Do potencjalnych możliwości finansowania realizacji strategii rozwoju województwa poza funduszami strukturalnymi należą:

- Europejski Bank Inwestycyjny – wskazuje się nowe możliwości kredytowania: kredyty bezpośrednie oraz linie kredytowe dla sektora prywatnego; kredyty dla rządu na wsparcie budżetu państwa w zakresie prefinansowania projektów unijnych i inwestycyjnych; bezpośrednie kredyty oraz linie kredytowe za pośrednictwem banków komercyjnych dla samorządów na wsparcie projektów infrastrukturalnych (tzw. *global loans*); pożyczki udzielane za pośrednictwem banków na warunkach komercyjnych dla samorządów i MSP;
- Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) oraz Norweski Mechanizm Finansowy – środki pochodzące z dwóch instrumentów finansowych Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Wsparcie udzielane będzie w formie grantów wypłacanych w rocznych transzach w okresie 2004–2009, łączna przewidywana kwota wsparcia Polski w tym czasie to ok. 533,51 mln euro. Celem tych instrumentów jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG;
- Bank Światowy – którego działalność (pożyczkowa i niepożyczkowa) stanowi istotny instrument rozwoju regionalnego w Polsce. Wsparcie może posłużyć osiągnięciu strategicznych kierunków rozwoju, m.in. poprawie klimatu inwestycyjnego i wzrostowi konkurencyjności, a także ograniczeniu poziomu ubóstwa i wzrostowi zatrudnienia;
- instrumenty krajowe, wspomagające realizację programów współfinansowanych ze środków wspólnotowych oraz innych środków, będą to m.in.:

- partnerstwo publiczno-prywatne, które ma pobudzać infrastrukturalne inwestycje sektora publicznego przez tworzenie optymalnych warunków dla przedsięwzięć z udziałem partnerów prywatnych,
- rewitalizacja miast i miasteczek – nowy instrument rozwojowy dla wzmocnienia potencjału gospodarczego małych i średnich ośrodków miejskich. Jego celem ma być koncentracja działań prorozwojowych na znajdujących się w złej kondycji społeczno-gospodarczej miastach liczących do 100 tys. mieszkańców. Nowy instrument ma nawiązywać do koncepcji inicjatywy wspólnotowej Urban oraz uzupełniać dotychczasową ofertę wspierania rozwoju większych miast (powyżej 100 tys. mieszkańców) Urban II i Urban Plus.

PODZIAŁ KOMPETENCJI W REALIZACJI WYTYCZONYCH KIERUNKÓW ROZWOJU

Dla realizacji strategii oraz osiągnięcia jej celów strategicznych i operacyjnych, istotne jest wskazanie, które z zadań są możliwe do zrealizowania w ramach kompetencji samorządów regionalnego i lokalnych, które zaś pozostają w gestii administracji rządowej.

I CEL STRATEGICZNY:	
INNOWACYJNY REGION Z DOBRZE WYKSZTAŁCONYMI I AKTYWNYMI MIESZKAŃCAMI	
Kompetencje samorządów regionalnego i lokalnych	Kompetencje organów centralnych i innych
I. 1. Efektywna edukacja dla przygotowania społeczeństwa do wymogów rynku pracy	I. 2. Wzrost powiązań nauki z rozwojem regionu
I. 3. Budowanie społeczeństwa informacyjnego i rozwój bazy technicznej na jego potrzeby	I. 5. Wzmocnienie konkurencyjności firm
I. 4. Budowanie efektywnego regionalnego systemu innowacyjności	
I. 6. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego	
II CEL STRATEGICZNY:	
ZAPEWNIENIE DOGODNYCH WARUNKÓW ŻYCIA W REGIONIE	
Kompetencje samorządów regionalnego i lokalnych	Kompetencje organów centralnych i innych
II. 2. Tworzenie warunków dla zwiększenia zatrudnienia	II. 1. Wzmocnienie potencjału ludnościowego
II. 3. Aktywizacja zawodowa osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy	II. 7. Tworzenie warunków dla poprawy zdrowotności mieszkańców i skutecznej pomocy społecznej
II. 4. Korzystne warunki zamieszkania i rozwoju	II. 9. Zachowanie, popularyzacja i wykorzystanie walorów przyrodniczych Opolszczyzny
II. 5. Rewitalizacja miast i miasteczek	
II. 6. Województwo opolskie bezpiecznym regionem	
II. 7. Tworzenie warunków dla poprawy zdrowia mieszkańców i skutecznej pomocy społecznej	
II. 8. Tworzenie warunków dla realizacji potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa	
II. 9. Zachowanie, popularyzacja i wykorzystanie walorów przyrodniczych Opolszczyzny	
III CEL STRATEGICZNY:	
ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY REGIONU	
Kompetencje samorządów regionalnego i lokalnych	Kompetencje organów centralnych i innych
III. 1. Podniesienie standardu infrastruktury komunikacyjnej	III. 1. Podniesienie standardu infrastruktury komunikacyjnej
III. 4. Pełna dostępność mediów technicznych	III. 2. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego
III. 6. Ochrona zasobów i jakości wód podziemnych i powierzchniowych	III. 3. Wzrost poziomu produkcji i wykorzystania energii odnawialnej
III. 7. Ochrona powietrza i ochrona przed hałasem	III. 5. Systemowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe
III. 8. Systemowa gospodarka odpadami i ściekami	III. 7. Ochrona powietrza i ochrona przed hałasem
IV CEL STRATEGICZNY:	
AKTYWIZACJA GOSPODARCZA REGIONU Z ZACHOWANIEM ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	
Kompetencje samorządów regionalnego i lokalnych	Kompetencje organów centralnych i innych
IV. 1. Rozwój sektora MSP	IV. 4. Autostrada A4 jako oś rozwoju gospodarczego
IV. 2. Rozwój sektora usług	IV. 5. Rozwój centrów logistycznych
IV. 3. Wykorzystanie potencjału i umocnienie pozycji znaczących przedsiębiorstw w gospodarce regionu z zastosowaniem proekologicznych technologii	IV. 7. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu
IV. 6. Rozwój i wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu	
IV. 7. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu	
IV. 8. Turystyka jako element rozwoju gospodarczego regionu	

V CEL STRATEGICZNY:**ROZWÓJ FUNKCJI METROPOLITALNYCH AGLOMERACJI OPOLSKIEJ**

Kompetencje samorządów regionalnego i lokalnych	Kompetencje organów centralnych i innych
V. 1. Rozwój węzłowych funkcji komunikacyjnych	V. 1. Rozwój węzłowych funkcji komunikacyjnych
V. 3. Wzmocnienie kulturotwórczej i promocyjnej roli Opola w skali krajowej i międzynarodowej	V. 2. Wzmocnienie opolskiego centrum edukacyjnego
V. 4. Harmonijny rozwój przestrzenny i gospodarczy aglomeracji opolskiej	

VI CEL STRATEGICZNY:**WIELOFUNKCYJNE, RÓŻNORODNE ORAZ ATRAKCYJNE DLA INWESTYCJI I ZAMIESZKANIA OBSZARY WIEJSKIE**

Kompetencje samorządów regionalnego i lokalnych	Kompetencje organów centralnych i innych
VI. 1. Zachowanie i wykorzystanie zasobów kulturowych i przyrodniczych wsi oraz poprawa stanu środowiska	VI. 5. Konkurencyjność i wzrost wielofunkcyjności gospodarstw rolnych
VI. 2. Poprawa zagospodarowania obszarów wiejskich i k	VI. 6. Rozwój przedsiębiorczości oraz poprawa efektywn
VI. 3. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich i rozwój infrastruktury technicznej	
VI. 4. Rozwój turystyki wiejskiej	
VI. 7. Poprawa edukacji oraz rozwój kapitału ludzkiego i społecznego wsi	
VI. 8. Powszechność odnowy wsi i podejścia typu Leader oraz usprawnienie instrumentów sterowania rozwojem	

VII CEL STRATEGICZNY:**ROZWÓJ WIELOKULTUROWEJ TOŻSAMOŚCI ORAZ MIĘDZYNARODOWEJ I KRAJOWEJ WSPÓŁPRACY REGIONALNEJ**

Kompetencje samorządów regionalnego i lokalnych	Kompetencje organów centralnych i innych
VII. 1. Tworzenie warunków do rozwoju wielokulturowej tożsamości regionalnej	VII. 4. Pobudzanie rozwoju gospodarki przez wykorzystanie migracyjnego transferu dochodów i wiedzy
VII. 2. Region jako obszar wielokulturowego społeczeństwa otwartego na świat	
VII. 3. Odwrócenie tendencji migracyjnych oraz stworzenie warunków do reemigracji	
VII. 5. Tworzenie warunków dla podtrzymywania i wzmacniania poczucia więzi z regionem	
VII. 6. Przygotowanie regionu do imigracji	
VII. 7. Zwiększenie atrakcyjności regionu i aktywny udział w polityce regionalnej UE	
VII. 8. Rozwój współpracy transgranicznej i międzyregionalnej	
VII. 9. Wykorzystanie doświadczeń współpracy zagranicznej regionu i jego podmiotów gospodarczych do zwiększania atrakcyjności województwa	

MONITOROWANIE I OCENA REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Monitoring stanowi istotny etap w procesie realizacji strategii, poprzedzając zazwyczaj działania o charakterze ocennym (ewaluację) oraz działania zmierzające do wprowadzenia zmian w treści dokumentów strategicznych (aktualizację) w myśl zasady, że obserwacji i analizie dokumentu z punktu widzenia jego spójności z wszelkimi istotnymi uwarunkowaniami rozwoju województwa powinna towarzyszyć ocena dotychczasowych zapisów treści i podejmowanie działań korygujących dokument. Monitoring odbywa się w wyznaczonych przekrojach czasowych i umożliwia dokonywanie analiz trafności wyboru założonych kierunków rozwoju, efektywności wykorzystania zasobów regionu i zakresu ich osiągnięcia.

Podstawowym źródłem informacji o zachodzących w regionie zmianach powinny być dane zbierane, gromadzone i opracowywane przez samorząd województwa, odpowiedzialny jednocześnie za ich analizę, przeprowadzaną we współpracy z wyspecjalizowanymi instytucjami funkcjonującymi w regionie opolskim. Elementem poprzedzającym działania związane z procesem monitorowania realizacji strategii powinno być przygotowanie diagnozy stanu wyjściowego regionu, umożliwiające identyfikację obszarów problemowych oraz przewidzianych do zastosowania mierników ilościowych i jakościowych. Zestaw wskaźników zaproponowany w aneksie ma charakter wyjściowy, ale umożliwia ocenę trafności wyboru i stopnia osiągnięcia kierunków rozwoju regionu. Ich zakres i szczegółowość mogą być zmieniane i uszczegóławiane w toku realizacji strategii. Uwagę należy zwrócić również na kwestię dostępności informacji i ich porównywalność zarówno w czasie, jak i w ujęciu przestrzennym.

Przedmiotem monitoringu będzie województwo opolskie, pojmowane jako system regionalny. Oznacza to, że proces ten będzie uwzględniał: społeczność regionalną, gospodarkę, środowisko przyrodnicze oraz otoczenie zewnętrzne regionu (powiązania i relacje z innymi regionami). Analiza dokonujących się zmian musi być prowadzona na poziomie województwa oraz w powiatach i gminach, w odniesieniu do wyznaczonych w strategii kierunków rozwoju.

Podmiotem odpowiedzialnym za proces monitorowania będzie Zarząd Województwa Opolskiego, który wszelkie czynności w ramach monitoringu prowadzi będzie za pośrednictwem departamentu właściwego ds. rozwoju regionalnego.

W ramach systemu monitorowania powołany zostanie także komitet monitorujący realizację strategii, w celu uniknięcia jednostronnych ocen tego procesu. Będzie on wskazywać kryteria i sposoby monitorowania oraz częstotliwość i zakres koniecznych do oceny analiz. Komitet powinien liczyć 5–8 osób, które reprezentować będą Zarząd Województwa Opolskiego (co najmniej 2 osoby), Sejmik Województwa Opolskiego, Wojewodę Opolskiego oraz opolskie środowiska naukowe (eksperti).

Podmiotami współpracującymi z Zarządem w procesie monitorowania będą departamenty merytoryczne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, jednostki samorządu województwa, jednostki samorządu terytorialnego, organy administracji rządowej w województwie oraz wyspecjalizowane instytucje naukowo-badawcze funkcjonujące w regionie opolskim. Ponadto podmiotem współpracującym z Zarządem w procesie monitorowania będzie również komitet monitorujący, który w porozumieniu z nim dokona oceny procesu wdrażania strategii.

Monitoring powinien mieć charakter stałych obserwacji. Ich integralną częścią będzie dokonywanie cyklicznych analiz i ocen, dla których okresem sprawozdawczym będzie jeden rok kalendarzowy.

Działania podejmowane w ramach monitoringu strategii rozwoju prowadzone będą w dwóch fazach – zadań realizowanych przez departament właściwy ds. rozwoju regionalnego i zadań wykonywanych przez Zarząd Województwa.

Do zakresu podmiotowego działań podejmowanych przez departament właściwy ds. rozwoju regionalnego należeć będzie:

- stworzenie listy podmiotów, których działalność w okresie sprawozdawczym miała istotne znaczenie dla realizacji kierunków rozwoju,
- stworzenie i uzgodnienie listy pracowników departamentów merytorycznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, zobligowanych do gromadzenia i przekazywania do departamentu właściwego ds. rozwoju regionalnego informacji na temat realizacji strategii.

Przedmiotem działań podejmowanych przez departament właściwy ds. rozwoju regionalnego będzie przede wszystkim:

- opracowanie szczegółowego zakresu informacji koniecznego do uzyskania ze źródeł zewnętrznych (Urząd Statystyczny w Opolu, podmioty realizujące strategię) oraz z departamentów merytorycznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, z uwzględnieniem kierunków rozwoju i z wykorzystaniem wskaźników opracowanych w tym samym układzie,
- cykliczne kierowanie zapytań o informacje na temat wdrażania strategii do źródeł zewnętrznych i wewnętrznych,
- gromadzenie informacji na bieżąco w ciągu całego roku sprawozdawczego, które powinny zostać ujęte w raporcie rocznym,
- zebranie informacji uzyskanych w wyżej wymieniony sposób w spójny raport roczny, który stanowić będzie odzwierciedlenie stanu istniejącego (zrealizowane kierunki rozwoju). Umożliwią one ocenę procesu realizacji zapisów strategii oraz sformułowanie wniosków, które zostaną uwzględnione w dalszych działaniach,
- przekazanie raportu do wiadomości Zarządu Województwa.

Do najważniejszych zadań podejmowanych przez Zarząd Województwa w ramach monitoringu i ewaluacji będzie należeć:

- ocena zakresu realizacji założeń i kierunków rozwoju wyznaczonych w strategii (ocena osiągniętych rezultatów oraz rozbieżności między wyznaczonymi kierunkami a efektami),
- podjęcie decyzji odnośnie do dalszych działań:
 - kontynuacja działań w dotychczasowym układzie,
 - wprowadzenie zapisów korygujących,
 - rozpoczęcie procesu aktualizacji strategii.

System monitoringu strategii rozwoju województwa opolskiego powinien umożliwiać szybkie reagowanie w przypadku działań nieprzynoszących oczekiwanych efektów, a tym samym wprowadzanie ewentualnych zmian do zapisów strategii. Ponadto powinien zakładać włączanie aktorów rozwoju regionalnego w proces oceny, modyfikacji lub aktualizacji strategii oraz realizację planowania strategicznego jako procesu o charakterze ciągłym.

Środki finansowe na potrzeby informacyjne monitoringu, jak i analizę zmian oraz ocenę stopnia osiągania wyznaczonych kierunków rozwoju muszą być zabezpieczone w budżecie podmiotu sporządzającego strategię regionalną – Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego.

SŁOWNIK DO „STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO”

Aglomeracja miejska – typ układu osadniczego z zespołem miejscowości miejskich i wiejskich skupionych wokół jednego ośrodka o funkcjach centralnych. Jest to koncentracja, zbiór, zgrupowanie (kilkunastu lub więcej) jednostek osadniczych, ściśle ze sobą powiązanych funkcjonalnie, znajdujących się w niedalekiej odległości od siebie i przejawiających tendencję do dalszego rozwoju w kierunku coraz ściślejszej współpracy gospodarczej, społecznej i kulturalnej, zmierzających do integracji w coraz bardziej zwarty kompleks. Aglomeracja znajduje się w stanie ciągłego przekształcania, rozwoju i wzrostu (rzadko regresji).

Analiza SWOT – metoda pozwalająca przeanalizować atuty i słabości regionu/przedsiębiorcy/sektora/gospodarki wobec szans i zagrożeń stwarzanych przez otoczenie. Skrót SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich słów: *strenghts* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse), *threats* (zagrożenia)⁹. Identyfikacja wymienionych czterech grup czynników pozwala sformułować taką strategię działania, która wykorzystywałaby mocne strony i szanse oraz neutralizowałaby lub łagodziła słabości i zagrożenia.

BAT (skrót od ang. nazwy *Best Available Technology* – najlepsza dostępna technologia) – opis, przedstawiający najlepsze, z punktu widzenia ochrony środowiska i sprawdzające się w praktyce metody prowadzenia działalności produkcyjnej. Określenie tych metod jest każdorazowo wynikiem wielostronnej i kompleksowej analizy słabych i mocnych stron zastosowanych rozwiązań konstrukcyjnych i technik prowadzenia działalności. Przedsiębiorstwo starając się o pozwolenie zintegrowane (zob. IPPC) będzie musiało uwzględnić wymogi BAT.

Biomasa – stanowi trzecie, co do wielkości na świecie, naturalne źródło energii. Według definicji Unii Europejskiej, biomasa obejmuje wszelkie substancje organiczne pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, jak też wszelkie pochodne substancje uzyskane z przerobu surowców pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z 9 XII 2004 r., biomasa to stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji¹⁰.

B + R – skrót od wyrazów: badania (B) + rozwój (R) – działalność badawczo-rozwojowa¹¹. Rozwój gospodarczy uzależniony jest współcześnie od postępu naukowo-technicznego, który określa jego kierunki i tempo. Traktat Rzymski z 1957 r. (art. 130 f) zakłada konieczność umocnienia pozycji naukowej i technologicznej Wspólnoty Europejskiej na rynku światowym. Celem działania Wspólnoty w sferze B + R jest koordynacja polityk poszczególnych państw członkowskich oraz postulowanie i wdrażanie programów naukowo-badawczych, szczególnie jeśli chodzi o problemy badawcze, które ze względu na wielodyscyplinowość, wysokość nakładów, kadre naukową mogą być lepiej, szybciej i efektywniej realizowane wspólnie. Polityka B + R Wspólnoty nastawiona jest też na kształtowanie spójności między działaniami podejmowanymi na tym polu przez poszczególne państwa, a także na udostępnianie wyników badań małym i średnim

⁹ www.npr.gov.pl

¹⁰ www.biomasa.org – Polska Izba Biomasy

¹¹ www.npr.gov.pl

przedsiębiorstwom. Ma to wspierać i w efekcie zmniejszać różnice technologiczne między regionami i tworzyć lepsze warunki równej konkurencji¹².

Cel operacyjny – precyzyjnie oszacowany cel w konkretnym obszarze działań, który służy osiągnięciu celu strategicznego.

Cel strategiczny – cel określony w szerszej perspektywie sektorowej, regionalnej lub krajowej, do której ma się przyczynić realizacja projektu. To sprecyzowanie pożądanego obrazu rzeczywistości w horyzoncie czasowym objętym programem (tu: strategii rozwoju)¹³. Odpowiada na pytanie: co, ile i do kiedy zamierza osiągnąć przywództwo regionalne. Dotyczy regionu jako całości. Jest odpowiedzią na wyzwania i problemy strategiczne, przed którymi stoi region w długim, średnim i krótkim terminie¹⁴. Jest realizowany przez cele operacyjne.

COI – skrót oznaczający centrum obsługi inwestora. Istota działalności COI winna sprowadzać się do kompleksowej obsługi inwestorów, od wypromowania i zaprezentowania ofert, przez doradztwo prawne, finansowe, pomoc administracyjną, aż do ostatecznego sfinalizowania kontraktów inwestycyjnych.

Diagnoza strategiczna – identyfikacja najważniejszych uwarunkowań, szans i zagrożeń, a w efekcie podstawowych problemów wymagających rozwiązania na szczeblu centralnym.

Długofalowa strategia rozwoju regionalnego kraju – dokument planistyczny określający cele i kierunki rozwoju regionalnego państwa na okres 25 lat.

Dochód narodowy brutto – dochód danego kraju wynikający z prowadzonej w nim działalności produkcyjnej w pewnym okresie, zwykle roku. W krajach o rozwiniętej gospodarce rynkowej stosuje się następujące mierniki dochodu narodowego: produkt narodowy brutto (PNB), całkowita wartość produkcji danego kraju, niezależnie od miejsca świadczenia usług czynników produkcji, tzn. w kraju lub za granicą; suma wartości wszystkich dóbr (inwestycyjnych i konsumpcyjnych) wraz z wydatkami rządu na dobra i usługi¹⁵.

Dywersyfikacja produkcji – zróżnicowanie, rozgałęzienie, urozmaicenie produkcji, rozszerzanie jej na różnorakie, odległe od siebie dziedziny, zwłaszcza po to, aby straty poniesione w jednej móc wyrównywać zyskami osiągniętymi w innej branży¹⁶.

Efektywność wykorzystania środków – kryterium ewaluacyjne porównujące wielkość nakładów na rzecz realizacji programu (np. finansowych, administracyjnych, ludzkich) z rzeczywistymi osiągnięciami¹⁷.

EMAS (skrót od ang. nazwy *Eco Management and Audit Scheme* – europejski system ekozarządzania i audytu) – dyrektywa unijna dotycząca systemu zarządzania środowiskowego i umożliwiająca dobrowolne uczestnictwo organizacji w ekozarządzaniu i

¹² B. B i d z i ń s k a-J a k u b o w s k a, *Unia Europejska. Akcesja Polski do UE*, Uniwersytet Opolski, Opole 2004.

¹³ www.npr.gov.pl

¹⁴ A. K l a s i k, *Strategie regionalne. Formułowanie i wprowadzanie w życie*, Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice 2002.

¹⁵ *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, Warszawa 2004.

¹⁶ www.sloownik-online.pl/kopalinski

¹⁷ www.npr.gov.pl

programie audytów. Pod pojęciem systemu zarządzania środowiskowego rozumiany jest zespół czynności podejmowanych przez przedsiębiorstwo w celu ochrony środowiska, z uwzględnieniem procesów technicznych, wyposażenia, środków zaradczych, jak również zasad nadzoru i kontroli. System zarządzania środowiskowego powinien stanowić integralną część całego systemu zarządzania obejmującego strukturę organizacyjną, zakresy odpowiedzialności, procedury, sposoby postępowania i zasoby środków służące do określania i realizacji polityki środowiskowej. Problematyka zarządzania środowiskowego objęta jest rozporządzeniem nr 761/2001 Rady Unii Europejskiej.

Euroregion – jednoznacznie określony i wydzielony obszar przygraniczny dwóch lub więcej państw, które współpracując ze sobą przez samorządy lokalne, rozwiązują wspólne problemy mieszkańców, łagodzą wzajemne uprzedzenia. Można go zdefiniować jako formalną strukturę współpracy transgranicznej przedstawicieli społeczeństw oraz władz lokalnych i regionalnych, a także partnerów gospodarczych i kulturalnych. Wspólne projekty najczęściej obejmują: transport, handel, ekologia czy użytkowanie energii. Podejmowanie wspólnych inicjatyw w zakresie rozwoju regionalnego i ochrony środowiska ułatwia rozwiązywanie problemów już na szczeblu lokalnym¹⁸. W Unii Europejskiej euroregiony były silnie promowane jako rozwiązania pilotażowe, poprzedzające i przygotowujące integrację krajów członkowskich. Funkcjonowanie euroregionów zostało uregulowane przez Europejską konwencję ramową o współpracy transgranicznej (z 1980 r.) oraz Europejską Kartę Regionów Granicznych i Transgranicznych (z 1995 r.). Celem euroregionów jest przede wszystkim współpraca gospodarcza, rozwój połączeń komunikacyjnych, ochrona środowiska, działalność kulturalno-edukacyjna i turystyka. Współpraca euroregionalna jest najściślejszą i najbardziej zinstytucjonalizowaną formą współdziałania transgranicznego¹⁹.

EUROSTAT – Urząd Statystyczny Wspólnoty Europejskiej (mający swą siedzibę w Luksemburgu), zapewnia kompleksową obsługę instytucji unijnych i obywateli Unii Europejskiej w zakresie informacji statystycznej. Gromadzi dane z krajów członkowskich i kandydujących, opracowuje i udostępnia oficjalne statystyki, które spełniają standardy jakości, obiektywności, niezależności naukowej i tajemnicy statystycznej. Współpracuje z krajowymi urzędami statystycznymi w zakresie rozwoju statystyki²⁰.

E-usługi – usługi świadczone drogą elektroniczną. Zgodnie z ustawą z 18 VII 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (DzU nr 144, poz. 1204 z późn. zm.), za usługi takie uważa się te, których wykonanie następuje przez wysyłanie i odbieranie danych za pomocą systemów teleinformatycznych, na indywidualne żądanie usługobiorcy, bez jednoczesnej obecności stron, przy czym dane te są transmitowane za pośrednictwem sieci publicznych. E-usługi to np.: dokonywanie zakupów w sklepach internetowych, zakładanie kont bankowych i dokonywanie operacji bankowych, pobieranie programów, uczestniczenie w licytacjach, aukcjach.

Funkcje metropolitalne – funkcje wielkich miast i zespołów miejskich. W zależności od stopnia ich ukształtowania i wyspecjalizowania, jakości i unikatowości mają one charakter regionalny, narodowy, kontynentalny, a nawet globalny. Powinny zapewniać zewnętrzną ekspansję macierzystego regionu w skali wewnątrz krajowej i międzynarodowej²¹. Funkcje metropolitalne mają właściwości dóbr rzadkich oraz charakteryzują się wysoką jakością podstawowych funkcji usługowych (w tym również wysoką jakością przestrzeni).

¹⁸ K. S z c z y g i e l s k i, *Zarządzanie przestrzenią. Wybrane zagadnienia z zakresu polityki regionalnej i przestrzennej*, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu, Opole 2003.

¹⁹ www.euroregion-beskidy.pl

²⁰ www.npr.gov.pl

²¹ K l a s i k, *op. cit.*

Główne składowe rozwoju regionalnego – procesy rozwojowe w układach regionalnych polegające na głębokiej transformacji ustrojowej oraz strukturalnej i obejmujące takie składowe subprocesy, jak: rozwój instytucjonalny, restrukturyzacja działalności gospodarczej, rozwój technologiczny i innowacje, wzrost ruchliwości zasobów ludzkich i zwiększona migracja ludności, rozwój kapitału ludzkiego i sektora usług, wzrost jakości środowiska i życia oraz wzbogacanie tożsamości kulturowej regionów.

Gospodarka oparta na wiedzy – gospodarka, którą cechuje szybki rozwój dziedzin związanych z przetwarzaniem informacji i rozwojem nauki, głównie gałęzi przemysłu zaliczanych do tzw. wysokiej techniki, a także technik i usług społeczeństwa informacyjnego²².

GZWP – skrót oznaczający główne zbiorniki wód podziemnych.

Humanizacja osiedli – działania ukierunkowane na przekształcenie osiedli z wielkiej płyty, tzw. blokowisk, które powinny zmierzać do poprawy przestrzennej i społecznej struktury osiedli. Obejmują one przebudowę budynków (ich docieplenie, zmianę elewacji), zmianę najbliższego otoczenia (tereny zielone, miejsca, gdzie można atrakcyjnie spędzać wolny czas), przemiany osiedli w skali urbanistycznej i ich powiązań z otoczeniem. Termin ten powstał w związku z nasilającą się krytyką blokowisk i zarzutami dotyczącymi ich wartości użytkowej i estetycznej, monotonii, a także występującymi w nich niekorzystnymi zjawiskami społecznymi.

ICT (skrót od ang. nazwy *Information and Communication Technology*) – oznaczający sektor informacyjnych i telekomunikacyjnych technologii.

Inkubator przedsiębiorczości – niekomercyjny instrument rozwoju przedsiębiorczości, którego celem jest ułatwienie powstania i funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw²³. Jest to instrument wspomagający tworzenie nowych miejsc pracy oraz narzędzie umożliwiające pomoc w rozwijaniu różnych rodzajów działalności gospodarczej, prowadzący do powstania coraz większej liczby firm wykorzystujących w swojej działalności wysoko rozwinięte technologie²⁴.

Innowacyjność – zdolność przedsiębiorstw do tworzenia i wdrażania innowacji oraz faktyczna umiejętność wprowadzania nowych i zmodernizowanych wyrobów, nowych lub zmienionych procesów technologicznych lub organizacyjno-technicznych²⁵.

Instytucje otoczenia biznesu – jednostki systemu finansowo-ubezpieczeniowego, organizacje ułatwiające nawiązywanie kontaktów gospodarczych oraz wspierające rozwój gospodarczy.

IPPC (skrót od ang. nazwy *Integrated Pollution Prevention and Control* – zintegrowane zapobieganie i ograniczanie zanieczyszczeń) – dyrektywa unijna z 24 IX 1996 r. w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń. Zasadniczym celem tej dyrektywy jest zapewnienie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń wprowadzanych do

²² www.npr.gov.pl

²³ M. K o z a k, A. P y s z k o w s k i, R. S z e w c z y k, *Słownik rozwoju regionalnego*, Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, Warszawa 1997.

²⁴ *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*, [Aut]: W. Dziemianowicz i in., Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 2000.

²⁵ www.npr.gov.pl

powietrza, wody i ziemi, tak aby zagwarantować wysoki stopień ochrony środowiska jako całości. Polska wprowadziła IPPC do swojego prawodawstwa ustawą Prawo ochrony środowiska z 27 IV 2001 r. Stosownie do zasad IPPC przedsiębiorstwo zamiast uzyskiwać jedną zgodę na określoną emisję pyłów, drugą – na ścieki, trzecią na odpady itd., powinno uzyskać jedną, która obejmować będzie wszelkie aspekty uciążliwości dla środowiska – z hałasem włącznie (pozwolenie zintegrowane). Oznacza to, że każde przedsiębiorstwo starające się o IPPC musi ustalić, jak jego działalność wpływa na środowisko traktowane jako złożona całość, a następnie zastosować wszelkie dostępne środki minimalizujące ekologiczną uciążliwość firmy.

ISIC (skrót od ang. nazwy *International Standard Industrial Classification of all Economic Activities* – Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Rodzaju Działalności) – dokument zawierający strukturę oraz opisy zakresów grupowań na różnych poziomach klasyfikacji²⁶.

Klaster (grono) – geograficzne skupiska wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, zakładów działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi instytucji (np. uniwersytetów, jednostek normalizacyjnych i stowarzyszeń branżowych) w poszczególnych dziedzinach, konkurujących między sobą, ale także współpracujących. Klastry, osiągające masę krytyczną i odnoszące niezwykle sukcesy konkurencyjne w określonych dziedzinach działalności, są uderzającą cechą niemal każdej gospodarki narodowej, regionalnej, stanowej, a nawet wielkomiejskiej, zwłaszcza w krajach gospodarczo rozwiniętych²⁷.

Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju (KPPZK) – dokument planistyczny określający przyrodnicze, kulturowe, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania oraz cele polityki przestrzennej Polski. Dokument ten stanowi podstawę dla programowania ponadlokalnych przedsięwzięć publicznych, wpływających na przestrzenne zagospodarowanie kraju. Obecnie trwają prace nad aktualizacją KPPZK, gdyż dokument ten, przyjęty przez Radę Ministrów 5 X 1999 r., nie uwzględniał wielu ważnych czynników, które będą kształtowały polską przestrzeń i polską politykę przestrzenną w nadchodzących dwóch dekadach (m.in. członkostwa Polski w Unii Europejskiej).

Konkurencyjność regionu – zespół cech decydujących o atrakcyjności regionu z punktu widzenia lokowania inwestycji lub miejsca zamieszkania; to także wyraz przewagi technologicznej lub niższych cen produktów i usług wytwarzanych w regionie, w porównaniu z innymi regionami.

Konkurencyjność regionu międzynarodowa – zdolność wytwarzania przez region dóbr i usług znajdujących odbiorców na rynku międzynarodowym i posiadanie przez region bazy ekonomicznej złożonej z sektorów międzynarodowych, mających trwałą perspektywę rozwojową²⁸.

Kontrakt wojewódzki – umowa zawarta pomiędzy Radą Ministrów a samorządem województwa, określa zakres i tryb oraz warunki realizacji działań wynikających z regionalnych programów operacyjnych²⁹. W trakcie rokowań związanych z zawarciem oraz zmianą kontraktu Rada Ministrów jest reprezentowana przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, a samorząd województwa przez marszałka województwa. Kontrakt

²⁶ www.kpim.gov.pl

²⁷ M. E. Porter, *Porter o konkurencji*, PWE, Warszawa 2001.

²⁸ Klasiak, *op. cit.*

²⁹ www.npr.gov.pl

jest podpisywany przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego oraz marszałka województwa, po uzyskaniu uprzedniej zgody na tę czynność odpowiednio Rady Ministrów oraz sejmiku województwa. Kontrakt określa: działania objęte kontraktem, prawa i obowiązki stron, tryb i harmonogram wykonania działań, a także zasady nadzoru nad ich wykonywaniem, łączne nakłady na wykonanie działań objętych kontraktem, działania, okresy realizacji oraz źródła finansowania, sposób i terminy rozliczeń finansowych, zakres i tryb sprawozdawczości, zasady oceny i sposób kontroli wykonania działań, w tym kontroli finansowej, postępowanie w przypadku wykrycia nieprawidłowości w wykonaniu lub finansowaniu działań, zasady i tryb rozwiązywania sporów oraz zaspokajania roszczeń stron kontraktu, w tym roszczeń finansowych. Kontrakt zawierany jest na okres zgodny z zakresem obowiązywania Narodowego Planu Rozwoju³⁰.

Kształcenie ustawiczne – to proces ciągłego doskonalenia kwalifikacji ogólnych i zawodowych, który trwa przez całe życie człowieka. Polega na permanentnym przystosowywaniu się do przeobrażeń ekonomicznych, kulturalnych i naukowych we współczesnym świecie, gdyż wykształcenie, uzyskane w szkole, staje się z czasem przestarzałe. Powinno być w miarę upływu czasu kontynuowane i uzupełniane. Kształcenie ustawiczne jest prowadzone przez placówki publiczne oraz niepubliczne³¹.

LEADER – inicjatywa Wspólnoty polegająca na wsparciu projektów rozwoju obszarów wiejskich, zwłaszcza lokalnych przedsięwzięć pilotażowych. Inicjatywa ta jest w całości finansowana przez Sekcję Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej³². Pomoc z LEADER przeznaczona jest na oddolne tworzenie i realizację strategii rozwoju danego terytorium, a nie na konkretne projekty, których temat jest z góry narzucony. Lokalna społeczność musi zorganizować się w lokalną grupę działania (LGD) i przedstawić strategię rozwoju swojego regionu. Wówczas dostaje do dyspozycji pulę środków finansowych (tzw. grant globalny), którą może dość swobodnie rozporządzać w ramach przyjętej strategii³³. W obrębie programu przewiduje się dwa schematy działania i pomocy: schemat I – promocja, informowanie i szkolenie jako etap wstępny przygotowujący opracowanie strategii. Obejmuje on opracowanie ekspertyz, prace studyjne, analizy, pomoc w tworzeniu LGD. Schemat II – finansowanie kosztów operacyjnych funkcjonowania i prowadzenia LGD, promowanie regionu, w tym organizacja imprez kulturalnych, targów, wystaw, konkursów, itp., informacja, szkolenia, współpraca międzyregionalna, doradztwo i ekspertyzy³⁴.

Ład przestrzenny – ukształtowanie przestrzeni tworzące harmonijną całość oraz uwzględniające w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne.

Migracja – w ogólnym ujęciu obejmuje zjawiska wiążące się z przemieszczaniem ludności pomiędzy jednostkami przestrzennymi – miastami, gminami, regionami, państwami. Pojęciem migracja rozumie się również wędrowkę, ruch ludności mający na celu zmianę miejsca pobytu na stałe lub okresowo, zarówno w obrębie danego kraju (migracje

³⁰ Ustawa z 20 IV 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju – DzU nr 116, poz. 1206

³¹ www.lpraca.gov.pl

³² www.npr.gov.pl

³³ www.ukie.gov.pl

³⁴ B. B i d z i ń s k a-J a k u b o w s k a, J. K o p r o w s k i, *Szansa dla polskiego rolnictwa i rolników. Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej*, Wydawnictwo MS, Opole 2004.

wewnętrzne, krajowe), jak i z jednego kraju do drugiego (migracje zewnętrzne – emigracja i imigracja). Migracja obejmuje także zjawiska przenoszenia się i przesiedlania ludności³⁵.

Mikroprzedsiębiorca – za mikroprzedsiębiorcę uważa się takiego przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług, a także operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 2 mln euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 2 mln euro.

Misja strategii rozwoju – uzasadnienie sensu istnienia strategii rozwoju, główne jej przesłanie. Charakteryzuje ona główne cechy społeczności regionalnej oraz regionu jako jednostki przestrzennej, które zostaną osiągnięte przez proces wdrażania i realizacji strategii rozwoju. Zwykle misja strategii rozwoju ma charakter definicyjny i wymienia podstawowe, kształtowane cechy struktury regionalnej.

Mobilność społeczna – zmiana przez jednostki albo grupy ich miejsca w przestrzeni (migracja) lub w układzie społecznym (awans, degradacja), ruchliwość społeczna³⁶.

Monitoring regionalny – śledzenie procesu realizacji strategii regionalnej i ustalanie stopnia osiągnięcia celów strategicznych w porównaniu z uzyskanymi wynikami i rezultatami.

Monitorowanie – proces systematycznego zbierania i analizowania informacji finansowych i rzeczowych dotyczących wdrażania projektów, programów i Narodowego Planu Rozwoju³⁷.

MŚP – skrót oznaczający małe i średnie przedsiębiorstwa. Za małego przedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie mniej niż 50 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług a także operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 10 mln euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 10 mln euro. Za średniego przedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie mniej niż 250 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług a także operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 50 mln euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 43 mln euro.

Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego (NSRR) – jest formalnym dokumentem prawnym przyjętym uchwałą Rady Ministrów w dniu 28 XII 2000 r. Formuluje on strategię rozwoju regionalnego jako część strategii rozwoju społeczno-gospodarczego państwa, która zmierza do realizacji ogólnonarodowych celów rozwoju, określonych w odniesieniu do przestrzeni Polski i Europy. NSRR jest jednym z narzędzi tworzonego systemu polityki rozwoju regionalnego w Polsce, określając cele, priorytety i kryteria wyodrębniania obszarów wsparcia, zasady i kryteria wsparcia finansowego programów wojewódzkich ze strony polityki rozwoju regionalnego państwa³⁸.

³⁵ *Słownik języka polskiego*, pod red. M. Szymczaka, t. 2, Warszawa 1992.

³⁶ www.swo.pwn.pl

³⁷ www.npr.gov.pl

³⁸ S z c z y g i e l s k i, *op. cit.*

Narodowy Plan Rozwoju (NPR) – średniookresowy dokument określającym cele rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, w tym wspierane cele rozwoju regionalnego oraz sposoby ich osiągnięcia w okresie określonym w tym Planie.

NUTS – zob. Wspólna Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych.

Obszar metropolitalny – obszar wielkiego miasta oraz powiązanych z nim funkcjonalnie bezpośredniego otoczenia, ustalony w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

Obszary wiejskie – łącznie tereny gmin wiejskich oraz gmin miejsko-wiejskich z wyłączeniem powierzchni miast.

Ocena oddziaływania na środowisko – badanie polegające na określeniu, opisie i ocenie bezpośrednich i pośrednich skutków danego przedsięwzięcia dla człowieka oraz komponentów środowiska przyrodniczego (fauny, flory, wód, gleb, powietrza, klimatu, krajobrazu), oddziaływania między tymi elementami, dóbr materialnych i dziedzictwa kultury. Ocena wpływu na środowisko powinna być dokonana zgodnie z prawem polskim i odpowiednimi dyrektywami UE, dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego.

Ocena strategii regionalnej – ocena dotychczasowych zapisów strategii, a także podejmowanie działań korygujących dokument wymaga posługiwania się różnymi kryteriami. Rekomendowane warianty strategiczne powinny być trafne w zestawieniu z diagnozą regionu i zgodne z wizją jego rozwoju. Powinny zapewniać realizację celów regionu i być wykonalne ze względu na posiadane instrumenty i środki³⁹.

Odnowa Wsi – regionalny program aktywizacji społeczności lokalnych. Jest jednym z celów Sektorowego Programu Operacyjnego. Odnowa wsi obejmuje bardzo szerokie spektrum działań, wpływających na podwyższenie jakości życia na wsi i tożsamości mieszkańców wsi. Działanie oznacza wspieranie projektów inwestycyjnych inicjowanych przez środowiska lokalne, które obejmują opis planowanych zadań mających na celu zachowanie specyficznej lokalnej architektury, sztuki ludowej, zabytków sakralnych i świeckich, organizowanie tradycyjnych świąt i uroczystości, tworzenie i utrzymanie zespołów artystycznych, itp.⁴⁰. Siłą odnowy wsi są najważniejsze wartości związane z historią, kulturą, tradycją – wszystkim tym, co można objąć pojęciem dziedzictwa kulturowego wsi, zarówno w aspekcie materialnym, jak i niematerialnym. To szeroki wachlarz przedsięwzięć, wynikających z potrzeb mieszkańców. Mogą one dotyczyć zarówno miejsc spotkań wiejskich (place, centra wsi, sale, świetlice), obiektów historycznych, zabytkowych, przestrzeni wiejskiej (zieleni, chodniki, stawy), jak i imprez kulturalnych (festyny, imprezy cykliczne, tematyczne), folkloru (zespoły taneczne, orkiestry), sportu i kultury fizycznej (boiska, siłownie, szlaki piesze, ścieżki rowerowe, zagospodarowanie kąpielisk, plaż), bezpieczeństwa (place zabaw, ograniczenie ruchu kołowego, parkingi), jak również ochrony środowiska (sanitariaty, kosze na śmieci)⁴¹. Z pomocy mogą korzystać gminy, instytucje kulturalne, których organem założycielskim jest samorząd. Wnioski przyjmują właściwe urzędy marszałkowskie⁴².

Okres programowania – okres obowiązywania dokumentów programowych, stanowiących podstawę ubiegania się o pomoc ze strony Komisji Europejskiej. Kolejne okresy programowania w czasie ubiegania się Polski o akcesję i członkostwo w Unii Europejskiej to lata 1993–1999, 2000–2006 i 2007–2013.

³⁹ Klasik, *op. cit.*

⁴⁰ Bidzińska-Jakubowska, Koprowski, *op. cit.*

⁴¹ www.odr.net.pl

⁴² Bidzińska-Jakubowska, Koprowski, *op. cit.*

III paneuropejski korytarz transportowy – paneuropejskie korytarze transportowe ustanowione zostały na konferencjach na temat transportu organizowanych przez Parlament Europejski i Komisję Europejską na Krecie (1994 r.) oraz w Helsinkach (1997 r.). Przez terytorium Polski przebiegają cztery korytarze paneuropejskie. III paneuropejski korytarz transportowy jest drogową i kolejową trasą przebiegającą po północnej stronie pasma górskiego Sudetów i Karpat, od południowych Niemiec, przez południową Polskę, zachodnią Ukrainę, aż po Kijów nad Dnieprem. W Polsce łączy najważniejsze ośrodki jej południowej części: Legnicę, Wrocław, Opole, Gliwice, Katowice, Kraków, Rzeszów, Przemyśl.

Park przemysłowy – przygotowane przez gminę tereny przemysłowe dla firm chcących inwestować. Stanowią miejsce lokalizacji zakładów, które z powodu zakończenia „inkubowania” w inkubatorze muszą gdzieś kontynuować produkcję. Takie tereny powinny być uzbrojone w podstawowe media oraz mieć przygotowane drogi. Szczególnym rodzajem parków przemysłowych są utworzone w Polsce specjalne strefy ekonomiczne, w których inwestorzy mogą uzyskać zwolnienia podatkowe⁴³.

Park technologiczny – to instytucja, wspierająca wszelkie działania, które wymagają wysokiego stopnia innowacyjności. Klientem parku technologicznego może zostać każdy, a szczególnie małe i średnie przedsiębiorstwo, kto chciałby założyć firmę opartą na nowoczesnych technologiach lub unowocześnić i ulepszyć dotychczasową produkcję. Park technologiczny pomaga w: opracowaniu projektu przedsięwzięcia innowacyjnego, ocenie ryzyka, opracowaniu biznesplanu, projektów i wniosków o granty i środki pomocowe, w kojarzeniu partnerów do realizacji przedsięwzięć innowacyjnych, pozyskiwaniu terenów, lokali, niezbędnego wyposażenia do realizacji projektu, wystąpieniach do instytucji finansowych i administracji lokalnej, nawiązaniu kontaktów międzynarodowych, w działaniach marketingowych, promocji produktów w kraju i za granicą⁴⁴.

Parlament Europejski (PE) – jednoizbowy parlament reprezentujący obywateli państw należących do Unii Europejskiej. Oficjalną siedzibą jest Strasburg, choć komisje parlamentarne i władze klubów mieszczą się w Brukseli⁴⁵. Obecny Parlament Europejski wywodzi się ze Zgromadzenia Parlamentarnego Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali. Po utworzeniu EWG i EURATOM-u, na mocy układu o fuzji instytucji Wspólnot Europejskich powstało Europejskie Zgromadzenie Parlamentarne, które w 1962 r. przyjęło nazwę Parlamentu Europejskiego. Od 1979 r. w jego skład wchodzi posłowie pochodzący z wyborów powszechnych i bezpośrednich. Kadencja Parlamentu trwa 5 lat. Członkowie Parlamentu zorganizowani są w grupach według przynależności partyjnej, a nie narodowej. Wspólne zasady ujednolicają próg wyborczy (na poziomie 5%), wprowadzają niełączenie mandatu eurodeputowanego z mandatem posła do parlamentu krajowego. Mandat posła do PE czyni go niezależnym od rządu państwa, w którym został wybrany. Nie może on przyjmować instrukcji ani zobowiązywać się do reprezentowania interesów własnego państwa lub któregoś z organów Wspólnot. Reprezentuje na forum Parlamentu tylko własne stanowisko⁴⁶.

⁴³ E. Bończak-Kucharczyk, K. Herbst, K. Chmura, *Jak władze lokalne mogą wspierać przedsiębiorczość*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2001.

⁴⁴ www.opt.opole.pl

⁴⁵ www.pl.wikipedia.pl

⁴⁶ Bidzińska-Jakubowska, *op. cit.*

Partnerstwo – włączenie w proces podejmowania decyzji i ich realizację odpowiednich szczebli władz wspólnotowych i krajowych, jak również instytucji i środowisk regionalnych oraz lokalnych najlepiej znających potrzeby i możliwości swego regionu⁴⁷.

Partnerstwo publiczno-prywatne – oparta na umowie, współpraca podmiotu publicznego i partnera prywatnego, służąca realizacji zadania publicznego, w ramach której partner prywatny w całości albo w części poniesie nakłady na wykonanie przedsięwzięcia będącego przedmiotem współpracy lub zapewni ich poniesienie przez osoby trzecie.

PIAP (skrót od ang. nazwy *Public Internet Access Point* – publiczny punkt dostępu do Internetu) – są to powszechnie dostępne placówki wyposażone między innymi w stanowiska komputerowe ze stałym łączem internetowym, zlokalizowane w domach kultury, bibliotekach, czy innych miejscach skupiających społeczności lokalne. Placówki te zapewniają mieszkańcom nieodpłatny dostęp do Internetu. Obsługa tych punktów pomaga również w stawianiu pierwszych kroków w sieci tym osobom, które nie mają wiedzy ani umiejętności korzystania z Internetu⁴⁸.

PKB – skrót oznaczający produkt krajowy brutto. Jest to syntetyczny miernik poziomu społeczno-gospodarczego kraju. Oznacza produkcję wytworzoną na obszarze danego kraju w pewnym okresie, zwykle roku, jako sumę wydatków gospodarstw domowych na zakup dóbr i usług konsumpcyjnych, wydatków sektora prywatnego na zakup dóbr i usług inwestycyjnych, wydatków państwa na zakup dóbr i usług oraz salda bilansu handlu zagranicznego.

PKD – skrót oznaczający Polską Klasyfikację Działalności. Jest to umownie przyjęty, hierarchicznie usystematyzowany podział zbioru rodzajów działalności społeczno-gospodarczej, jakie realizują jednostki (podmioty gospodarcze). Została opracowana na podstawie Europejskiej Klasyfikacji Działalności. Ustala ona symbole, nazwy i zakres grupowań klasyfikacyjnych na pięciu różnych poziomach, z jednym dodatkowym poziomem pośrednim dla niektórych sekcji, tj. sekcji i podsekcji, działów, grup, klas, podklas⁴⁹.

Planowanie przestrzenne – czynności zmierzające do sporządzenia planów zagospodarowania przestrzennego oraz określenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenów. Pojęcie to obejmuje: oceny (diagnozy) zagospodarowania przestrzennego terenu, prowadzenie studiów przedplanowych, sporządzenie projektów i planów, ustalenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenów, monitoring realizacji planów zagospodarowania przestrzennego.

Planowanie regionalne – w powszechnym rozumieniu: planowanie rozwoju i przestrzennego zagospodarowania regionu. Ustawa z lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym umożliwia stosowanie tego pojęcia w szerszym znaczeniu, obejmującym społeczne, ekonomiczne, przyrodnicze, kulturowe i przestrzenne aspekty rozwoju regionalnego. Stwarza to szansę na operowanie jednolitym nazewnictwem w sprawach planowania rozwoju regionalnego w kontaktach z krajami europejskimi⁵⁰.

Pomoc publiczna – wielkość środków pochodzących z budżetu państwa na wspieranie inwestycji podmiotów gospodarczych, w szczególności w formie: dotacji oraz ulg podatkowych, dokapitalizowania, pożyczek lub kredytów oraz poręczeń lub gwarancji

⁴⁷ www.npr.gov.pl

⁴⁸ www.city.poznan.pl

⁴⁹ www.pl.wikipedia.org

⁵⁰ S z c z y g i e l s k i, *op. cit.*

na korzystniejszych warunkach od oferowanych im na rynku. Może być to również bezpośrednia i pośrednia pomoc dla przedsiębiorców udzielana ze środków podmiotów publicznych (np. jednostek samorządów terytorialnych), a także ze środków podmiotów publicznych za pośrednictwem innych podmiotów (np. publicznych lub prywatnych podmiotów wskazanych przez państwo). W rozumieniu art. 87–89 Traktatu Rzymskiego z 1957 r. pomoc publiczna stwarza taką przewagę ekonomiczną przedsiębiorstwa, która przy równych warunkach działalności gospodarczej nie byłaby możliwa do osiągnięcia.

Pomoc strukturalna – forma współfinansowania projektów ze środków Funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Procedury formułowania strategii regionalnej – stanowią specyficzny układ kroków postępowania zapewniający opracowanie spójnej strategii regionu, w zależności od sposobu posługiwania się strukturą logiczną obejmującą takie elementy, jak: wizja i wyzwania, cele, problemy, opcje i priorytety. Postępowanie może być różne i rozmaite mogą być procedury tworzenia strategii regionalnej⁵¹.

Program dla Odry 2006 – został przyjęty do realizacji ustawą sejmową 6 VII 2001 r. jako wieloletni program rządowy (DzU 2001, nr 1067, poz. 98), obejmujący swym zakresem szereg działań gospodarczych i inwestycyjnych związanych z modernizacją odrzańskiego systemu wodnego, wśród których najważniejsze miejsce zajmuje zabezpieczenie przeciwpowodziowe całego dorzecza Odry. Program realizowany jest przez Radę Ministrów za pośrednictwem pełnomocnika Rządu ds. "Programu dla Odry 2006" (Dz U z 2002, nr 31, poz. 278). Organem opiniodawczo-doradczym jest Komitet Sterujący, w skład którego wchodzi m.in.: przedstawiciel Prezesa Rady Ministrów, przedstawiciele właściwych ministrów (gospodarki wodnej, finansów publicznych, administracji publicznej, rozwoju wsi, rozwoju regionalnego, gospodarki, transportu, gospodarki morskiej i środowiska), Komitetu Integracji Europejskiej, a także wojewodów lubuskiego, śląskiego, opolskiego, dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, łódzkiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego, przedstawiciele nauki i organizacji ekologicznych. Realizacja Programu przewidziana jest na lata 2002–2016, a jego koszt wyniesie ponad 9 mld zł. Dla porównania – szkody spowodowane przez powódź z lipca 1997 r. oszacowano na 14–25 mld zł.

Przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów – jeden z głównych celów Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Proces marginalizacji niektórych obszarów jest naturalną konsekwencją zjawiska koncentracji gospodarki w przestrzeni. Działania te mają sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską⁵². Jest to podjęcie działań interwencyjnych na obszarach o najmniejszych możliwościach rozwojowych oraz najtrudniejszej sytuacji społeczno-gospodarczej.

Reemigracja – oznacza powrót emigrantów (migracja powrotna) do kraju macierzystego po okresowym pobycie stałym za granicą. Za reemigrantów uznaje się osoby powracające do kraju ojczystego po okresie pobytu stałego za granicą⁵³.

Region – podporządkowana bezpośrednio szczeblowi centralnemu jednostka terytorialna, posiadająca reprezentację polityczną. W Polsce województwo nie odpowiadało do 1999 r. tej

⁵¹ K l a s i k, *op. cit.*

⁵² www.up.gov.pl

⁵³ J o Ń c z y, *op. cit.*

definicji; termin „region” był używany dowolnie na oznaczenie np. obszarów o historycznie ukształtowanej tożsamości (np. Mazowsze, Śląsk, Pomorze), bądź też mianem tym określano województwo. Po reformie terytorialnej organizacji kraju 16 województw rządowo-samorządowych spełnia kryteria Zgromadzenia Regionów Europy. W dłuższej perspektywie uznać można, że w pełni wykształcony region powinien posiadać cztery cechy: wspólnotę interesów gospodarczych, reprezentację polityczną pochodzącą z wyboru, więź społeczną opartą na poczuciu wspólnej tożsamości, bezpośrednie podporządkowanie szczeblowi centralnemu⁵⁴.

Regionalny Fundusz Pożyczkowy – w województwie opolskim działa przy Fundacji Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych w Opolu. Pożyczki udzielane są w latach 2002–2006 w ramach rządowego programu rozbudowy systemu funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw "Kapitał dla przedsiębiorczych", który został przyjęty przez Radę Ministrów 13 VIII 2002 r. Pochodzą one ze środków:

- dotacji przyznanej przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości w ramach umowy o udzielenie dotacji z 2003 r.,
- własnych Fundacji wydzielonych do realizacji przedsięwzięć w ramach Regionalnego Funduszu Pożyczkowego,
- samorządu województwa opolskiego.

Pożyczki przyznawane są małym przedsiębiorcom działającym na terenie województwa opolskiego, realizującym przedsięwzięcia przyczyniające się do rozwoju gospodarczego, w tym do tworzenia nowych miejsc pracy w regionie.

Regionalny program operacyjny – dokument służący realizacji Narodowego Planu Rozwoju, składający się ze spójnego zestawienia priorytetów operacyjnych i działań, odnoszący się do województwa albo województw, przygotowany przez zarząd województwa albo zarządy działające w porozumieniu⁵⁵.

Region migracyjny – jednostka przestrzenna, w której co najmniej jeden z elementów zewnętrznego bilansu migracyjnego (odpływ, lub rzadziej napływ ludności) jest i znaczącym czynnikiem jej rozwoju demograficznego, i społeczno-gospodarczego. Za wartość graniczną, która wskazuje na istotne znaczenie migracji zagranicznych w bilansie ludnościowym regionu, można uznać odpływ migracyjny przekraczający 5% ogółu ludności w określonym czasie. W Polsce to kryterium spełniają dwa regiony – opolski i śląski⁵⁶.

Renaturalizacja bagien – odtworzenie obszarów bagiennych wcześniej zmeliorowanych, o ile są mało wartościowe gospodarczo.

Rewitalizacja miast i miasteczek – nowy instrument rozwojowy dla wzmocnienia potencjału gospodarczego miast i miasteczek. Ma on na celu skoncentrowanie działań prorozwojowych na znajdujących się w złej kondycji ośrodkach miejskich do 100 tys. mieszkańców. Nowy instrument ma nawiązywać do koncepcji inicjatywy wspólnotowej Urban oraz uzupełniać dotychczasową ofertę wspierania rozwoju miast powyżej 100 tys. mieszkańców Urban II i Urban Plus.

⁵⁴ Szczygielski, *op. cit.*; Kozak, Pyszkowski, Szewczyk, *op. cit.*

⁵⁵ www.npr.gov.pl

⁵⁶ K. Heffner, *Region migracyjny*. W: K. Heffner, R. Rauziński, *Region migracyjny (wybrane aspekty demograficzne, społeczne i gospodarcze na przykładzie Śląska Opolskiego)*, Politechnika Opolska, Opole 2003.

Rewitalizacja terenów przemysłowych – obejmuje proces rekultywacji i ponownego zagospodarowania terenów zdegradowanych, wykorzystywanych pierwotnie pod działalność gospodarczą, która została zakończona. Proces ten obejmuje oczyszczenie, przebudowę i modernizację istniejącego pokrycia terenu, które przywróca stan umożliwiający pełnienie przez ten obszar funkcji użytkowych.

Rewitalizacja terenów zdegradowanych – obejmuje proces rekultywacji i ponownego zagospodarowania terenów zanieczyszczonych lub terenów, których naturalne ukształtowanie zostało zmienione w sposób niekorzystny, w celu przywrócenia stanu umożliwiającego pełnienie przez te tereny funkcji użytkowych.

Rozporządalne dochody osobiste – dochody, jakie gospodarstwa domowe otrzymują od przedsiębiorstw, powiększone o wpłaty transferowe otrzymywane od państwa i zmniejszone o podatki bezpośrednie płacone państwu. Są to inaczej dochody jakie gospodarstwa mogą przeznaczyć na wydatki lub oszczędności⁵⁷.

Rozwój regionalny – całość działań podejmowanych przez władze regionalne i krajowe, których celem jest wzrost potencjału gospodarczego regionów oraz trwała poprawa ich konkurencyjności i poziomu życia mieszkańców, co przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.

Samozatrudnienie (inaczej: jednoosobowa działalność gospodarcza lub jednoosobowa firma) – sytuacja, w której osoba fizyczna podejmuje działalność gospodarczą na własny rachunek i na własne ryzyko. Decyzję taką podejmują trzy grupy osób: ci, którzy pragną stworzyć od podstaw przedsiębiorstwo, rozwijając je, zarabiając w ten sposób na życie; ci, którzy pragną wykonywać swoją działalność jako wolny zawód, wolny strzelec, na rzecz wielu zleceniodawców, korzystając ze swobody, jaką daje samodzielna organizacja pracy; ci, którzy ze względu na spodziewane korzyści ekonomiczne lub nakłonieni do tego przez pracodawcę, podejmują czy kontynuują karierę pracowniczą⁵⁸.

Spółeczeństwo informacyjne – stworzenie sieci technologii informacyjnej, która zmieni w zasadniczy sposób warunki życia i pracy w Europie⁵⁹. Wspólne stworzenie europejskiego społeczeństwa informacyjnego jest priorytetowym zadaniem Unii Europejskiej. W roku 1994 tzw. raport Bangemanna podkreślił znaczenie elektroniki, przemysłu informatycznego i telekomunikacji dla przyszłości gospodarczej Unii. Od 1996 r. udało się zainicjować kilka tematycznych projektów, które upowszechniają nowoczesne technologie w różnych środowiskach w krajach członkowskich. Grupami docelowymi projektów są przedsiębiorstwa, w szczególności małe i średnie, administracja publiczna oraz sektor edukacyjny. Podczas szczytu Unii Europejskiej w Helsinkach w 1999 r. ogłoszono deklarację o wspólnej realizacji zadań uznanych za kluczowe przy tworzeniu społeczeństwa informacyjnego: szerokie wprowadzenie technologii cyfrowej do codziennego życia, tworzenie możliwości spożytkowania informacji cyfrowej, zapewnienie procesom poparcia społecznego i wzmacnianie jedności europejskiej. Nowe technologie tworzą ogromny potencjał nowych usług. Często wystarczy zastosowanie komputera i połączenie go z siecią telefoniczną⁶⁰.

⁵⁷ D. B e g g, S. F i s h e r, R. D o r n b u s c h, *Ekonomia. Makroekonomia*, PWE, Warszawa 1996, s. 52.

⁵⁸ www.samozatrudnienie.pit.pl

⁵⁹ www.npr.gov.pl

⁶⁰ *Podręcznik tematów europejskich dla samorządów lokalnych*, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Gliwice–Opole 2002.

Spoleczeństwo obywatelskie – pojęcie to, w zależności od dziedziny, w której jest definiowane, ma odmienne ujęcia. Często zwraca się uwagę na konieczność istnienia aktywnych, myślących o interesach społeczności obywatelach, stosunków politycznych opartych na zasadach równości i stosunków społecznych polegających na zaufaniu i współpracy. Charakterystyczne dla tej koncepcji są pojęcia kapitału ludzkiego i społecznego. Zauważa się także, że społeczeństwo obywatelskie jest produktem cywilizacji, a nie natury, w związku z czym pojęcie obywatela określane jest przez prawa i obowiązki wynikające z przynależności do konkretnej wspólnoty. Inni rozpatrują to społeczeństwo jako zespół instytucji społeczno-politycznych złożony z pięciu elementów: władzy publicznej (ograniczonej i odpowiedzialnej przed społeczeństwem), rządów prawa, sfery publicznej (mającej ogromne znaczenie dla kształtowania się np. kapitału społecznego), systemu rynkowego (wolnego od gwałtu i korupcji) oraz wielu różnorodnych dobrowolnych stowarzyszeń.

Strategia konkurencyjna regionu – udziela odpowiedzi na pytanie: czym, o co, z kim i jak konkuruje region. W strategii konkurencyjnej regionu zawarty jest wybór profilu przewagi nad rywalizującymi regionami, na który składa się specyficzny zestaw silnych stron, atutów regionu oraz wybór portfela działalności, atrakcyjnej oferty regionu skierowanej do obecnych i przyszłych jej nabywców i użytkowników. Ważne znaczenie ma rozwój regionu⁶¹.

Strategia Lizbońska – program społeczno-gospodarczy Unii Europejskiej, którego celem jest stworzenie do 2010 r. na terytorium Europy najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki na świecie, opartej na wiedzy, zdolnej do długotrwałego rozwoju, tworzącej większą liczbę lepszych miejsc pracy oraz charakteryzującej się większą spójnością społeczną. Strategia ta uchwalona została w 2000 r. podczas szczytu Rady Europejskiej w Lizbonie⁶².

Strategia rozwoju województwa (strategia rozwoju regionu) – dokument, o którym mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 VI 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. DzU 2001, nr 142, poz. 1590 z późn. zm.) oraz w art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 27 III 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (DzU nr 80, poz. 717)⁶³. Strategia rozwoju województwa określona jest przez samorząd województwa i uwzględnia w szczególności następujące cele: pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej, pobudzanie aktywności gospodarczej, podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa, zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń, kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego. Strategia rozwoju województwa realizowana jest przez programy wojewódzkie. Samorząd województwa może w związku z realizacją strategii rozwoju województwa: występować o wsparcie ze środków budżetu państwa na realizację zadań zawartych w programach wojewódzkich oraz zawierać kontrakt wojewódzki z Radą Ministrów na podstawie odrębnej ustawy⁶⁴. Ogólnie ujmując, strategia rozwoju jest rozumiana jako swoisty program (plan) działania, określający główne strategiczne cele rozwoju i przyjmujący takie kierunki i priorytety działania oraz alokację zasobów (zwłaszcza finansowych), które są niezbędne do realizacji przyjętych celów i przedsięwzięć rozwojowych⁶⁵.

⁶¹ Klasiak, *op. cit.*

⁶² www.npr.gov.pl

⁶³ www.npr.gov.pl

⁶⁴ Ustawa z dnia 5 VI 1998 r. o samorządzie wojewódzkim – DzU 2001, nr 142, poz 1590.

⁶⁵ *Samorząd terytorialny a rozwój lokalny*, pod red. M. Majchrzaka i A. Zalewskiego, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2000.

Strategia wykorzystania Funduszu Spójności – dokument określający kierunki wydatkowania środków z Funduszu Spójności, uzgodniony z Komisją Europejską, przygotowany przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego⁶⁶.

Struktura agrarna – klasyfikacja gospodarstw rolnych na pewnym obszarze, (np. w województwach według typów ekonomicznych), najczęściej na podstawie wielkości gospodarstw. Ponieważ w różnych regionach gospodarstwa o jednakowym areale różnią się znacznie cechami ekonomicznymi, dlatego do badania i charakterystyki struktury agrarnej wprowadzono inne elementy, jak np. użytkowanie środków produkcji, bilanse siły roboczej w gospodarstwach rolnych itd.⁶⁷.

Syntetyczne wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego – opracowywane w oparciu o wybrane dane m.in. z zakresu: demografii, rynku pracy, infrastruktury technicznej i poziomu dochodów ludności miary osiągniętego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego jednostek przestrzennych⁶⁸.

Szerokopasmowy dostęp do Internetu – forma stałego dostępu do Internetu o wysokiej jakości, wzbogacona o usługi dodane i zarządzany przez operatora sprzęt sieciowy, dostarczana z gwarancjami jakości; wspólna nazwa technologii przekazu (przewodowych, radiowych, optycznych i w podczerwieni) umożliwiających użytkownikowi końcowemu dostęp do informacji z dużą przepływnością (o przepustowości kilkukrotnie wyższej niż dostęp modemowy).

Telepraca (ang. *telework*) – termin używany najczęściej w krajach europejskich (w Stanach Zjednoczonych używa się pojęcia *telecommuting*). Przedrostek „tele” oznacza „odległość”, zatem telepraca to praca na odległość, to decentralizacja biur oraz różne sposoby dostarczania pracy do ludzi. Pracodawcy stosujący telepracę, wykorzystują też system pracy dzielonej: praca na część etatu, wydajniejszy tydzień pracy, elastyczny czas pracy, itp. Według Gila Gordona, amerykańskiego specjalisty zagadnień telepracy, minimalne wymagania techniczne do wykonywania telepracy to linia telefoniczna i telefon (bardziej zaawansowane jej formy wymagają posiadania komputera i połączenia z siecią korporacyjną lub Internetem)⁶⁹.

Unia Europejska – w kwietniu 1951 r. sześć państw: Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, Niemcy i Włochy – podpisało Traktat Paryski, powołujący do życia Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS)⁷⁰. Była to pierwsza organizacja europejska mająca realną władzę i ponadpaństwowe instytucje. Traktat ustanawiający EWWiS był fundamentem, na którym powstała dzisiejsza Unia Europejska⁷¹. Pierwsza Wspólnota powołana została na 50 lat. W lipcu 2002 r. zadania realizowane przez EWWiS przejęła Wspólnota Europejska (WE)⁷². Dnia 25 III 1957 r. podpisano dwa traktaty zwane rzymskimi: ustanawiające Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (EURATOM). Traktaty te zostały podpisane przez tę samą szóstkę państw⁷³. W roku 1986 podpisano Jednolity Akt Europejski, który zmienił i uzupełnił traktaty o EWWiS, EWG

⁶⁶ www.npr.gov.pl

⁶⁷ *Encyklopedia powszechna PWN*, t. 1, Warszawa 1995.

⁶⁸ *Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa opolskiego w ujęciu przestrzennym w 2002 r. (Analiza z wykorzystaniem metody taksonomicznej)*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2004.

⁶⁹ www.telepraca-polska.pl

⁷⁰ *Unia bez tajemnic. Wczoraj, dziś, jutro*, Pełnomocnik Rządu ds. Informacji Europejskiej, Warszawa 2003.

⁷¹ *Unia Europejska – historia i instytucje*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2003.

⁷² *Unia bez tajemnic...*

⁷³ *Unia Europejska – historia...*

i EURATOM-ie. Organizacje te: WE – przekształcona z byłej EWG i EURATOM istnieją i działają nadal, występując pod jednolitą nazwą: Wspólnoty Europejskie i są częścią systemu tworzącego Unię Europejską⁷⁴. Unia Europejska utworzona została przez Traktat z Maastricht, podpisany w lutym 1992 r. przez 12 państw członkowskich ówczesnej Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Traktat wszedł w życie 1 XI 1993 r.⁷⁵.

Usługi rynkowe – do usług rynkowych zaliczane są sekcje: „handel hurtowy i detaliczny; naprawy pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego”, „hotele i restauracje”, „transport, gospodarka magazynowa i łączność”, „pośrednictwo finansowe”, „obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej”, „pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna” oraz „gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników”.

Usługi nierynkowe – do usług nierynkowych należą sekcje: „administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenie społeczne”, „edukacja” i „ochrona zdrowia i opieka społeczna”.

Uwarunkowania rozwoju – zewnętrzne i wewnętrzne czynniki i zdarzenia mogące w istotny sposób kształtować wzrost gospodarczy i zmiany strukturalne w regionie⁷⁶.

WDB – skrót oznaczający wartość dodaną brutto (ang. *value added*). Różnica między dochodem całkowitym przedsiębiorstwa lub gospodarki regionalnej czy narodowej a kosztami procesu produkcyjnego (np. koszty surowców czy usług).⁷⁷ Jest to sposób miary produktu krajowego brutto⁷⁸.

Wizja rozwoju województwa – to zwięzła formuła określająca obraz województwa pożądanego stanu w perspektywie następnych kilkunastu lat oraz formułowanie prognoz co do możliwych scenariuszy jego dalszego rozwoju.

Wskaźnik przedsiębiorczości – zwykle liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 ludności.

Wskaźnik zatrudnienia – udział pracujących w liczbie ludności (w wieku 15–65 lat) ogółem.

Wspólna Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) – ustanowiona rozporządzeniem (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady UE z dnia 26 V 2003 r. – zastąpiła dotychczas stosowaną Nomenklaturę Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), doraźnie ustalaną przez Urząd Statystyczny Wspólnoty Europejskiej we współpracy z krajowymi urzędami statystycznymi. Opracowana w oparciu o istniejące podziały administracyjne i kryterium ludnościowe klasyfikacja ma na celu zapewnienie zbierania, opracowywania i udostępniania na obszarze WE porównywalnych danych dla określonych statystyk regionalnych. Klasyfikacja NUTS jest hierarchiczna – dzieli każde państwo członkowskie na jednostki terytorialne poziomu NUTS 1, z których

⁷⁴ *Unia bez tajemnic...*

⁷⁵ www.npr.gov.pl

⁷⁶ *K l a s i k, op. cit.*

⁷⁷ *Angielsko-polski słownik terminologiczny dla beneficjentów programu PHARE Spójność Gospodarcza i Społeczna*, Instytut Technologii Eksploatacji, Warszawa 2001.

⁷⁸ www.sgh.waw.pl

każdy dzieli się na jednostki terytorialne poziomu NUTS 2, a te z kolei dzielą się na jednostki terytorialne poziomu NUTS 3. W Polsce odpowiednikiem klasyfikacji NUTS jest Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), utworzona rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 VII 2000 r. (DzU nr 58, poz. 685 z późn. zm.). Dzieli ona kraj na terytorialne, hierarchicznie powiązane jednostki na następujących poziomach: NTS 1 – regiony; NTS 2 – województwa; NTS 3 – podregiony; NTS 4 – powiaty i miasta na prawach powiatu; NTS 5 – gminy⁷⁹.

Wykluczenie cyfrowe (ang. *digital divide*) – proces narastającego podziału w świecie lub w obrębie społeczeństwa jednego kraju na osoby, które mają dostęp do nowoczesnych technologii (a w efekcie do informacji) i potrafią robić z nich użytek oraz tych, którzy z dobrodziejstw technologicznych nie mogą i nie umieją skorzystać. Efektem tego zjawiska jest pogłębiająca się przepaść między tymi grupami.

Wyzwania strategiczne regionu – każdy region, jego społeczności, gospodarka i przywództwo stoi wobec wyzwań strategicznych. Ich postrzeganie, podejmowanie i sprostanie im oznacza eliminowanie stanów nierównowagi strukturalnej, wyprzedzające przygotowanie się na przyszłe zewnętrzne presje i wymuszanie oraz dokonywanie wyboru i podejmowanie decyzji strategicznych, które zapewniają trwały rozwój regionu⁸⁰.

Zbiornik retencyjny – zwany także zaporowym, powstaje przy zaporach wodnych na rzekach i służy do przejmowania wody w przypadku jej nadmiaru (powodzi, roztopów wiosennych) oraz oddawania jej w okresach suszy. Zbiorniki retencyjne chronią przed powodzią tereny położone poniżej. Zgromadzone w nich masy wody są często wykorzystywane do celów energetycznych (do napędu turbin elektrowni wodnych), nawadniania użytków rolnych, do zaopatrzenia w wodę miast i zakładów przemysłowych, poprawy warunków żeglugi oraz do celów rekreacyjnych⁸¹.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004–2006 (ZPORR) – jeden z programów operacyjnych, który posłuży do realizacji Narodowego Planu Rozwoju 2004–2006 (NPR). Program ten rozwija cele NPR, określając priorytety, kierunki i wysokość środków przeznaczonych na realizację polityki regionalnej państwa, które będą uruchamiane z udziałem funduszy strukturalnych w pierwszym okresie członkostwa Polski w Unii Europejskiej⁸².

Zrównoważony rozwój (ang. *sustainable development*) – tłumaczony także jako trwały, to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń⁸³.

Zrównoważony rozwój regionalny – jeden z podstawowych celów europejskiej polityki regionalnej, w której szczególną rolę odgrywa przeciwdziałanie nadmiernym lub nieuzasadnionym różnicowaniom międzyregionalnym. W praktyce oznacza to dążenie do

⁷⁹ www.npr.gov.pl

⁸⁰ K l a s i k, *op. cit.*

⁸¹ *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, Warszawa 2004.

⁸² www.npr.gov.pl

⁸³ Ustawa z dnia 27 IV 2001 r. – Prawo ochrony środowiska – DzU 2001, nr 62, poz. 627, art. 3, pkt 50.

równoważenia rozwoju regionów oraz optymalizacji wykorzystania przestrzeni, a także innych zasobów kraju.

ANEKS

Załącznik 1: Diagnoza aktualnego stanu województwa opolskiego

Załącznik 2: Wykaz szkół i placówek o znaczeniu regionalnym

Załącznik 3: Lista miast i miasteczek objętych kompleksową rewitalizacją

Załącznik 4: Wskaźniki

Załącznik 5: Obowiązujące i realizowane regionalne dokumenty strategiczne i programowe

Załącznik 6: Krajowe strategie, programy i prognozy

Załącznik 7: Pomoc publiczna dla województwa opolskiego do 2004 roku